

การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

A STUDY OF THE NEED IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING OF
SECONDARY SCHOOL STUDENTS UNDER PHRANAKHON SI AYUTTHAYA
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

นายวัชรพล อร่ามเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายวัชรพล อร่ามเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

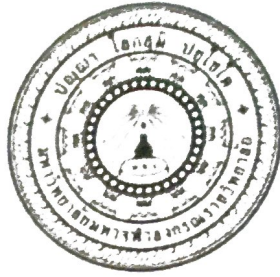
A Study of the Need In Foreign Language Learning of
Secondary School Students under Phranakhon Si Ayutthaya
Secondary Educational Service Area Office

Mr. Watcharapon Aramrueang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(ดร.เกษม แสงนนท์)

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.วิชุดา หุ่นวิไล)

กรรมการ

(พระครูภัทรธรรมคุณ, ดร.)

กรรมการ

(ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูภัทรธรรมคุณ, ดร.

ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายวัชรพล อร่ามเมือง)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต๓จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ผู้วิจัย** : นายวัชรพล อร่ามเรือง
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระครูภัทรธรรมคุณ, ดร.พธ.บ. (การบริหารการศึกษา),
M.A. (การบริหารการศึกษา), Ph.D. (พุทธบริหารการศึกษา)
 - : ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ),
ศษ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง)
 - : พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา๒) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ๓) เพื่อเสนอแนะความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต๓จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๓๒ คน และสัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน ๕ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต๓พบว่าการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
๒. การศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต๓ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการฟังการพูดและการอ่าน
๓. ข้อเสนอแนะความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต๓พบว่านักเรียนในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละช่วงชั้นวัย มีความความต้องการและความสนใจการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องสำรวจความต้องการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบทเรียน กิจกรรมและกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงจะสามารถส่งเสริมพัฒนาทักษะให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง

Thesis Title : A Study of the Need In Foreign Language Learning of Secondary School Students under Phranakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office

Researcher : Mr.Watcharapon Aramrueang

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: PrakruPattaradhamakhun, Dr., B.A. (Education),
M.A.,(Educational Administration),
Ph.D. (Educational Administration)

: Dr.PeerawatChaiyasuk, B.A. (Buddhism),
M.A. (Educational Administration),
Ph.D. (Buddhist Educational Administration)

Date of Graduation :

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the state of foreign language learning of secondary school students, 2) to study the need in foreign language learning of secondary school students, and 3) to give suggestions in the need in foreign language learning of secondary school students under Phranakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office. The mixed research methods were used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 132 samples and analyzed by mean and standard deviation. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 5 school administrators and analyzed by content analysis.

The results of the study found that:

1. The state of foreign language learning of secondary school students under Phranakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office 3 was at a moderate level totally.
2. The need in foreign language learning of secondary school students under Phranakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office 3 was at a high level overall. The highest level was on Listening skills, followed by Speaking skills, and Reading skills respectively.
3. Suggestions in the need in foreign language learning of secondary school students under Phranakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area Office

3 were that; since students in different areas, study levels, and ages had different needs and interests, students survey should be conducted prior to course design and lesson plan making. Suitable activities and teaching and learning process could really motivate and improve language skills relevant to students' contexts and needs.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็เนื่องด้วยได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน เอื้อเพื่อเกื้อกูล เมตตาอนุเคราะห์ จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยขอขอบคุณและอนุโมทนาขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ พระครูภัทรธรรมคุณ, ดร. และดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข ที่ได้เมตตา กรุณา เสียสละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยทั้งให้ข้อเสนอแนะ และให้การแนะนำตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย และประธานคณะกรรมการสอบป้องกัน ผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการทุกท่าน

อนึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระสุรชัย หงส์ตระกูล, ดร. ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยให้ผู้วิจัย

ขอกราบขอบคุณพระอาจารย์ทุกรูปท่าน และเจริญพรขอบคุณคณาจารย์คณะครุศาสตร์ทุกท่านตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ประสิทธิภาพ และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตาเอื้อเพื่อ ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา คุณความดี การทำประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากวิถยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแต่มารดา บิดา ญาติกาสาโยไลหิต มิตรสหายผู้เป็นที่รัก เพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุกๆ เรื่องรวมทั้งผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

นายวัชรพล อร่ามเรือง

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๒
๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย	๒
๑.๕ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับ	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น	๕
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้	๓๖
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ	๖๗
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๒
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๙๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๙๓
๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๙๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๕
๓.๔ การเก็บและรวบรวมข้อมูล	๙๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๙๖
๓.๖ สรุปขั้นตอนการวิจัย	๙๗

บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๙๘
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๙
๔.๒ ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา	๑๐๐
๔.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา	๑๐๔
๔.๔ สรุปผลการวิจัย	๑๐๔
๔.๕ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๐๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๐๖
๕.๑ สรุปผลการการวิจัย	๑๐๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘
บรรณานุกรม	๑๒๐
ภาคผนวก	ญ
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	ฎ
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์การวิจัย	ฏ
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	ฐ
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	ฑ
ภาคผนวก จ ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC	ฒ
ภาคผนวก ฉ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)	ณ
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๐
๔.๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาสถานภาพส่วนบุคคล	๘๗
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการศึกษาสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓	๘๘
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ ภาพรวม	๘๘
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ ด้านการฟัง การพูด	๘๙
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ ด้านการอ่านและเขียน	๙๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑.๑ ลำดับความต้องการจำเป็นของ Maslow	๗
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๐
๔.๑ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๙๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสาร องค์ประกอบของภาษาคือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้คนในสังคมมีความเข้าใจที่ต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาทั้งทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารถึงการรับรู้ และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การศึกษายังเห็นความสำคัญของวิชาภาษาไทยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชาอื่นๆ อีกด้วย^๑

ในภาวะปัจจุบันที่การแข่งขันกันในเรื่องสังคม ทั้งระดับประเทศและระดับโลกยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และยิ่งจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นั้นการเรียนรู้ภาษาของประเทศอื่นย่อมได้เปรียบในการทำกิจการต่างๆ เพราะคงไม่มีใครจะติดต่อสื่อสารและรู้เรื่องได้ดีเท่ากับการพูดภาษาเดียวกัน เคยมีเรื่องเล่ากันว่าประเทศไทยที่ค้าขายกับสิงคโปร์ มาเลเซีย ฮองกง ไต้หวัน ไม่ได้ก็เพราะว่ามาติดต่อกับประเทศไทยแล้วสื่อสารกันยังไม่ชัดเจนจึงต้องผ่านตัวแทนที่รู้ภาษาดีกว่าเช่นสิงคโปร์ มาเลเซีย ฮองกง ไต้หวัน หรือแม้แต่ฟิลิปปินส์ก็ตาม ซึ่งเราจะเห็นว่าประเทศเหล่านั้นล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่อาจคิดได้ว่าเป็นภาษาสากล หลายประเทศประกาศให้เป็นภาษาราชการอีกภาษาหนึ่ง นอกจากภาษาของตัวเอง

แน่นอนว่าประเทศที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษนั้นย่อมทราบดีว่า คนจะเรียนรู้ภาษาให้ซาบซึ้งสามารถใช้ภาษาเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม สามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรมตามสถานการณ์ได้ในทุกทักษะของภาษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ดีจะมีโอกาสในการจ้างงาน และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในงานในหน้าที่ให้ยิ่งขึ้นไป มากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ทางภาษาเลย ดังตัวอย่างที่หน่วยงานห้างร้านบริษัท ที่ประกาศรับพนักงาน แต่แนบท้ายด้วยคำว่ามีความสามารถทางภาษาที่สามารถติดต่อสื่อสารได้ นั่นก็ก็ต้องมีทักษะการฟังและการพูดเป็นอย่างน้อย

อันเนื่องจากภาษาอังกฤษมีการใช้กันทั่วโลกมากกว่าภาษาอื่นๆ มีการเรียนการสอนกันทั่วโลกมากกว่าภาษาอื่นจึงคิดให้เป็นภาษาสากลที่ติดต่อสื่อสารได้ทั่วโลก การเรียนการสอนภาษาอังกฤษประการแรกน่าจะใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ เช่นเดียวกับการที่เราเรียนรู้ภาษาแรกจากพ่อแม่ พี่เลี้ยง เป็นการเรียนรู้แบบธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องท่องศัพท์ แปล หรือ รู้หลักไวยากรณ์ ดังนั้นการเรียนการสอนในระดับเริ่มเรียนรู้ภาษานั้น คงต้องเน้นการมีส่วนร่วมทางภาษาให้มากที่สุด คือผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการฟังและพูดอย่างเป็นธรรมชาติจนเกิดทักษะ เริ่มจากการพูดในชีวิตประจำวันในครอบครัว แล้วค่อยขยายออกไปสู่โลกภายนอกมากขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในการศึกษาขั้นสูงขึ้นไป

^๑ จูไร วรศักดิ์โยธิน. (๒๕๒๐). การสร้างคู่มือการสอนเขียนภาษาไทยในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูงวิทยาลัยพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑. บทคัดย่อ

การสอนทักษะการพูดและการฟังจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และผู้สอนอันเป็นต้นแบบจะต้องพัฒนาความรู้ทางภาษาให้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาให้มากที่สุด มิฉะนั้นแล้วจะเข้าลักษณะแม่ปูสอนลูกให้เดินให้ตรง ในเรื่องนี้ปัจจุบันแม้จะแก้ได้บ้างโดยอาศัยเทคโนโลยี ที่บันทึกเสียงการพูดคุย การออกเสียงที่ถูกต้องไว้ แล้วก็ตาม แต่การแสดงความรู้สึก แสดงอารมณ์ที่เกี่ยวข้องนั้นก็ต้องใช้เจ้าของภาษามาเป็นผู้สอนถึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทางภาษาได้เร็ว

การสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ จะสื่อสารกันได้อย่างน้อยที่สุดก็ต้องฟังรู้เรื่องก่อนแล้วจึงจะทำให้สามารถพูดโต้ตอบได้ หรือพูดได้ พูดเป็น หรือใช้เป็น และเป็นประโยชน์ นอกจากการโต้ตอบแลกเปลี่ยน ข้อมูลสารสนเทศกันก็ควรรวมถึงการเล่าเรื่อง บรรยาย แสดงความคิด ความเห็น ความรู้สึก วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งก็ต้องมีการประเมินสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา จากการวิเคราะห์สังเคราะห์อีกทีหนึ่ง จึงถือว่าสุดยอดในการเรียนรู้ทางภาษา และจากที่ประเทศเรากำลังประสบกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ จากเศรษฐกิจกระแสโลก และวิกฤติการเมือง การเรียนรู้ภาษาให้แตกฉานอาจเป็นการช่วยบรรเทาภาวะทางเศรษฐกิจในขณะนี้ได้ อันเนื่องมาจากที่รัฐบาลประกาศให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ การเข้าใจเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจะทำให้การติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศที่จะเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยดีขึ้น เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจให้เข้ามาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น สถาบันการศึกษาที่มีศักยภาพ น่าจะมีส่วนส่งเสริม ช่วยเหลือประเทศในแง่นี้ได้

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนะความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง

๑.๓.๓ เสนอแนะความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการ วิจัยไว้ ๓ ด้าน คือ ๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา ๒) ขอบเขตด้านประชากร ๓) ขอบเขตด้านพื้นที่ ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๒ ด้านประชากร

คือ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๑๓๒ คน

๑.๔.๓ ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยใช้สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓

๑.๔.๔ ด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น แผนการเรียน ขนาดโรงเรียน และสภาพการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษากลุ่มตัวอย่าง

๒) ตัวแปรตาม ได้แก่ ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

๑.๔.๕ ด้านระยะเวลาในการดำเนินการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในปีการศึกษา ๒๕๖๑ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม ใช้ ระยะเวลารวม ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๕.๑ สภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีความแตกต่างกัน

๑.๕.๒ ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีความแตกต่างกัน

๑.๕.๓ แนวทางความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่หลากหลาย

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะ

ความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิด ข้อมูล สารสนเทศ เพื่อกำหนด ความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิด ว่ามีลักษณะใด และ สิ่งที่เกิดขึ้นจริงเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การประมวล สังเคราะห์ และประเมินว่า สิ่งที่เกิดขึ้นจริง ควร

เปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงในทางบวกและสร้างสรรค์ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๕, หน้า ๓๗๐)

การเรียนรู้ หมายถึง การได้รับความรู้ พฤติกรรม ทักษะ คุณค่า หรือความพึงใจ ที่เป็นสิ่งแปลกใหม่หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ และอาจเกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์สารสนเทศชนิดต่าง ๆ ผู้ประมวลทักษะของการเรียนรู้เป็นได้ทั้งมนุษย์ สัตว์ และเครื่องจักรบางชนิด ความก้าวหน้าในการเรียนรู้เมื่อเทียบกับเวลา มีแนวโน้มเป็นเส้นโค้งแห่งการเรียนรู้ (Learning Curve)

ภาษาต่างประเทศ หมายถึง ภาษาอื่น ๆ ที่บุคคลหนึ่งไม่ได้ใช้สื่อสารพูดคุยในเวลาปกติ สำหรับผู้ที่ใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งหรือมากกว่าเป็นหลัก จะถือว่าภาษาอื่นเป็นภาษาต่างประเทศ

นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนในโรงเรียนระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (บางครั้งอาจใช้ในความหมายกว้าง หมายถึง ผู้ศึกษาในสถานศึกษาทั้งหมดก็ได้)

มัธยมศึกษา หมายถึง ลำดับการศึกษาชั้นที่ ๓ รองจากระดับ ประถมศึกษา และแบ่งเป็น ๒ ช่วงชั้น คือ ช่วงมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรียกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (มักเรียกโดยย่อว่า ม.ต้น) เทียบเท่ากับ grade ๑-๓ และช่วงมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เรียกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (มักเรียกโดยย่อว่า ม.ปลาย) เทียบเท่ากับ grade ๔-๖ โดยการศึกษาในขั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านวิชาการ และวิชาชีพให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม[๑] การศึกษาระดับนี้ใช้เวลาเรียนสามปี โดยผู้เรียนจะมีอายุระหว่าง ๑๒-๑๗ ปี โดยผู้เรียนจบในระดับมัธยมศึกษาสามารถไปประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ หรือศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนเลือกเรียนกลุ่มวิชาการหรือวิชาชีพตามความถนัดของตนเอง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผู้เรียนสามารถเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนชื่นชอบเพื่อยึดเป็นอาชีพได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษา (Educational Service Area) เป็นระบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาการปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดระบบและกระจายอำนาจการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ครอบคลุมมากขึ้นเดิมมีสำนักงานประจำแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ใช้ชื่อว่า "สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา" (สพท.) และต่อมาได้มีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น ๒ ระดับ คือ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้ผลการศึกษาสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๒ ได้ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๓ ผลการศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาภาษาต่างประเทศที่ตรงต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

๒.๑.๑ ความหมายของความต้องการจำเป็น

ความต้องการจำเป็น (Needs) จากพจนานุกรม Webster หมายถึง สิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งขาดแคลนและเป็นที่ต้องการหรือปรารถนาที่จะได้^๑

Dunster, Andrew กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง แรงจูงใจขั้นพื้นฐานหรือความจำเป็นของสิ่งมีชีวิตในขั้นพื้นฐานคือ อาหาร ที่พัก เครื่องนุ่งห่มและอากาศที่สะอาด^๒

Barrow,R., and,ed. Milburn กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง บางสิ่งบางอย่างที่ขาดแคลน หรืออาจจะไม่ขาดแคลนแต่จำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์บางอย่าง^๓

Witkin, B. R., and J. W. Altschuld กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง ความแตกต่างหรือช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่หรือสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นหรือสภาพที่พึงปรารถนา^๔

Reviere,R. and others กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น เป็นช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงและที่เป็นอุดมคติ ซึ่งเป็นที่รับรู้ทั้งของค่านิยมในชุมชนและยอมรับให้มีการเปลี่ยนแปลงได้^๕

Kaufman กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น เป็นผลต่างของผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและผลที่ต้องการ^๖

Stufflebeam, D.L., and others กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง สิ่งที่ต้องได้รับการตอบสนองหรือก่อให้เกิดประโยชน์เมื่อได้รับการตอบสนอง โดยจำแนกความต้องการจำเป็นตามมุมมองที่แตกต่างกันได้ ๔ มุมมอง ดังนี้

^๑ ความต้องการจำเป็น, .[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/462404>
<https://dict.longdo.com/index.php?lang=th&search=want> [๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

^๒ Dunster, K., and J.Andrew, *Dictionary of Natural Resource Management*, (Canada : University of British Columbia, 1996), p. 219.

^๓ Barrow,R., and,ed. Milburn,G, *a Critical Dictionary of Educational Concepts*, (2 nd ed.) (New York:Teach College Press, 1990), pp. 222 - 224.

^๔ Witkin, B. R.,and J. W. Altschuld, *Planning and Conducting Needs Assessments*, (Thound Oaks:sage Publications., 1995), p. 4.

^๕ Reviere,R, and others, *Needs Assessments a Creative and Practical guide for social scientists*, (United State of America:Taylor & Francis, 1996), p. 5.

^๖ Kaufman,R., *Mega planning*, (Thousand Oaks:Sage Publications., 2000), p. 11

๑. มุมมองความแตกต่าง (discrepancy view) ความต้องการจำเป็น หมายถึง ความแตกต่างระหว่างการกระทำหรือผลการปฏิบัติงานที่ต้องการ (desired performance) กับการกระทำหรือผลการปฏิบัติงานที่สังเกตได้จากการปฏิบัติจริง (observed performance)

๒. มุมมองของความเป็นประชาธิปไตย (democratic view) ความต้องการจำเป็น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดโดยกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้อง

๓. มุมมองของการวิเคราะห์ (analytic view) ความต้องการจำเป็น หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางที่คาดว่าจะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาในหน่วยงานจากข้อมูลสารสนเทศสำคัญที่มีอยู่ในปัจจุบัน

๔. มุมมองของการวินิจฉัย (diagnostic view) ความต้องการจำเป็น หมายถึง สิ่งที่บุคคลพิจารณาแล้วเห็นว่ามีควมบกพร่องหรือขาดหายไป (deficiency or absence) และพิสูจน์ได้ว่าสิ่งที่ขาดหายไปนั้นจะทำให้เกิดความเสียหายต่อหน่วยงาน^๗

Mckillip กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง การตัดสินคุณค่าของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาที่พบ และพยายามหาหนทางในการแก้ปัญหา ความหมายดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับ ๔ ลักษณะ คือ

๑. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล
๒. เป็นเรื่องเฉพาะของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
๓. เป็นเรื่องที่อยู่ในรูปของปัญหาเมื่อผลผลิตไม่เพียงพอ
๔. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหรือการพิจารณาหาหนทางในการแก้ปัญหา^๘

คมศร วงษ์รักษา กล่าวว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง สภาพที่ต่างกันหรือไม่สอดคล้องกันของเหตุการณ์หรือผลการปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นและสภาพที่ต่างกันนี้จะก่อให้เกิดผลเสียกับหน่วยงานได้ แต่ถ้าความต้องการจำเป็นได้รับการสนองหรือ ปรับปรุงให้ดีขึ้นจะส่งผลให้หน่วยงานมีการพัฒนาขึ้นไปด้วย^๙

สุวิมล ว่องวานิช ได้สังเคราะห์และจัดประเภทของความหมายความต้องการจำเป็นไว้เป็นหมวดหมู่ในมุมมองนักจิตวิทยาและทางการประเมินไว้ ดังนี้

๑. ทางจิตวิทยา เจ้าของทฤษฎีความต้องการจำเป็น (needs) ที่เป็นที่รู้จักทั่วไป คือ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) พบว่า ความต้องการจำเป็นมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงระดับสูง และไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการ

^๗ Stufflebeam,D.L., and others, **Conducting Educational Needs Assessment**, (United State of America:Kluwer academic, 1985), pp. 6, 7.

^๘ Mckillip,J, **Need Analysis Tools for the Human Services and Education**, (Newbury Park:Sage Publications, 1978), p. 10.

^๙ คมศร วงษ์รักษา, “การเปรียบเทียบคุณภาพและความสอดคล้องของเทคนิคการจัดเรียงลำดับความสำคัญที่อิงโมเดลความแตกต่างในการประเมินความต้องการจำเป็น”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ.

จำเป็นพื้นฐานก่อน Maslow ได้เสนอลำดับชั้นในรูปพีระมิตความต้องการจำเป็นในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เรียกว่า Maslow's Hierarchy of Needs Pyramid ดังแสดงในแผนภาพที่ ๑.๑^{๑๐}

แผนภาพที่ ๑.๑ แสดงลำดับความต้องการจำเป็นของ Maslow อ้างใน สุวิมล ว่องวาณิช

มาสโลว์ (Maslow) กำหนดไว้ว่า ความต้องการจำเป็นพื้นฐานซึ่งเป็นขั้นแรกของมนุษย์ คือ ความต้องการจำเป็นทางกายภาพ (physiological needs) หมายถึง อากาศ ความอบอุ่น อาหาร การนอน ความต้องการจำเป็นนี้มีความเข้มมาก เป็นความต้องการตลอดชีวิตของเรา หากไม่ได้รับมนุษย์ก็ต้องตาย ความต้องการจำเป็นขั้นที่สอง คือ ความต้องการจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัย (security/safety needs) หมายถึง ความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง โดยเฉพาะในเด็กเล็กยิ่งต้องได้รับความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต ความต้องการจำเป็นขั้นที่สาม คือ ความต้องการจำเป็นด้านความรักและการได้เป็นเจ้าของ (love and belonging needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องการเพื่อน คนรัก รู้สึกว่าตนเองเป็นที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความต้องการจำเป็นขั้นที่สี่ คือ ความต้องการจำเป็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง (esteem needs) หมายถึง ความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นที่ยอมรับจากตนเองและผู้อื่น ในขั้นนี้มีความรู้สึกแยกเป็น ๒ ระดับ ระดับที่ต่ำกว่าคือ ต้องการให้คนอื่นเชื่อถือ มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก ระดับที่สูงกว่าคือ ต้องการความนับถือในตนเองมีความเชื่อมั่น มีความสามารถ บรรลุความสำเร็จ ของเป้าหมายที่กำหนดความต้องการจำเป็นขั้นที่ห้า ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายคือ ความต้องการจำเป็นในการบรรลุสัจการแห่งตน (self-actualization needs)

^{๑๐} สุวิมล ว่องวาณิช, การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น, ครั้งที่ ๓ ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทวี.พี.ริ้น (๑๙๙๑) จำกัด สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๓๓๔.

เป็นความต้องการจำเป็นที่บุคคลไม่รู้สึกว่าตนเองมีความขาดแคลน แต่รู้สึกถึงการบรรลุความต้องการ ทั้งมวลที่ตนเองอยากได้ เป็นสภาวะที่ตนเองรู้สึกได้ว่าสิ่งที่ต้องการครบถ้วนสมบูรณ์

ความต้องการจำเป็นใน ๔ ชั้นแรก เป็นความต้องการจำเป็นประเภทที่ยังบกพร่อง หรือขาดแคลน (Deficit needs; D - needs) หมายความว่า เป็นความต้องการจำเป็นที่หากยังไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะต้องคงอยู่ในสภาวะที่ขาดแคลน แต่หากได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นที่มีอยู่ก็จะหายไป เช่น ถ้าหิวก็รับประทานอาหาร ความหิวก็จะหายไป ถ้าต้องการความรัก และได้รับความรักตอบ ความต้องการจำเป็นด้านความรักก็หมดไป เนื่องจากได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการจำเป็นทั้ง ๔ ชั้นนี้ จะมีระดับความเข้มเป็นลำดับขั้น หากความต้องการจำเป็นที่อยู่ในชั้นแรก ๆ ยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการจำเป็นชั้นต่อมาจะจำเป็นน้อยกว่า เช่น หากยังไม่มีน้ำมันคงปลอดภัยก็ยังไม่จำเป็นที่จะคิดถึงความต้องการจำเป็นด้านความรัก สำหรับความต้องการจำเป็นชั้นสุดท้ายที่เป็นความต้องการบรรลุสัจการแห่งตนนั้น ก็เช่นเดียวกัน จะเกิดขึ้น ต่อเมื่อความต้องการจำเป็นทั้ง ๔ ชั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้ว เป็นความต้องการจำเป็นในการได้เป็นในสิ่งที่ต้องการจะเป็น (Being needs: B - needs) เพราะฉะนั้นการที่คนเราจะมีความรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จแล้วจะยังไม่เกิด หากยังรู้สึกหิว ไม่รู้สึกมั่นคงปลอดภัย ไม่มีคนรัก ไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป บุคคลที่บรรลุความต้องการจำเป็นระดับขั้นที่ห้านี้มีน้อยมาก

๒. ทางการประเมิน นักประเมินทางการศึกษาหรือทางสังคมให้นิยามและความหมายของคำว่า “ความต้องการจำเป็น” ไว้หลากหลาย แต่ที่ปรากฏชัดเจนสามารถจำแนกได้เป็น ๑ กลุ่ม กลุ่มแรก ความต้องการจำเป็น คือ ความแตกต่าง (discrepancy) และกลุ่มที่สอง ความต้องการจำเป็น คือ ประโยชน์ที่ได้รับ (benefits)

กลุ่มที่ ๑ ความต้องการจำเป็น คือ ความแตกต่าง/ความขาดแคลน การนิยามความต้องการจำเป็นเช่นนี้ ให้ความสำคัญกับการศึกษาผลต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่พึงประสงค์ อยากให้เกิด แม้จะนิยามความต้องการจำเป็นคือความแตกต่างแต่นักวิชาการก็ยังมิมองที่จำแนกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรก นิยามความต้องการจำเป็นตามมิติของความแตกต่าง ระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ (what is) และสภาพที่ควรจะเป็น (what should be) กลุ่มที่สอง นิยามความต้องการจำเป็นตามมิติของความแตกต่างและเพิ่มมิติความเสียหายที่เกิดขึ้นตามมา หากไม่ได้รับการตอบสนอง เช่นอยู่ในสภาพที่เป็นทุกข์ อันตราย หรือสภาพที่ไม่น่าพอใจ

กลุ่มที่ ๒ ความต้องการจำเป็นคือประโยชน์ที่ได้รับ มีนักวิชาการแสดงความคิดเห็นว่า นิยามความต้องการจำเป็นที่ยอมรับกันส่วนมากคือ นิยามความแตกต่าง ไม่ค่อยเหมาะสมนัก ปัญหาของนิยามนี้อยู่ที่ระดับที่พึงประสงค์ซึ่งมักจะเป็นอุดมคติมากเกินไป ไม่สามารถปฏิบัติได้ และในความคิดของแต่ละคนการกำหนดระดับที่ควรจะเป็นก็แตกต่างกัน ยกตัวอย่างประกอบการอธิบายว่า หากถามว่า “หลักสูตรในอุดมคติ” มีลักษณะเช่นไร ก็จะมีคำตอบมากมายและเห็นว่า ความต้องการจำเป็นไม่จำเป็นต้องกำหนดในรูปของความแตกต่าง หลายสิ่งที่เป็นสิ่งจำเป็นและมีอยู่ในสภาพจริง โดยไม่ต้องกำหนดสภาพที่ควรจะเป็น เช่น อากาศ น้ำ อาหาร ดังนั้นจึงควรนิยามความต้องการจำเป็นในเชิงวินิจฉัย (diagnostic needs) เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นสำหรับอะไรก็ตามที่ทำให้เกิด

ความพอใจ และระดับความพอใจขึ้นอยู่กับบริบท (context) ความต้องการจำเป็นของคนกลุ่มหนึ่ง อาจไม่ใช่สิ่งจำเป็นของคนอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ แต่ต้องมาหาวิธีเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุด^{๑๑}

การกำหนดนิยามของความต้องการจำเป็นตามนิยามความแตกต่าง ในลักษณะที่ “ความต้องการจำเป็นเป็นคำนาม” แสดงถึงผลที่ได้รับซึ่งสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น เด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แสดงว่าน้ำหนักที่มีอยู่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ความแตกต่างของน้ำหนักแสดงถึงความต้องการจำเป็นที่เด็กคนนี้ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่หรือแก้ไขปัญหา และสภาวะนี้เด็กคนนี้ก็กำลังมีปัญหาเรื่องน้ำหนัก ถ้าพูดสั้น ๆ ก็จะได้ว่า ความต้องการจำเป็น (คำนาม) ของเด็กคนนี้คือ “น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์” ในขณะที่การกำหนดความต้องการจำเป็นโดยมุ่งไปที่สิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่พึงปรารถนาเพื่อที่จะนำมาจัดช่องว่างที่เกิดขึ้น ในกรณีนี้ความต้องการจำเป็นถูกใช้เป็น “คำกริยา” โดยผลที่ได้รับสะท้อนแนวทางแก้ไขปัญหาหรือวิถีทางที่จะไปสู่จุดมุ่งหมาย จากตัวอย่างเดียวกัน หากพูดว่าเด็กคนนั้นต้องการสารอาหาร หรือต้องการบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ ข้อความตามหลังคำว่า “ต้องการ” (คำกริยา) แสดงถึงแนวทางแก้ไขปัญหา ถ้าพูดสั้น ๆ ก็จะได้ว่า ความต้องการจำเป็นคือ “สารอาหาร” หรือ “การบริโภคที่ถูกหลักโภชนาการ”

นอกจากนี้ยังได้นิยามความต้องการจำเป็น เป็น ๒ ประเภท คือโมเดลความแตกต่างกับโมเดลแก้ไขปัญหา ซึ่งทั้งสองโมเดลนี้ต่างมีบทบาทการออกแบบประเมินความต้องการจำเป็น

ประเภทที่ ๑ นิยามตามโมเดลความแตกต่าง (Discrepancy Model) หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มุ่งหวังกับสิ่งที่เป็นอยู่จริง แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก กำหนดความต้องการจำเป็นในลักษณะของความแตกต่างที่เกิดขึ้น แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องมีความแตกต่างกันเท่าใด จึงจะถือว่าเป็น “ความต้องการจำเป็น” กลุ่มที่สอง กำหนดความต้องการจำเป็นว่าเป็นความแตกต่างของผลที่เกิดขึ้นก็ได้ ไม่ใช่ก็ได้ เกณฑ์การพิจารณาว่าจะเป็นการจำเป็นหรือไม่ ให้พิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับ หากความต้องการจำเป็นได้รับการตอบสนอง หรือความเสียหายหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นในกรณีที่มีความต้องการจำเป็นนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

ประเภทที่ ๒ นิยามตามโมเดลการแก้ไขปัญหา (Solution Model) ความต้องการจำเป็นไม่จำเป็นต้องกำหนดในรูปของความแตกต่างเสมอไป แต่สามารถกำหนดเป็นสิ่งซึ่งหากไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น หรือสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ซึ่งต้องเสริมให้กับส่วนที่ขาดหายไปให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ดังนั้นความต้องการจำเป็นจึงหมายความว่าสิ่งที่ต้องการและจำเป็นต้องทำให้ได้ หรือทำให้เกิด หรือทำให้มี หากไม่ได้รับจะอยู่ในสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ การประเมินความต้องการจำเป็นจึงต้องสามารถระบุแนวทางการแก้ปัญหาด้วยพร้อมทั้งได้แสดงความคิดเห็นว่านักวิชาการด้านการประเมินความต้องการจำเป็นส่วนใหญ่จะนิยามตามโมเดลความแตกต่าง ซึ่งน่าที่จะมีความสำคัญและเหมาะสม เนื่องจากในการประเมินความต้องการจำเป็นใด ๆ ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาสภาวะที่เป็นความแตกต่างก่อนเพื่อระบุความต้องการจำเป็นทั้งหมด และค่อยเลือกเฉพาะความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหา

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

การนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลการแก้ไขปัญหาจะมีประโยชน์มากก็ต่อเมื่อผู้รับผิดชอบมีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่างที่หนักแน่นรองรับ^{๑๒}

สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง สภาพความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่ควรจะเป็นซึ่งเป็นประโยชน์ กับสิ่งที่เป็นอย่างจริงในปัจจุบัน ซึ่งความแตกต่างนี้แสดงถึงสภาพปัญหาที่มีอยู่และควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

๒.๑.๒ การจัดประเภทของความต้องการจำเป็น

สุวิมล ว่องวานิช กล่าวว่า การจัดแบ่งประเภทความต้องการจำเป็นมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การจัดประเภท ดังนี้

๑. เกณฑ์ช่วงระยะเวลา เช่น ความต้องการจำเป็นในปัจจุบัน (present หรือ current needs) และ ความต้องการจำเป็นในอนาคต (future needs)

๒. เกณฑ์ความขาดแคลนหรือการแก้ปัญหา เช่น ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับผลงานหรือความสามารถในการปฏิบัติงาน และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสิ่งทดลอง

๓. เกณฑ์ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน เช่น ความต้องการจำเป็นด้านปัจจัย (input needs) ความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการ (process needs) ความต้องการจำเป็นด้านผลลัพธ์ (outcome needs) และความต้องการจำเป็นด้านการแก้ปัญหา (solution needs) ซึ่งความต้องการจำเป็นด้านผลลัพธ์ ถือเป็นความต้องการจำเป็นที่แท้จริง ส่วนความต้องการจำเป็นด้านปัจจัยและด้านกระบวนการ ถือเป็นความต้องการจำเป็นเทียม (quais – needs)

๔. เกณฑ์ลักษณะของข้อมูล เช่น ความต้องการจำเป็นเชิงปริมาณ (quantitative needs) และความต้องการเชิงคุณภาพ (qualitative needs)

๕. เกณฑ์แหล่งที่มาของข้อมูล เช่น ความต้องการจำเป็นจริง (actual หรือ true needs) และความต้องการจำเป็นตามการรับรู้ (perceived needs) หรือความต้องการจำเป็นตามที่ยรายงาน (reported needs) ถือเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่สำคัญ

๖. เกณฑ์ผู้รับหรือผู้ให้บริการ จำแนกเป็น ๓ ประเภท คือ ความต้องการจำเป็นระดับปฐมภูมิ (primary needs) เป็นความต้องการจำเป็นของผู้รับบริการ หรือลูกค้า ในทางการศึกษาส่วนใหญ่เป็นความต้องการจำเป็นของนักเรียน ความต้องการจำเป็นระดับทุติยภูมิ (secondary needs) เป็นความต้องการจำเป็นของผู้ให้บริการ เช่น ความต้องการจำเป็นของบุคลากรในหน่วยงาน ความต้องการจำเป็นของผู้บริหาร และความต้องการจำเป็นระดับตติยภูมิ (tertiary needs) เป็นความต้องการจำเป็นด้านทรัพยากรและการแก้ปัญหา (resources solution) ซึ่งช่วยในการดำเนินงานของหน่วยงาน ในความต้องการจำเป็นทั้งหมด ความต้องการที่มีความสำคัญที่สุดคือ ความต้องการจำเป็นระดับปฐมภูมิเนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายซึ่งองค์กรต้องรับใช้ นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการแบ่งความต้องการจำเป็นเป็น ๓ ระดับ ความต้องการจำเป็นระดับ ๑ ผู้รับบริการ เช่น นักเรียน ความต้องการจำเป็นระดับ ๒ ผู้ให้บริการและผู้กำหนดนโยบาย เช่น ครู ผู้บริหาร และความ

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓ - ๔.

ต้องการจำเป็นระดับ ๓ ทรัพยากรและแนวทางแก้ไขปัญหาเช่น อาคาร สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินงาน และสภาพการทำงาน

๗. สาระของความต้องการจำเป็น เช่น ความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาบุคลากร (staff development needs) ความต้องการจำเป็นด้านการฝึกอบรม (training needs) ความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนา (development needs) และความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาหลักสูตร (curriculum development needs)

๘. เกณฑ์กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการกำหนดความต้องการจำเป็น เช่น ๑) ความต้องการจำเป็นระดับบุคคล (personal needs) ๒) ความต้องการจำเป็นของกลุ่ม (group needs) ๓) ความต้องการจำเป็นขององค์กร (organizational needs) เช่น ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๙. เกณฑ์วิธีการประเมิน เช่น ความต้องการจำเป็นตามปทัสสถาน เป็นความต้องการจำเป็นที่เปรียบเทียบสภาพที่เป็นอยู่จริงกับมาตรฐาน ความต้องการจำเป็นตามการรับรู้ เป็นความต้องการจำเป็นที่กำหนดหรือนิยามโดยทัศนะของผู้ถูกประเมิน

๑๐. เกณฑ์ขอบเขตของการวิจัย เนื่องจากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ๓ ขั้นตอนคือ การระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญที่สุด (needs identification) การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น (needs analysis) และการกำหนดทางเลือกของการแก้ไขปัญหา (needs solution) ดังนั้น ความต้องการจำเป็นสามารถจำแนกตามขอบเขตการวิจัยได้ ๓ กลุ่ม ขึ้นอยู่กับผู้วิจัยว่าต้องการได้ข้อมูลประเภทใด ซึ่งส่วนใหญ่จะดำเนินการกำหนดความต้องการจำเป็นแบบแรก คือ การระบุความต้องการจำเป็น ไม่ได้ดำเนินการถึงขั้นการกำหนดสาเหตุของความต้องการจำเป็น และการกำหนดวิธีการแก้ปัญหา^{๑๓}

สรุปได้ว่า การจัดประเภทของความต้องการจำเป็นตามเกณฑ์การจัดประเภทในมิติที่แตกต่างกันเป็นประโยชน์ทำให้เข้าใจความต้องการจำเป็นมากขึ้น และช่วยให้ผู้วิจัยออกแบบวิธีวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นง่ายขึ้น โดยเลือกประเภทของความต้องการจำเป็นให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมินความต้องการจำเป็น

๒.๑.๓ ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

คำว่า การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) มีความหมาย ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดข้อมูลสารสนเทศเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะใดและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การประมวลสังเคราะห์และ

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗ - ๕๔.

ประเมินค่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินตามความจำเป็นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางบวกและสร้างสรรค์^{๑๔}

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

Witkin ให้นิยามว่า การประเมินความต้องการจำเป็นหมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งใช้เพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริง ส่วนใหญ่จะเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ จากนั้นมีการเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่างนั้น แล้วเลือกความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาแก้ไข^{๑๕}

Kaufman Rojas and Maye กล่าวว่า การประเมินความจำเป็น เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อกำหนดช่องว่างผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (current result) กับที่ปรารถนาจะให้เกิด (desired) แล้วจัดเรียงลำดับความสำคัญ (priority order) ของช่องว่างดังกล่าว จากนั้นเลือกช่องว่างที่สำคัญที่สุดมาเป็นประเด็นที่ต้องดำเนินการต่อไป^{๑๖}

Reviere and Orther ให้ความหมายว่า การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบสำหรับการคัดเลือกหรือวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน ผลการประเมินใช้ได้เฉพาะกลุ่มประชากร แต่มีความเป็นระบบบนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์และเน้นที่ผลลัพธ์^{๑๗}

Gelmore and Campbell กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการวางแผนเพื่อชี้ถึงความต้องการจำเป็นของคนหรือกลุ่มคน โดยการรวบรวมความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแล้วพิจารณาความต้องการจำเป็นที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งเป็นความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญและเหมาะสมจากการพิจารณาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละคน และจากการร่วมพูดคุยกันระหว่างตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของแผนการทำงาน^{๑๘}

คมศร วงษ์รักษา กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการในการกำหนดช่องว่าง หรือความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับสิ่งที่ควรจะเป็น โดยมีการนำ

^{๑๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๓๗๐.

^{๑๕} Witkin, B. A., *Assessing needs in education and social program*, San Francisco, CA: Jossey-Boss Publishers, 1984), p. 60.

^{๑๖} Kaufman, R., Rojas, A. M., & Mayer, H, *Needs assessment: A user's guide*, (Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications, 1993), p. 49.

^{๑๗} Reviere, R., Berkowitz, S., Carter, C. C. & Ferguson, C. G., *Needs assessment: A creative and practical guide for social scientists*, Washington, D.C: Taylor & Francis, 1996), p. 62.

^{๑๘} Gelmore G. D., & Campbe M. D., *Needs assessment strategies for health education and health promotion*. (Madison, WI: Brown & Benchmark Publishers, 1996), p. 50.

ช่องว่างที่ได้มาจัดเรียงลำดับความสำคัญก่อนที่จะเลือกช่องว่างหรือความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุดไปดำเนินการต่อไป^{๑๙}

ปิยมาภรณ์ โชคอวยชัย กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง

กระบวนการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นหรือสภาพที่คาดหวังกับสภาพที่เป็นอยู่จริงหรือสภาพปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข รวมถึงการประเมินความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ แล้วนำผลความต้องการหรือความแตกต่างดังกล่าวมาจัดเรียงลำดับความสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกวางแผนโครงการต่อไปในอนาคต^{๒๐}

มยุรี เขียวฉะอ้อน กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง การวิเคราะห์ช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน กับสภาพที่ต้องการหรือสภาพที่ควรจะเป็น แล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอันเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา^{๒๑}

ปานจันทร์ โททอง กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการในการค้นหาความแตกต่างระหว่างสภาพที่คาดหวังกับสภาพที่แท้จริงซึ่งเป็นสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ที่ต้องได้รับการแก้ไข พัฒนา ปรับปรุง ให้ความแตกต่างหรือปัญหานั้นลดลง^{๒๒}

ศิริรัตน์ ศรีสะอาด กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นวิถีทางในการหาความแตกต่างระหว่างสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เกิดขึ้นจริง และนำความแตกต่างดังกล่าวมาจัดลำดับความสำคัญเพื่อให้ได้แนวทางในการตัดสินใจว่าควรดำเนินการแก้ไขด้านใดก่อนหลังตามลำดับ^{๒๓}

ทิพวรรณ ประเสริฐอำไพสกุล กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพในปัจจุบันกับสภาพที่ควรจะเป็นที่มีระบบเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง โดยเป็นการระบุความต้องการจำเป็น พิจารณาตัดสินใจความขัดแย้งตรวจสอบสภาพทั่วไปตามธรรมชาติ และหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข การจัดสรรงบประมาณการ

^{๑๙} คมศร วงษ์รักษา, “การเปรียบเทียบคุณภาพและความสอดคล้อง ของเทคนิคการจัดเรียงลำดับความสำคัญ ที่อิงโมเดลความแตกต่างในการประเมินความต้องการจำเป็น”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า ๑๔.

^{๒๐} ปิยมาภรณ์ โชคอวยชัย, “การเปรียบเทียบผลการประเมินความต้องการจำเป็นระหว่างวิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญที่ต่างกัน โดยใช้เครื่องมือการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีการตอบสนองเดียว”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘

^{๒๑} มยุรี เขียวฉะอ้อน, “การประเมินความต้องการจำเป็นด้านทักษะพื้นฐานของครูอนุบาล โดยใช้การวิเคราะห์งาน”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า ๑๐

^{๒๒} ปานจันทร์ โททอง, “การเปรียบเทียบผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนแบบเรียนร่วมระหว่างเทคนิคสตอรี่บอร์ดดั้งแบบเดิมและแบบปรับปรุง”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘.

^{๒๓} ศิริรัตน์ ศรีสะอาด, “การศึกษาประเภทของบุคลิกภาพของสมาชิก และขนาดของกลุ่มที่ส่งผลต่อการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคกลุ่มสมมติ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

จัดทำแผน การดำเนินงานขององค์กร ดังนั้นการประเมินความต้องการจำเป็นจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่างสภาพของสิ่งที่เป็นอย่างกับสิ่งที่ควรจะเป็นซึ่งแสดงถึงสถานะที่ไม่พอใจอันเป็นจุดเริ่มต้นของการเริ่มต้นหาหนทางแก้ปัญหาต่อไปตัวเทคนิคในการประเมินความต้องการจำเป็นไม่ได้ระบุวิธีการแก้ปัญหาแต่จะชี้แนะทางเลือกในการตัดสินใจเลือกหรือหาวิธีการแก้ปัญหา^{๒๔}

สุวิมล ว่องวานิช ให้นิยามของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า เป็นกระบวนการการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ ประเมินและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางบวก^{๒๕}

สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นนั้น เป็นกระบวนการประเมินที่เป็นระบบ ก่อให้เกิดข้อมูลสารสนเทศเพื่อกำหนดความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นอย่างในปัจจุบันกับสิ่งที่ควรจะเป็นโดยนำมาจัดเรียงลำดับ ทำให้เราทราบถึงความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุดหรือสภาพปัญหาอย่างแท้จริง เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกหรือหาวิธีแก้ไขปัญหามาได้ตรงกับสภาพหรือความต้องการที่แท้จริง อันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เราจะดำเนินการในทางที่ดีขึ้น

๒.๑.๔ สารบทจำแนกของการประเมินความต้องการจำเป็น (Taxonomy of Needs Assessment)

จากแนวคิดเชิงระบบของ Kaufman ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการปฏิบัติงานที่สำคัญ ๖ ขั้นตอน ได้แก่

๑. ระบุปัญหาที่เกิดขึ้น (เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน)
๒. กำหนดเงื่อนไขที่ใช้ในการแก้ปัญหาและหนทางการแก้ปัญหา (เป็นการกำหนดเงื่อนไขบริบท แนวทางการแก้ไขขององค์กร)
๓. เลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (การกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน)
๔. นำทางเลือกนั้นไปปฏิบัติ (เป็นการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ)
๕. ทดสอบสัมฤทธิ์ผลของโครงการ (การประเมินผล)
๖. แก้ไขปรับปรุงโครงการ (เป็นการนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์)

ด้วยแนวคิดเชิงระบบดังกล่าว Kaufman ได้เสนอสารบทจำแนกของการประเมินความต้องการจำเป็นซึ่งเขาเรียกว่า Taxonomy of Needs Assessment โดยจำแนกความต้องการจำเป็น

^{๒๔} ทิพวรรณ ประเสริฐอำไพสกุล, “การเปรียบเทียบผลการประเมินความต้องการจำเป็นและการยอมรับในผลการประเมินของครุคณิศาสตร์ระหว่างการประเมินความต้องการจำเป็นแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

^{๒๕} สุวิมล ว่องวานิช, *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*, หน้า ๖๒.

เป็น ๖ ประเภท มีความเชื่อมโยงกัน ในการนี้ สุวิมล ว่องวาณิช ได้วิเคราะห์ขั้นตอนการทำงานตามแนวคิดเชิงระบบของ Kaufman และแสดงความเห็นว่าการดำเนินงานทั้ง ๖ ขั้นตอน ต่างถือว่าเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นทั้งสิ้น แต่ให้ผลของกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีจุดมุ่งหมายต่างกัน และประเภทความต้องการจำเป็นที่ได้รับจากแต่ละขั้นตอนก็แตกต่างกัน ซึ่งได้แก่

๑. การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Alpha (Outcome gap) เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นในรูปของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการกำหนดสภาพที่ควรจะเป็นในระดับเมกะหรือระดับสังคมหรือความต้องการจำเป็นภายนอก ซึ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นในระดับสังคม จากนั้นทำการออกแบบวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายระดับสังคม ความต้องการจำเป็นประเภทนี้เป็นผลต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงกับสภาพที่ควรจะเป็นในสังคม (ผลแตกต่างของผลลัพธ์) ในขั้นตอนนี้จึงต้องมีการกำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงานที่ต้องการบรรลุผล จึงเน้นผลที่เกิดขึ้นกับสังคมในวงกว้าง ถือเป็นวิสัยทัศน์ขององค์กร จุดเน้นขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของผลลัพธ์

๒. การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Beta เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นเพื่อระบุทางเลือกและเงื่อนไขต่าง ๆ สำหรับแนวทางการแก้ปัญหา นั้น ๆ งานในขั้นตอนนี้ เป็นการกำหนดความแตกต่างระหว่างผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับที่ควรจะเป็นในระดับองค์กร โดยเป็นช่องว่างของปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลิตผล ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่ระบุว่า ความต้องการจำเป็นระดับองค์กรมีอะไรบ้าง และมีทางเลือกอะไรบ้างที่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จุดเน้นขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของกระบวนการ (Process gap) และวิธีแก้ไขปัญหา (solution gap)

๓. การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Gamma เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นเพื่อระบุทางเลือกที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ มีการพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการลงทุนเพื่อการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด งานในขั้นตอนนี้เป็นการระบุความแตกต่างของวิธีการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่ควรปฏิบัติว่ามีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด จุดเน้นขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของวิธีการแก้ไขปัญหาตามทางเลือกแบบต่าง ๆ

๔. การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Delta เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็น เพื่อนำวิธีการแก้ไขปัญหามาสู่การปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้ต้องมีการตรวจสอบช่องว่างระหว่างแผนการปฏิบัติงานกับงานที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงจุดเน้นขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของการปฏิบัติงานตามแผน

๕. การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Epsilon เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นเพื่อระบุประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานว่าบรรลุเป้าหมายระดับใด ถือเป็นประเมินผลแบบสรุปรวม ลักษณะของความต้องการจำเป็นในขั้นตอนนี้ นักวิจัยอาจไม่เรียกว่าเป็นความต้องการจำเป็น แต่ตามนิยามของ Kaufman ถือเป็นความต้องการจำเป็นประเภทหนึ่ง เพราะมีการวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมาย จุดเน้นขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของผลการปฏิบัติงาน (performance gap)

๖. การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Zeta เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน หากพบว่าไม่ได้ผลตามที่มุ่งหวัง ถือว่าเป็นการประเมินความก้าวหน้า จุดเน้นขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของกระบวนการและความก้าวหน้าในระหว่างการทำงานและสิ้นสุดโครงการ

จะเห็นได้ว่าการประเมินความต้องการจำเป็นเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการทำงานและการวิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นอยู่จริงในประเด็นสำคัญที่ต่างกัน กล่าวคือ การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Alpha เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของผลลัพธ์ (Outcome gap) นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายขององค์กร การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Beta เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของกระบวนการ (process gap) และวิธีการแก้ไขปัญหา การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ gamma เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของวิธีการแก้ไขปัญหาตามทางเลือกแบบต่าง ๆ นำไปสู่การกำหนดวิธีการแก้ไขที่เหมาะสม การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Delta เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของการปฏิบัติงานตามแผน นำไปสู่การกำหนดวิธีการบริหารจัดการ การกำกับให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน การประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Epsilon เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของผลการปฏิบัติงาน (performance gap) นำไปสู่การกำหนดระดับความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของการทำงาน และการประเมินความต้องการจำเป็นแบบ Zeta เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างในรูปของกระบวนการและความก้าวหน้าในระหว่างการทำงานและสิ้นสุดโครงการ นำไปสู่การกำหนดวิธีการปรับปรุงแก้ไขการทำงานในรอบต่อไป ซึ่งสุวิมล ว่องวาณิช ได้แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าวิเคราะห์แนวคิดของ Kaufman จะเห็นว่าในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ผู้เกี่ยวข้องต้องวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในทุกขั้นเพื่อให้ผลลัพธ์สุดท้ายสนองความต้องการจำเป็นให้มากที่สุด ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในขั้นตอนการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ขั้นตอนการประเมินความก้าวหน้าหรือการประเมินผลสรุป หากใช้แนวคิดของ Kaufman จะเห็นได้ว่าทุกขั้นตอนเป็นความต้องการจำเป็นหมด เพราะต้องวิเคราะห์ว่าอะไรเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องกระทำมากที่สุดในขั้นตอนนั้นๆ^{๒๖}

๒.๑.๕ ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น

ณัชกิตตา เขาวนแถมชื่น ได้ศึกษาขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งนำไปใช้ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นก่อนการประเมิน (Pre - assessment) ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการสำรวจ (exploration) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

๑. วางแผนสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น
๒. นิยามหรือกำหนดจุดประสงค์ทั่วไปสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น
๓. กำหนดขอบเขตของการประเมินความต้องการจำเป็นหลักและ/หรือประเด็นที่ต้องการประเมิน

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒ - ๖๕.

๔. กำหนดรายละเอียดและข้อมูลความต้องการตามขอบเขตที่จะประเมินซึ่งรวมถึงกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน

๕. ตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูล

ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ แผนเบื้องต้นสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นและการนำไปใช้ในขั้นที่ ๒ และ ๓

ขั้นที่ ๒ ขั้นการประเมิน (Assessment) หลังจากการสำรวจความต้องการจำเป็นต่าง ๆ แล้วในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล (data gathering) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

๑. สรุปรูปตัดสินใจกำหนดเกี่ยวกับบริบท ขอบเขต และสิ่งที่เกี่ยวข้องในการประเมินความต้องการจำเป็น

๒. เก็บรวบรวมข้อมูลของความต้องการ ซึ่งในขั้นตอนนี้ย่อมทำให้ทราบความต้องการของผู้รับบริการหรือกลุ่มเป้าหมาย

๓. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในเบื้องต้นระยะแรก

๔. วิเคราะห์หาสาเหตุของความต้องการหรือประเด็นปัญหา

๕. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด

ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ คือ ความต้องการจำเป็นหรือปัญหาที่ต้องการการแก้ไขตามลำดับความสำคัญในระยะแรก

ขั้นที่ ๓ ขั้นหลังการประเมิน (Post Assessment) เมื่อได้ผลการประเมินความต้องการจำเป็นแล้วในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่ง คือ การนำผลการประเมินไปใช้ (utilization) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

๑. จัดเรียงลำดับ (Set priority) ความสำคัญของความต้องการจำเป็น เทคนิคที่ใช้ในการจัดเรียงลำดับ เช่น การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (mean difference analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลหลายมิติ (multi component data analysis) การกำหนดดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีการถ่วงน้ำหนัก (weighted needs index)

๒. พิจารณาหาทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหา จากข้อที่ 1 การจัดเรียงลำดับทำให้ทราบปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนที่สุด ถ้าหากไม่นำมาแก้ปัญหาก็จะสูญเปล่าในการทำการประเมิน ดังนั้นจึงต้องช่วยกันพิจารณาหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

๓. พัฒนาแผนการปฏิบัติ เพื่อใช้ในการดำเนินการต่อไป

๔. ประเมินผล ของการประเมินความต้องการจำเป็น

๕. รายงานผล การประเมินความต้องการจำเป็น^{๒๗}

^{๒๗} ณิชกิตติยา เขาวานแฉ่มชื่น, ขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/462404> [๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙].

๒.๑.๖ การใช้การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์การวางแผนพัฒนาโรงเรียน

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) ประกอบด้วยกิจกรรม ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) การระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นทั้งหมดในองค์กร ๒) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ และ ๓) การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น (needs solution) เพื่อจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากความต้องการจำเป็นให้หมดไป โดยมีการประเมินขั้นสรุปสุดท้ายว่าทางเลือกใดที่สมควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด ผลการวิจัยทุกขั้นตอนจะให้ข้อมูลที่รองรับการตัดสินใจของผู้บริหาร^{๒๘}

ตัวอย่างการนำความคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนแบบองค์รวม ซึ่งมีกิจกรรมดำเนินงานแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น ดังนี้

๑. ระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันโรงเรียนในทุกส่วนก่อนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การวางแผนจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน หลังจากรับรู้ข้อมูลโรงเรียนแล้ว จึงนำข้อมูลนั้นมาใช้ระบุลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น มีการเก็บข้อมูลวิจัยและการออกแบบโครงการ

๒. กระบวนการค้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ไข (needs analysis) เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขและทรัพยากรที่ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นที่ได้จากการศึกษาในช่วงแรก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ องค์กรในชุมชน การศึกษา เอกสาร และการระดมความคิด การสำรวจโครงการต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จและแนวคิดเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ กิจกรรมในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การศึกษาเหตุผลรองรับความต้องการจำเป็นที่มีการจัดลำดับความสำคัญ การศึกษาทางเลือกจากการวิจัย และการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับบริบทของโรงเรียน

๓. การออกแบบโครงการพัฒนาโรงเรียนจากทางเลือกที่กำหนด (needs solution) ขั้นตอนนี้มีการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา และเกิดความต้องการจำเป็น เพื่อกำหนดยุทธวิธีที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับบริบท มีการออกแบบการพัฒนาตามทางเลือก ได้แก่ การเขียนเป้าหมายของการพัฒนา การระบุการเปลี่ยนแปลงหรือองค์ประกอบของโครงการซึ่งช่วยให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมาย และการกำหนดตารางการทำงานเพื่อนำแผนไปปฏิบัติ

สุวิมล ว่องวานิช ได้นำเสนอตัวอย่างซึ่งแสดงให้เห็นว่าการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น จะให้ผลการวิจัยที่ตอบคำถามวิจัยสำคัญ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. อะไรคือความต้องการจำเป็นที่ต้องให้ความสนใจมากที่สุด

ตัวอย่างการกำหนดความต้องการจำเป็น

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของนักเรียนในโรงเรียนหนึ่งพบว่านักเรียนมีความต้องการจำเป็นหลายประการ เมื่อเรียงลำดับความสำคัญพบว่า ความต้องการจำเป็นที่สำคัญ

^{๒๘} สุวิมล ว่องวานิช, การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น, หน้า ๘๐ - ๘๔.

ที่สุดลำดับที่ ๑ คือผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน ลำดับที่ ๒ คือ คุณธรรม ลำดับที่ ๓ คือ สุขภาพ ลำดับที่ ๔ คือ การสื่อสาร

๒. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องกรจำเป็นนั้น ๆ มากที่สุด

ตัวอย่างผลการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องกรจำเป็น

การประเมินความต้องกรจำเป็นประเภทที่มีการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผลปรากฏว่ามีสาเหตุที่เป็นไปได้ ๕ ประการ เมื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญแล้วพบว่า ลำดับที่ ๑ ได้แก่ ครูขาดทักษะในการสอนอ่านอย่างถูกวิธี ลำดับที่ ๒ ได้แก่ สื่อเอกสารที่ใช้ตามหลักสูตรล้าสมัยและไม่สะท้อนปรัชญาการสอนและวิธีสอน ลำดับที่ ๓ ได้แก่ ทางบ้านไม่ได้มีการส่งเสริมทักษะการอ่าน ลำดับที่ ๔ ได้แก่ การวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ลำดับที่ ๕ ได้แก่ หลักสูตรการอ่านไม่สัมพันธ์กันระหว่างระดับชั้น

๓. อะไรเป็นทางเลือกที่จำเป็นต้องนำไปปฏิบัติมากที่สุดเพื่อสนองความต้องกรจำเป็นนั้น

ตัวอย่างการวิเคราะห์วิธีการแก้ไข้ปัญหา

การกำหนดวิธีการแก้ไข้ปัญหาภายใต้สาเหตุหลักคือครูขาดทักษะในการสอนอ่านอย่างถูกทุกวิธี ซึ่งต้องหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับแก้้สาเหตุนี้ ในขั้นตอนนี้ ผู้รับผิดชอบการวิจัยประเมินความต้องกรจำเป็นต้องวิเคราะห์หาทางเลือกที่เป็นไปได้ทั้งหมด แล้วคัดเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดตามตัวอย่างนี้วิธีการแก้ไข้ทั้งหมด ๔ ทางเลือก เรียงลำดับทางเลือกที่เป็นไปได้มากที่สุดลำดับที่ ๑ การจัดประชุมฝักอบรมครูด้านการสอนอ่าน ลำดับที่ ๒ การนิเทศการสอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นรายบุคคล ลำดับที่ ๓ การกำหนดอาจารย์อาวุโสเป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลให้ความช่วยเหลือ ลำดับ ๔ การจัดซื้อเอกสาร สื่อสำหรับครูใช้ในการพัฒนาตนเอง^{๒๙}

๒.๑.๗ การวิจัยประเมินความต้องกรจำเป็น

สุวิมล ว่องวานิช กล่าวว่า รากความคิดของการวิจัยประเมินความต้องกรจำเป็นมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของการประเมินซึ่งนำมาใช้ในการวางแผนหรือการบริหารค่าที่นิยมใช้กันทั่วไปในการกำหนดความต้องกรจำเป็น คือ การประเมินความต้องกรจำเป็น (needs assessment) แต่ในปัจจุบันนี้เริ่มมีผู้ใช้คำว่า needs assessment research ซึ่งสุวิมล ว่องวานิช แปลเป็นไทยว่า “การวิจัยประเมินความต้องกรจำเป็น แต่อย่างไรก็ตามยังคงใช้คำว่า” การวิจัยความต้องกรจำเป็น” หรือ การประเมินความต้องกรจำเป็นในความหมายเดียวกันในหนังสือการวิจัยการประเมินความต้องกรจำเป็นที่ตนเขียนขึ้น^{๓๐}

๒.๑.๗.๑ ลักษณะของการวิจัยประเมินความต้องกรจำเป็น สรุปได้ ดังนี้

๑. การใช้คำว่าประเมินความต้องกรจำเป็น (needs assessment) จะเป็นแนวคิดที่มีการดำเนินงานในลักษณะของการประเมินมากกว่าการวิจัย คือ มุ่งหาคำถามที่สนองความต้องกร

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๔ - ๘๖.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ - ๒๖

จำเป็นของผู้ใช้ประโยชน์ จากการประเมิน แต่หากยกระดับเป็นการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment research) จะเป็นแนวคิดที่ทำให้ต้องออกแบบการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้หลักการวิจัยซึ่งทำให้ผลการวิจัยให้คำตอบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และสามารถอ้างอิงผลการวิจัยไปใช้ในวงกว้างมากขึ้น ทั้งนี้ วิธีการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เหมือนงานวิจัยทั่วไปที่มีขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์ มีกระบวนการค้นหาความจริงที่เชื่อถือได้ แต่เทคนิคที่ใช้ในการวิจัยอาจมีลักษณะเฉพาะ โดยการนำเทคนิคการเก็บข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ หรือประยุกต์หรือดัดแปลงให้สามารถกำหนดความต้องการจำเป็นที่เหมาะสมได้ วิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีจุดเด่นที่เทคนิควิธีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นทั้งตัวความต้องการจำเป็น สาเหตุและทางเลือกซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การวิจัยนี้แตกต่างไปจากงานวิจัยอื่น

๒. การวิจัยความต้องการจำเป็นมีความคล้ายคลึงกับการวิจัยอนาคต (future research) เนื่องจากเป็นการวิจัยที่มุ่งหาคำตอบที่นำไปใช้ในการวางแผนที่เกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น วิธีวิทยาที่ใช้ในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น จึงใช้เทคนิควิธีที่พัฒนามาจากการวิจัยอนาคตส่วนใหญ่ ความแตกต่างอยู่ที่การวิจัยอนาคตมุ่งหาภาพในอนาคต และแสวงหามาตรการที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพปัจจุบันเพื่อให้ได้สภาพที่ต้องการในอนาคต ส่วนการประเมินความต้องการจำเป็นนั้น เทคนิคการเก็บข้อมูลไม่ว่าจะเป็นแบบใด จะมีการดำเนินงานในส่วนที่เป็นการจัดลำดับความสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นประกอบด้วย ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะของเทคนิคการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

๓. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นสามารถจัดกลุ่มประเภทของวิธีวิจัยในกลุ่มเดียวกับการวิจัยประเมินผล (evaluation research) แต่คำว่าวิจัยประเมินผล มีเป้าหมายของการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความสำเร็จของกระบวนการดำเนินงานและผลงานตามเป้าหมายที่กำหนด สำหรับการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ก็เป็นวิจัยประเภทหนึ่งที่ตอบคำถามวิจัยเชิงประเมินเช่นกัน แต่มีเป้าหมายของการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความต้องการจำเป็นที่ผู้วิจัยต้องการเสาะแสวงหาโดยใช้กระบวนการวิจัย ดังนั้น การกำหนดชื่อวิธีวิจัยแบบนี้จึงมีจุดเน้นที่ต้องการสื่อให้เห็นประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา คือ “ความต้องการจำเป็น” (needs)

๔. วิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นการวิจัยปฏิบัติการประเภทหนึ่ง (action research) เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานจะเกิดขึ้นในขั้นตอนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน โดยผลการวิจัยแต่ละขั้นตอนสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง จะเห็นว่าการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเป็นกระบวนการที่แทรกอยู่กับการบริหารจัดการในทุกขั้นตอน จนกว่าความต้องการจำเป็นจะได้รับการตอบสนองครบถ้วน

๕. งานวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น จัดว่าเป็นงานวิจัยประเภทหนึ่งที่มีลักษณะงานประเมินผสมอยู่ ให้ความสำคัญกับการออกแบบการวิจัยที่ได้มาตรฐานของงานวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นทั้งก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน ออกแบบที่เหมาะสมในทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลวิจัยที่น่าเชื่อถือ เป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน (อิงมาตรฐานการวิจัยและมาตรฐานการประเมินแบบบูรณาการ) ๔ ด้านได้แก่ มาตรฐานอรรถประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานด้านความ

ถูกต้อง เพื่อให้ผลวิจัยมีการนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ การวางแผนพัฒนางานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบท

๖. หลักการของวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการวิเคราะห์ความแตกต่าง (discrepancy) ระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงกับที่ควรจะเป็น สภาพปัจจุบันของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ในช่วงแรกของการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมักให้ความสำคัญเพียงแค่การวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็นเฉพาะในส่วนของผลที่ต้องการให้เกิด (Result) ทำให้ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเหล่านี้ไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในการวางแผนได้อย่างเหมาะสม ในช่วงหลังเริ่มมีการพัฒนาแนวคิดที่จะทำให้การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีประโยชน์มากขึ้น โดยการพัฒนาเทคนิคหรือวิธีการวิเคราะห์สาเหตุ การกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อนำสู่การปฏิบัติ ทำให้เริ่มมีการเสนอแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment หรือเรียกว่า comprehensive needs assessment หรือ total process in needs assessment) เพื่อให้การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นได้ประโยชน์คุ้มค่า โดยกำหนดลักษณะของคำถามครบถ้วนตามแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ คือ มีคำถามวิจัย ๓ ข้อ ได้แก่ ๑. คำถามเพื่อระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) ความต้องการจำเป็นที่สำคัญมีอะไรบ้าง ๒. คำถามเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs analysis) อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นนั้น และ ๓. คำถามเพื่อหาแนวทางสนองความต้องการจำเป็น (needs solution) แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญที่สุดมีอะไรบ้าง ทางเลือกใดควรนำมาใช้ในการตอบสนองความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทำให้เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่ครบวงจรเป็นความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลช่วยในการตัดสินใจในขั้นตอนของการวางแผน (planning stage) และคำนึงถึงการนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์ (needs assessment utilization)^{๓๑}

๒.๑.๗.๒ ความสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

การวางแผนการทำงานจะต้องเริ่มที่การประเมินบริบท เพื่อให้เข้าใจในสภาพที่เป็นอยู่ของหน่วยงาน และรู้ความต้องการของหน่วยงาน จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองในด้านใด การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ช่วยในการทำงานการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในขั้นตอนของการวางแผนและพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงาน

การวิจัยและประเมินความต้องการจำเป็นมีความสำคัญ ดังนี้

๑. ช่วยกำหนดเป้าหมายของการทำงานและแนวทางดำเนินงานที่สนองความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้น

๒. มีบทบาทต่อการวางแผนและพัฒนาองค์กรเริ่มจากการกำหนดจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทาง กิจกรรมการวางแผนและพัฒนาองค์กรจึงมี ๒ ส่วน ได้แก่ กิจกรรมการวิจัยและประเมินความต้องการจำเป็น และกิจกรรมการบริหารจัดการทั้งสองกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑๗ - ๕๑๙.

๓. ช่วยป้องกันปัญหาการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนและพัฒนาองค์กร หากการวางแผนงานหรือโครงการโดยมิได้คำนึงถึงความต้องการจำเป็นในระดับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ และหาแนวทางปรับความต้องการจำเป็นย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาให้บริการไม่ตรงกับความต้องการจำเป็นหรือไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เกิดความล่าช้าหรือสูญเสียทรัพยากรไปโดยเปล่าประโยชน์

๔. สามารถระบุสิ่งที่จำเป็นของผู้เรียนซึ่งนำมาใช้ในการออกแบบพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งให้เห็นจุดอ่อนของผู้เรียน ระบุจุดอ่อนที่ครูควรได้รับการพัฒนา ซึ่งทิศทางที่โรงเรียนต้องพัฒนาในอนาคต และยังใช้ประโยชน์ในการเสาะแสวงหาวิธีการพัฒนาผู้เรียนที่คาดว่าจะส่งผลกระทบตามมาที่เหมาะสมที่สุด

๕. สามารถกำหนดเป้าหมายของหน่วยงาน กำหนดระดับความสำเร็จที่มุ่งหวัง และกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยในการทำงาน นอกจากนี้ยังสามารถชี้จุดบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางแก้ไข การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการวางแผนและพัฒนางาน และเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการตั้งแต่ก่อนเริ่มวางแผนงาน ระหว่างการปฏิบัติงาน หรือหลังสิ้นสุดการทำงาน

๖. ช่วยให้การวางแผนและการพัฒนาองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งต้องการข้อมูลที่ชี้สภาพขององค์กรและทิศทางที่ควรพัฒนาอย่างแม่นยำ

๗. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีความสำคัญมากในกระบวนการพัฒนาหรือองค์กร เพราะจำเป็นต้องมีการวิจัยประเมินผลในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อให้มีข้อมูลหลักฐานรองรับการตัดสินใจที่หนักแน่น^{๓๒}

สรุปได้ว่า การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น มีความสำคัญสำหรับการวางแผนและการพัฒนาองค์กรในทุกสาขาวิชาชีพ เพราะการวางแผน การพัฒนานโยบาย และการบริหารงานในองค์กรจำเป็นต้องมีข้อมูลจากผลการประเมินความต้องการจำเป็นประกอบ เพื่อให้เข้าใจสภาพบริบทขององค์กรและสิ่งที่องค์กรต้องพัฒนาในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น จึงควรต้องส่งเสริมให้การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นให้เป็นงานปกติเป็นงานกระแสหลักที่ควรยึดติดอยู่ในชีวิตการทำงานปกติ

๒.๑.๗.๓ ประโยชน์ของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น มีประโยชน์ดังนี้

๑. สามารถช่วยระบุปัญหาที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการแก้ปัญหาได้ตรงจุดเป็นไปตามความต้องการของผู้เกี่ยวข้องกับโครงการและ/หรือองค์กร

๒. เป็นเครื่องมือบริหารที่มีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถกำหนดแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน ป้องกันการสูญเสียทรัพยากรกับการดำเนินงานที่ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์การดำเนินงานมาอย่างแท้จริง

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖ - ๒๘.

๓. ผลที่เป็นข้อมูลที่สะท้อนสภาพบริบทที่เกิดขึ้นของหน่วยงาน ข้อมูลดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การวางแผน การกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้น และสนองความต้องการขององค์กร กล่าวได้ว่านักวิชาการใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการกำหนดนโยบายใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรทุกขั้นตอน ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนกับองค์กร และระหว่างองค์กร นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นยังสามารถใช้เป็นหลักเทียบในการดำเนินงาน นำมาช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานให้มีความชัดเจนและมั่นใจว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรนั้นอย่างแท้จริง

๔. ให้คำตอบแก่บุคคลทั่วไปเกี่ยวกับการนำทรัพยากรไปใช้ในการพัฒนางานและสร้างความมั่นใจในสิ่งที่ได้ปฏิบัติจะสนองความต้องการขององค์กรอย่างแท้จริง เนื่องจากมีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่รองรับการตัดสินใจ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาองค์กร เป็นการป้องกันปัญหาการลงทุนไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ได้ข้อมูลที่ชี้ความต้องการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจทางการเมืองในการวางแผนการดำเนินงานในทิศทางที่พึงประสงค์ รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดความมั่นใจกันทุกฝ่ายและเป็นการป้องกันการตัดสินใจทางการเมืองได้ว่าเป็นไปอย่างโปร่งใสยุติธรรม

๕. เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาองค์กรตั้งแต่ขั้นตอนแรก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติงานและการพัฒนาโครงการ การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจะช่วยกำหนดเป้าหมายขององค์กร จากผลการวิจัยซึ่งแสดงความต้องการจำเป็นของลูกค้ำหรือองค์กร ขั้นตอนระหว่างการทำงาน การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด และขั้นตอนสุดท้าย การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดผลกระทบของโครงการ ทำให้การพัฒนาการศึกษาได้รับการชี้แนวทางจากฐานข้อมูลที่มีอยู่ ทำให้สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติงานในช่วงเวลาหนึ่ง

๖. มีประโยชน์อย่างมากในการทำให้การวางแผนมีทิศทางเป็นไปได้ และมีโอกาสเกิดผลสัมฤทธิ์ผลตามที่มุ่งหวัง นอกจากนี้ ยังเป็นข้อมูลที่ใช้เป็นหลักเทียบความสำเร็จของการดำเนินงาน ทำให้นักประเมินสามารถวางแผนการปฏิบัติภายใต้ทางเลือกที่เหมาะสม เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและสามารถตรวจสอบได้ ควรดำเนินการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นหากเห็นว่ามีอิทธิพลต่อการวางแผน และมีทรัพยากรเพียงพอ แต่หากพบว่ามีกระแสต่อต้านมาก ผลการประเมินไม่ทันใช้ก็ไม่ควรดำเนินการให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย^{๓๓}

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘ - ๓๑.

สรุป การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น จะมีประโยชน์ต่อการวางแผนการบริหารและการดำเนินงานโครงการหรือองค์กร ประโยชน์จากผลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น คือ การนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กร ตามหลักการบริหารองค์กร

๒.๑.๗.๔ ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

แม้ว่าการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจะมีประโยชน์ต่อการวางแผนการบริหารและการดำเนินโครงการ และ/หรือองค์กร แต่ก็มิได้หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่บุคคลใดมีความประสงค์จะทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นก็สามารถทำได้ทันที แต่ควรพิจารณาความพร้อมของการทำงานก่อนตัดสินใจว่าจะทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ของ Domone ต่อไปนี้

๑. แนวโน้มที่เชื่อได้ว่าผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจโครงการ
๒. ทรัพยากรในการดำเนินงานมีเพียงพอที่จะทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
๓. ข้อมูลที่มีอยู่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นหรือสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร
๔. ผู้มีอำนาจในองค์กรไม่ต่อต้านการตัดสินใจวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น สามารถนำผลที่ได้รับไปกำหนดความต้องการจำเป็นที่แท้จริง
๕. มีเวลามากพอที่จะทำให้ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นทันต่อการใช้ในการตัดสินใจ
๖. เมื่อความคิดเห็นในกลุ่มของผู้บริหารแต่ละระดับเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและการใช้ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นตรงกัน
๗. เมื่อองค์กรไม่มีข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์

อย่างไรก็ตาม สุวิมล ว่องวานิช ได้ให้ข้อเสนอว่า ควรดำเนินการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นหากเห็นว่ามีอิทธิพลต่อการวางแผน และมีทรัพยากรเพียงพอ แต่หากพบว่ามีการต่อต้านมาก ผลการประเมินไม่ทันใช้ก็ไม่ควรดำเนินการให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่าย^{๓๔}

๒.๑.๘ ขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น มุ่งเพื่อการใช้ประโยชน์ คือการนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กร ตามหลักการบริหารองค์กร เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นแล้วต้องการข้อมูลความต้องการจำเป็นมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ จากนั้นจึงทำการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหา และผลกระทบที่ตามมาเพื่อจะได้กำหนดแผนงานที่หน่วยงานต้องดำเนินการจัดทำให้เสร็จเพื่อสนองความต้องการจำเป็นให้ครบถ้วน ดังนั้น กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์จึงประกอบด้วย ขั้นตอนการระบุความต้องการจำเป็น การ

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒

วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุ และการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ความต้องการจำเป็น ซึ่งการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณจึงประกอบด้วยขั้นตอน ดังกล่าวด้วย

๒.๑.๘.๑ หลักการของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจะอยู่บนพื้นฐานหลักการ ๒ ประการ คือ หลักความแตกต่าง (discrepancy) และหลักความสำคัญ (importance)

หลักการแรกของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น คือหลักความแตกต่าง (discrepancy) หมายความว่า ในกระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยให้มีการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น หรือออกแบบการวิจัยโดยเน้นความแตกต่างแฝงอยู่ ด้วยการระบุสถานะที่ไม่พึงประสงค์ แต่ไม่ได้เก็บข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบ เนื่องจากสภาพที่พึงประสงค์กำหนดได้โดยไม่จำเป็นต้องเก็บข้อมูล เช่น ความหิว ความเจ็บป่วย อย่างไรก็ตามความแตกต่างไม่ใช่จะบ่งบอกความต้องการจำเป็นเสมอไป ขึ้นอยู่กับการกำหนดระดับความสำคัญของเป้าหมายที่พึงประสงค์ หากกำหนดไว้สูงมาก ความแตกต่างนั้นก็อาจไม่ใช่ความต้องการจำเป็น เพราะฉะนั้นในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมายให้อยู่ในระดับต่ำสุดที่จะขาดแคลนไม่ได้ มิฉะนั้นจะเกิดผลเสียหาย ดังนั้นจึงต้องมี

หลักการที่สองการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น คือ หลักความสำคัญ (importance) ซึ่งหมายความว่าสิ่งที่เป็นความต้องการจำเป็นต้องมีความสำคัญมาก ต้องได้รับการตอบสนอง และความต้องการจำเป็นนั้นได้รับการจัดลำดับความสำคัญ (needs prioritization) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ในกิจกรรมระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) หรือกิจกรรมการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น (needs analysis) หรือกิจกรรมการกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็น (needs solution) จะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในทุกกิจกรรม กล่าวคือ ผลการวิจัยจากกิจกรรมการกำหนดความต้องการจำเป็นจะได้ความต้องการจำเป็นมากมาย จึงต้องจัดลำดับความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุด และผลจากการวิเคราะห์สาเหตุ จะได้สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นมากกว่าหนึ่งสาเหตุ ก็ต้องจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุว่าสาเหตุใดเป็นสาเหตุหลัก เช่นเดียวกันในการกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา จะพบว่ามามีวิธีการแก้ปัญหาหลายทางเลือก ผู้วิจัยต้องเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

๒.๑.๘.๒ กระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นโดยทั่วไปตามหลักการ

เมื่ออิงหลักการทั้งสองหลักการในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น กระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นโดยทั่วไป จึงควรประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่จำแนกออกเป็น ๕ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาสิ่งที่มุ่งหวัง (what should be)
๒. การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน (what is)

๓. การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้จากข้อ ๑ และข้อ ๒ และจัดลำดับความสำคัญของผลที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดเป็นความต้องการจำเป็น

๔. การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างในข้อ ๓ และจัดลำดับ

๕. การศึกษาและกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสาเหตุที่ทำให้เกิดความ ต้องการจำเป็นที่วิเคราะห์ได้จากข้อ ๔

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินอกจากนักวิจัยต้องใช้หลักการทั้งสองหลักดังกล่าวแล้วยังต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการกำหนดขั้นตอนวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ การกำหนดขอบเขตการวิจัย ระดับของความต้องการจำเป็น ประเภทของความต้องการจำเป็น และการแปรความหมายเกี่ยวกับผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้รับ^{๓๕}

๒.๑.๘.๓ แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

มีนักวิชาการด้านการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีความคิดเกี่ยวกับประเมินความต้องการจำเป็นแตกต่างกัน บางแนวคิดจะได้คำตอบเฉพาะการกำหนดความต้องการจำเป็นบางแนวคิดได้คำตอบที่สมบูรณ์ครบถ้วนทั้งความต้องการจำเป็น สาเหตุและแนวทางการแก้ไข การที่นักวิชาการมีมุมมองต่างกัน ทำให้การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีขั้นตอนการดำเนินงานที่แตกต่างกันด้วย ผู้วิจัยมีความสนใจแนวคิดของนักวิชาการที่ได้คำตอบสมบูรณ์ จึงขอนำเสนอแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว ดังนี้

Rouda and Kusy เสนอขั้นตอนความต้องการจำเป็นในการอบรมโดยเน้นการวิเคราะห์ความแตกต่างและการศึกษาทางเลือก ดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับที่ควรจะเป็น
๒. การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
๓. การระบุสาเหตุของปัญหาและหรือโอกาสในการเกิดปัญหา
๔. การระบุทางแก้ไขที่เป็นไปได้และโอกาสในการพัฒนา
๕. การเปรียบเทียบให้เห็นผลที่ตามมาหากไม่มีการดำเนินงานแก้ไขปัญหาใด ๆ
๖. การให้ข้อเสนอแนะสำหรับการฝึกอบรมหรือพัฒนาองค์กร^{๓๖}

Alschild เสนอขั้นตอนในการดำเนินงานประเมินความต้องการจำเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การกำหนดจุดมุ่งหมายและเหตุผลที่ต้องประเมินความต้องการจำเป็น ระบุองค์กร/กลุ่ม/บุคคลที่ต้องการประเมินความต้องการจำเป็น
๒. กำหนดเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับความต้องการจำเป็น
๓. การออกแบบการประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วย

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐ - ๘๓.

^{๓๖} Rouda and Kusy, R. H., & Kusy, M. E., **Needs assessment: The first step**, Retrieved, from http://www.alumni.caltech.edu/~rouda/T2_NA.html, 1995), p. 98.

๑) กำหนดผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นและ
นิยามความต้องการจำเป็น

๒) กำหนดวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น

๓) กำหนดผู้ให้ข้อมูลและเครื่องมือประเมินความต้องการจำเป็น

๔) การเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) การวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นที่สำคัญที่สุด

๖) การกำหนดแนวทางขจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็น

๔. การนำผลไปใช้ประโยชน์ตามเป้าหมายที่กำหนด^{๓๗}

Witkin and Alschuld เห็นว่า ลักษณะของการประเมินความต้องการจำเป็น คล้ายคลึงกับการประเมินแบบมีระบบ จึงได้เสนอแผน ๓ ระยะ ได้แก่

ระยะที่ ๑ ระยะก่อนการประเมินหรือระยะการสำรวจ เป็นระยะเตรียมการก่อนการประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นที่มีอยู่ กำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น วางแผนการดำเนินงานโดยกำหนดขอบเขตและประเด็นของความต้องการจำเป็น แหล่งข้อมูล การใช้ประโยชน์ของข้อมูล และพัฒนาแผนการดำเนินงานสำหรับระยะที่ ๒ รวมทั้งกำหนดเกณฑ์สำหรับการประเมินความต้องการจำเป็นในแต่ละขั้นตอน

ระยะที่ ๒ การประเมินหรือระยะการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น จัดลำดับความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์หาสาเหตุ

ระยะที่ ๓ หลังการประเมินหรือระยะการนำผลไปใช้ประโยชน์ เป็นระยะการใช้ผลการประเมินความต้องการจำเป็น คณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็นนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์โดยการเชื่อมโยงข้อมูลและแผนการดำเนินงานที่ได้รับ งานหลักคือการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง และเกณฑ์การตัดสินใจเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา การจัดทำแผนปฏิบัติงาน การนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินความต้องการจำเป็นแก่ผู้ตัดสินใจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการจัดเตรียมแผนสำหรับดำเนินการเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็นหรือการนำไปใช้ด้านอื่น ๆ

จะเห็นว่าการดำเนินงานในระยะที่ ๑ เป็นการเตรียมการสำหรับการดำเนินงานในระยะที่ ๒ ซึ่งถือเป็นงานเกี่ยวกับการระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) และการ

^{๓๗} Alschuld, J. W. (Ed.), *Tha meeds assessment kit*, (Thousand Oaks, CA: Sage, 2010),

วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs analysis) เพื่อศึกษาสาเหตุและแนวทางแก้ไข ระยะที่ ๓ เป็นการศึกษาและกำหนดทางเลือกในการแก้ไขเพื่อขจัดปัญหาให้หมดไป (needs solution)^{๓๘}

White ได้จัดทำคู่มือการประเมินความต้องการจำเป็นในโครงการ CARE ACT มีการกำหนดกระบวนการประเมินความต้องการจำเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑. ขั้นตอน การวางแผนการประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

๑) การกำหนดขอบเขตการประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วย การตัดสินใจเลือกรูปแบบการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ การกำหนดจุดเน้นหรือมิติของการประเมิน การกำหนดประเด็นที่ต้องการพิจารณาเป็นพิเศษ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการประเมินและสารสนเทศที่จำเป็นที่ต้องจัดเก็บ

๒) การกำหนดผู้ใช้ประโยชน์จากผลการประเมินความต้องการจำเป็น ให้ความสำคัญกับประเด็นหรือสาระที่ผู้ใช้ข้อมูลต้องการ

๓) การกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายและเวลาในการดำเนินงาน

๔) การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบแบบร่วมมือ โดยกำหนดกลุ่มบุคคลที่ต้องการมีการประสานงานร่วมกันกำหนดผู้รับผิดชอบและขอบข่ายของงาน รวมทั้งการกำหนดแนวทางและวิธีการกำกับกระบวนการดำเนินงาน

๕) การวางแผนสร้างกระบวนการดึงชุมชนให้รับรู้และสนับสนุนกระบวนการดำเนินงาน

๒. ขั้นตอนการออกแบบการประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ การกำหนดขอบข่ายข้อมูล การระบุกลุ่มผู้ใช้ข้อมูล และการออกแบบวิธีการกำหนดตัวอย่างวิจัยผู้ใช้ข้อมูล การเลือกวิธีการที่ใช้ในการประเมิน การออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล การกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งคำถามที่น่าสนใจสำหรับขั้นตอนนี้ ได้แก่

๑) มีข้อมูลอะไรที่เกี่ยวข้อง ต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอะไรบ้าง

๒) ใครรับผิดชอบจัดทำเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๓) เครื่องมืออะไรบ้างที่มีอยู่แล้ว และสามารถนำมาใช้ได้เลยหรือไม่

๔) ตั้งข้อคำถามอะไรบ้างในการเก็บข้อมูล ใครเป็นผู้จัดเก็บ และจะเก็บอย่างไร เมื่อไร

๕) ใช้คำถามกี่ข้อ ถามเรื่องอะไรบ้าง ใช้วิธีใดตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง

ของข้อคำถาม

๖) มีการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพข้อมูลอย่างไร เก็บรักษาความลับของข้อมูลอย่างไร เมื่อไร

๗) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลควรทำอย่างไร และจะเสนอผลให้คณะทำงานทราบอย่างไร

^{๓๘} Witkin B, R., & Alschul, J. W., planning and conducting assessment, (A practical guided. Thousand Oaks, CA: Sage Publication, Inc, 1995), p. 100.

๓. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลตามแผนการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลที่ได้ออกแบบไว้แล้ว สุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรกลุ่มเป้าหมาย อาจใช้แบบเจาะจงเพื่อศึกษาข้อมูลเป็นรายบุคคล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ หรือใช้กระบวนการกลุ่ม

๔. ขั้นตอนการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบและการนำเสนอผล โดยมีหลักการว่าวิธีการวิเคราะห์ที่ใช้สอดคล้องกับธรรมชาติข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลควรเป็นวิธีที่เข้าใจง่าย จะเห็นว่าขั้นตอนดังกล่าว เหมือนขั้นตอนในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน^{๓๙}

Bois เสนอขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็นด้านการอบรม ๕ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การกำหนดรูปแบบและเทคนิคที่ต้องการใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น
๒. การเก็บข้อมูลโดยเลือกใช้วิธีที่เหมาะสม
๓. การวิเคราะห์ข้อมูล
๔. การเตรียมรายงานผลการประเมิน
๕. การให้ข้อเสนอแนะการฝึกอบรมโดยอิงความต้องการจำเป็น^{๔๐}

สุวิมล ว่องวานิช ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ขั้นตอนการดำเนินการแบ่งเป็น ๓ ระยะ

ระยะแรก เป็นระยะก่อนการประเมินประกอบด้วยขั้นเตรียมการ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวิสัยทัศน์ที่ต้องการจะให้เกิด กำหนดกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากผลการประเมินความต้องการจำเป็น กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็น และขั้นการออกแบบการประเมิน เกี่ยวข้องกับการกำหนดนิยามประเภท ขอบข่ายของการประเมินความต้องการจำเป็น การวางแผนการดำเนินงานด้านทรัพยากร ค่าใช้จ่าย และเวลาในการดำเนินงาน

ระยะที่สอง เป็นระยะระหว่างการประเมิน มีการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็น และการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

^{๓๙} White, **Needs assessment guide**, Tth Healht Resources and Services Administration, HIV/AIDS Bureau.Retrieved from <http://hab.hrsa.gov/K/4web/NeedsAssessmentGuide.htm>, 2002), pp. 103 – 104.

^{๔๐} Bois, N. A., **Training & development needs assessmets**, Retrieved from, [online], <http://www.css.edu/staff/nbois/TDNeeds.htm>.,2002), p. 105.

ระยะที่สาม เป็นระยะหลังการประเมิน มีการนำผลไปใช้ประโยชน์ การเสนอผลหรือรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ กำหนดแนวทางการแก้ไขเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็นการดำเนินงานในระยะที่สามซึ่งเกี่ยวกับการนำผลประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์

จากขั้นตอนดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า สิ่งที่ต้องดำเนินการเป็นลำดับแรกในการประเมินความต้องการจำเป็นคือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น อธิบายเหตุผลสำคัญที่ต้องทำการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ผลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อจุดมุ่งหมายใด เพื่อคนกลุ่มใด จากนั้นกำหนดคำถามการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (needs assessment research) คำถามที่กำหนดขึ้นนี้จะช่วยในการกำหนดขอบเขตของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นประเด็นสำคัญ ทั้งจุดมุ่งหมายและคำถามจะนำมาใช้ในการออกแบบกรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ในการกำหนดกรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นต้องมีการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ๑) การกำหนดกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดความต้องการจำเป็น และผู้รับผิดชอบในการทำการประเมินความต้องการจำเป็น ๒) การกำหนดเทคนิคหรือวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น ๓) การเก็บรวบรวมข้อมูล ๔) การกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ๕) การจัดทำรายงาน และ ๖) การใช้ผลการประเมิน^{๔๑}

สรุปได้ว่า กระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น มีขั้นตอนสำคัญคือ การกำหนดจุดมุ่งหมายและคำถามที่ใช้ในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น และกำหนดกรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วยการกำหนดกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดความต้องการจำเป็น และผู้รับผิดชอบในการทำการประเมินความต้องการจำเป็น กำหนดเทคนิคหรือวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การกำหนดลักษณะข้อมูล เครื่องมือประเมินความต้องการจำเป็น ลักษณะของผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล การกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น การจัดทำรายงานและการใช้ผลการประเมิน

๒.๑.๘.๔ ขั้นตอนและกระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

จากการศึกษาขั้นตอนการประเมินความจำเป็นของนักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นของสุวิมล ว่องวานิช และขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ผู้วิจัยสรุปเป็นขั้นตอนและกระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นก่อนการประเมิน เป็นขั้นเตรียมการ ซึ่งมีกระบวนการประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

๑. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
๒. การกำหนดคำถามการวิจัยและขอบเขตการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๕, ๑๐๗.

๓. การกำหนดกรอบการวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งประกอบด้วย

๑) การกำหนดกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา กลุ่มผู้กำหนดความต้องการจำเป็น กลุ่มผู้รับผิดชอบในการทำการประเมินความต้องการจำเป็น กำหนดขนาดของตัวอย่างวิจัยผู้ให้ข้อมูล

๒) การกำหนดเทคนิคหรือวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น โดยพิจารณาลักษณะข้อมูล เครื่องมือประเมินความต้องการจำเป็นที่ถูกต้องเหมาะสม

ขั้นที่ ๒ ขั้นระหว่างการประเมิน มีกระบวนการประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้

๑. การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล โดยพิจารณาประเภทของแหล่งข้อมูล

๒. การกำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และเสนอความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ

๓. การวิเคราะห์หาสาเหตุของความต้องการจำเป็น และนำเสนอสาเหตุของความ ต้องการ จำเป็นตามลำดับความสำคัญ

๔. การวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และนำเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาตามลำดับความสำคัญ

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังการประเมิน มีการนำผลการประเมินไปใช้ มีกระบวนการ ขั้นตอน ดังนี้

๑. กำหนดแนวทางการแก้ไขเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากความ ต้องการจำเป็น ประเมินทางเลือกสู่การปฏิบัติ

๒. การเสนอผลหรือรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยจัดทำรายงานผลการวิจัย ประเมินความต้องการจำเป็น

๓. การใช้ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น หรือการนำผลการวิจัย ประเมินความต้องการจำเป็นไปใช้ประโยชน์

๒.๑.๘.๕. เปรียบเทียบขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นกับขั้นตอนการวิจัยทั่วไป

ขั้นตอนการวิจัยทั่วไป

๑. ปัญหาวิจัย คำถามวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย

๒. เอกสารที่เกี่ยวข้อง/กรอบแนวคิดการวิจัย

๓. ประชากร/ตัวอย่างการวิจัย วิธีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

๔. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย

๕. สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ในส่วนของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เนื่องจากประโยชน์จากผลที่ได้จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น คือ การนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กร ตามหลักการบริหารองค์กร เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นแล้วต้องนำข้อมูลความต้องการจำเป็นมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดความ ต้องการจำเป็นนั้น ๆ จากนั้นจึงทำการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหา และผลกระทบที่ตามมาเพื่อจะได้กำหนดแผนงานที่หน่วยงานต้องไปดำเนินการจัดทำให้สำเร็จเพื่อสนองความต้องการ

จำเป็นให้ครบถ้วน ดังนั้น กระบวนการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์จึงประกอบด้วย ขั้นตอน ๑) การระบุความต้องการจำเป็น (needs identification) ๒) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (needs analysis) เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุ ๓) การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ความต้องการจำเป็น (needs solution) หรือการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ประเมินทางเลือกสู่การปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะนำไปกำหนดความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการแก้ไข

ขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ จึงประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตอนการระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) และการจัดลำดับความสำคัญ (Needs Prioritization) ได้แก่

- ๑) วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อระบุความต้องการจำเป็น
- ๒) เอกสารที่เกี่ยวข้อง/กรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
- ๓) ประชากร/ตัวอย่างวิจัย วิธีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับ
- ๔) เสนอความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ
- ๕) เสนอผล/นำไปใช้และ/หรือวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางแก้ไข

๒. ขั้นตอนการวิเคราะห์สาเหตุความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) และการจัดลำดับความสำคัญ (Needs Prioritization) ได้แก่

- ๑) วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น
- ๒) เอกสารที่เกี่ยวข้อง/กรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
- ๓) ประชากร/ตัวอย่างวิจัย วิธีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับ
- ๔) เสนอสาเหตุของความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ
- ๕) เสนอผล/นำไปใช้และ/หรือวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา

๓. ขั้นตอนการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา (Needs Solution) และการจัดลำดับความสำคัญ (Needs Prioritization) ได้แก่

- ๑) วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา
- ๒) เอกสารที่เกี่ยวข้อง/กรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
- ๓) ประชากร/ตัวอย่างวิจัย วิธีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล จัดลำดับ
- ๔) เสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาตามลำดับความสำคัญ
- ๕) นำทางเลือกไปกำหนดแผนงานและนำสู่การปฏิบัติ

จะเห็นว่าวิธีประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ประกอบด้วย การกำหนด/ระบุความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์สาเหตุ และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น ตั้งแต่ขั้นที่หนึ่ง การกำหนดปัญหาวิจัย คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนที่สอง การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบความคิดของการวิจัย ขั้นตอนที่สาม การกำหนดวิธีการวิจัย ได้แก่ การกำหนดประชากรและตัวอย่างวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม

ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่สุดี เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และ ขั้นตอนที่ทำให้ การสรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์ ^{๔๒}

สรุป การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นมีขั้นตอนการดำเนินงานเหมือน ขั้นตอนการวิจัยทั่วไป ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากแผนภาพที่ ๒.๖ ดังนี้

๒.๑.๘.๖ เทคนิคหรือวิธีการที่ใช้ในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

กิจกรรมการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น จำแนกออกเป็น ๔ กิจกรรม ได้แก่ การระบุความต้องการจำเป็น การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ละกิจกรรมมีวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งมีหลายเทคนิคหรือหลายวิธีการสามารถใช้ทั้งการระบุความต้องการจำเป็น การจัดลำดับความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์สาเหตุ และการกำหนดทางเลือก ดังนี้

๑. การระบุความต้องการจำเป็น เทคนิควิธีการที่ใช้ ได้แก่ การใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยอื่น การใช้ตัวบ่งชี้ทางสังคม การใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง เทคนิคกลุ่มสมมติ นัย เทคนิคเสียงจากภาพ ประชาพิจารณ์ การทำแผนที่มโนทัศน์ เทคนิคเดลฟาย

๒. การจัดลำดับความต้องการจำเป็น เทคนิควิธีการที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย มาตรการประมาณช่วงขนาด การกำหนดน้ำหนักรายคู่ การเรียงลำดับด้วยการวัด ดัชนี PNI การวิเคราะห์เมทริกซ์ ดัชนี Del-N ดัชนี WNI และกระบวนการเอเอชพี

๓. การวิเคราะห์สาเหตุ เทคนิควิธีการที่ใช้ ได้แก่ การใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยอื่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง เทคนิคกลุ่มสมมติ นัย เทคนิคเสียงจากภาพ การทำแผนที่มโนทัศน์ การวิเคราะห์แผนภูมิแกงปลา การวิเคราะห์สาเหตุของความล้มเหลว การวิเคราะห์ลิสเรล และเทคนิคเดลฟาย

๔. การกำหนดทางเลือก เทคนิควิธีการที่ใช้ ได้แก่ การใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยอื่น การใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง เทคนิคกลุ่มสมมติ นัย การทำแผนที่มโนทัศน์ การวิเคราะห์อรรถประโยชน์พหุลักษณะ กระบวนการเอเอชพี การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ การวิเคราะห์ต้นทุนและผลที่ตามมา เทคนิคเดลฟายวงล้ออนาคต อนาคตภาพ ^{๔๓}

ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะเทคนิควิธีการ การสำรวจ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และเทคนิควิธีการที่ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญเฉพาะวิธีผลต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Difference Method: MDF) และดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกรวิจัยในครั้งนี้

๑ การสำรวจ

^{๔๒} สุวิมล ว่องวานิช, การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น, หน้า ๑๒๙ - ๑๓๑.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘.

การระบุความต้องการจำเป็นที่ดำเนินการกันส่วนใหญ่ใช้วิธีการสำรวจเรียกว่า การสำรวจความต้องการจำเป็น (needs survey) วิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต ทั้งสามวิธีการนี้ นักวิจัยทั่วไปมีความคุ้นเคยกันดี เนื่องจากเป็นวิธีการวิจัยพื้นฐานที่สามารถดำเนินการได้ไม่ยาก หลังจากกำหนดประเด็นวิจัยว่าจะประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อจุดมุ่งหมายใด และระบุประเภทของความต้องการจำเป็นได้แล้ว นักวิจัยทำการออกแบบการกำหนดประชากรและตัวอย่างวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล การสร้างเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลขั้นตอนสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นสำหรับการวิจัยสำรวจ คือ การนิยามความต้องการจำเป็นว่าจะใช้นิยามความแตกต่าง (discrepancy definition) หรือนิยามการแก้ไขปัญหา (solution definition) ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วย^{๔๔}

๒. การใช้แบบสอบถาม

วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการจำเป็น โดยใช้แบบสอบถามสามารถทำได้ทางไปรษณีย์ การสอบถามทางโทรศัพท์ การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามถือว่าเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่เน้นการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่และกว้าง และลักษณะของข้อมูลที่ได้เป็นการแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นตามการรับรู้ของผู้ตอบ ความต้องการจำเป็นที่กำหนดด้วยวิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามเป็นความต้องการจำเป็นระดับกลุ่มบุคคลหรือระดับองค์กร มิใช่ระดับบุคคล จุดมุ่งหมายของการสำรวจสามารถนำไปใช้กับการวิจัยประเมินความจำเป็นแบบสมบูรณ์ แต่ผลการประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้รับจะนำไปใช้ได้กับการพัฒนาการปฏิบัติงานขององค์กรมากกว่าการพัฒนารายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการระบุความต้องการจำเป็นด้วยแบบสอบถามส่วนใหญ่กำหนดรูปแบบการตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีทั้งรูปแบบการสนองเดี่ยว (Single response format) คือ การให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นตามรายการที่กำหนดให้ระบุระดับของความ ต้องการจำเป็น และรูปแบบการตอบสนองคู่ (dual response format) คือ การให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นตามข้อรายการที่กำหนดไว้ระบุระดับของสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์

๓. การสัมภาษณ์

วิธีการสำรวจด้วยการสัมภาษณ์นับเป็นวิธีการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้เช่นเดียวกับแบบสอบถาม เพราะกระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินการได้ง่าย ไม่ซับซ้อน แต่จะใช้เวลาในการเก็บข้อมูล เนื่องจากต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล วิธีการสัมภาษณ์สามารถใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ต้องมีการเลือกบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ให้เป็นผู้ที่เข้าใจสภาพบริบทขององค์กร หรือสถานการณ์ที่ต้องการประเมินความต้องการจำเป็น นอกจากนี้ นักวิจัยต้องมั่นใจในคุณภาพของผู้สัมภาษณ์ว่า มีทักษะความสามารถในการซักถามความจริงจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๒.

๔. เทคนิควิธีการจัดลำดับความสำคัญ ด้วยวิธีผลต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Difference Method: MDF) และดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI)

ในการจัดลำดับความสำคัญจากข้อมูลที่มาจากการตอบสนองรายคู่ ซึ่งเป็นข้อมูลตัวอย่างวิจัยต้องตอบข้อมูลสองส่วน ตามนิยามความแตกต่าง (discrepancy definition) ผู้ให้ข้อมูลต้องให้คำตอบในเครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานค่า โดยระบุระดับความสำคัญ I (Importance) ของข้อความซึ่งเปรียบเสมือนค่าที่แทนความสำคัญของ “What Should Be” และระดับผลสัมฤทธิ์ผล (D = Degree of Success) ซึ่งเปรียบเสมือนค่าที่แทนความสำคัญของ “What Is” วิธีการกำหนดน้ำหนักความสำคัญจากข้อมูลที่มาจากการตอบสนองคู่ จะใช้กับการจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นเท่านั้น ไม่นำไปใช้กับการจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น หรือการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา

๑) วิธีผลต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Difference Method: MDF)

วิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (MDF) เป็นวิธีที่กำหนดความต้องการจำเป็นโดยหาผลต่างของค่าเฉลี่ยของ I (Importance) และค่าเฉลี่ย D (Degree of Success) บางคนเรียกวิธีนี้ว่า rank-order of difference scores วิธีนี้ใช้เพื่อระบุความสำคัญของความต้องการจำเป็น และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากค่าเฉลี่ยที่เรียงจากมากไปหาน้อย สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ $PNI = (I-D)$ วิธีการ MDF ใช้กับการประเมินความต้องการจำเป็นที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ความต้องการจำเป็นที่ได้รับจะมีค่าความสำคัญเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ

๒) ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) การกำหนด Priority Needs Index หรือ ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) เป็นวิธีการเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้หลักการการนิยามความแตกต่าง เช่นเดียวกับวิธีผลต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Difference Method: MDF) ดัชนี PNI ดัดแปลงสูตรการคำนวณค่าสถิติของวิธีการ MDF โดยการถ่วงน้ำหนักของผลต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง I (Importance) และ D (Degree of Success) ด้วยน้ำหนักความสำคัญของ I สูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ $PNI = (I - D) / I$ การถ่วงน้ำหนักความสำคัญด้วยค่า I หรือค่าความสำคัญของสภาพที่ควรจะเป็น (What should be) ก็เพื่อให้ความสำคัญกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดมากขึ้น เนื่องจากมีบางครั้งที่ค่า MDF ให้ผลเท่ากัน ทั้งที่ระดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการให้เกิดมีน้ำหนักแตกต่างกัน^{๔๕}

สรุปได้ว่า การต้องการจำเป็น คือ ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง ซึ่งแสดงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและโดยเฉพาะเมื่อจัดประเภทความต้องการจำเป็นตามสาระด้านการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธโดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลคือผู้บริหารโรงเรียนด้วยแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรดำเนินการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์กล่าวคือ ดำเนินงานตามขั้นตอนระบุความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ขั้นตอนการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น และขั้นตอนการเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับสาเหตุของความต้องการจำเป็นนั้น เพื่อนำ

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓ - ๑๔๙.

ประโยชน์ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาองค์กรหรือโรงเรียนอันจะเป็นการสนองความต้องการจำเป็นอย่างครบถ้วน

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนรู้

๒.๒.๑ ความหมายของการเรียนรู้

การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนทั้งด้านความรู้ความสามารถคุณธรรมจริยธรรมสุขภาพและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามขึ้น อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปรัชญาการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างคุณธรรมและคุณธรรมเกิดจากความรู้และการฝึกจิตใจให้มีศีลธรรม เรียกว่า “Character Development” วิชัย ต้นศิริ กล่าวว่า การฝึกจิตใจให้มีศีลธรรมต้องฝึกภาคปฏิบัติมิใช่เพียงสอนคุณธรรมในภาคทฤษฎี^{๖๖} สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมุณี (ป.อ.ปยุตโต) ที่ได้ให้นิยามการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่าเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๖๗} นอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวอีกว่าหมายถึงการเรียนรู้การฝึกฝนการพัฒนาตนการพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้องจึงต้องมีการศึกษาที่เรียกว่าสิกขา คือต้องศึกษาต้องเรียนรู้ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายสังคมและสติปัญญาเพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์การเป็นประชาชนที่ดีของสังคมทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติ ภูเขา ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกลึกซึ้งภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและปฏิบัติตนต่อโลกธรรม (โลกธรรม๘คือมีลาภศูญเสียมียศเสื่อมยศดีเตยนสรรเสริญความสุขและความทุกข์) ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม^{๖๘}

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนทั้งนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะและธรรมชาติของการเรียนรู้แล้วทำการนิยามความหมายของการเรียนรู้เอาไว้มากมายในที่นี้จะขอยกตัวอย่างมาเป็นสังเขปเพื่อเป็นแนวทางการหาข้อสรุป ดังนี้

^{๖๖} วิชัยต้นศิริ, *อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ*, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า๘.

^{๖๗} พระราชวรมุณี (ป.อ. ปยุตต์ปยุตโต), *ทางสายกลางของการศึกษาไทย*, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๐), หน้า๗๐.

^{๖๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส. อาร์. พริ้นติ้งแมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า๒๙๕-๒๙๗.

Donald Clark ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการเพิ่มพูน และปรับแต่งศักยภาพของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งสามารถวัดได้ อันเป็นผลมาจากการได้รับการฝึกฝน การได้รับความรู้ การฝึกทักษะ การเรียนการสอนและการมีประสบการณ์มาก่อน^{๔๙}

Burton ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล และเป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม (environment) ซึ่งจะทำให้บุคคลได้ตอบสนองความต้องการของตนและทำให้สามารถต่อสู้กับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมต่อไป^{๕๐}

Crow and Crow ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง (change) การได้รับลักษณะนิสัย ความรู้ และทัศนคติทั้งหลาย การเรียนรู้จึงทำให้บุคคลมีการปรับตัวทั้งในด้านส่วนตัว และทางด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงใดๆ จึงย่อมจะมีการเรียนรู้เกิดขึ้นเสมอ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)^{๕๑}

Harris and Schawahn ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากประสบการณ์ และได้แยกให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ ๓ ประการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ดังนี้^{๕๒}

๑. การเรียนรู้ในลักษณะผลผลิต (Learning as Product) โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย นั่นคือผลของการเรียนรู้ (Outcome of Learning) ซึ่งได้มาจากประสบการณ์

๒. การเรียนรู้ในลักษณะกระบวนการ (Learning as Process) โดยเน้นความสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์ และกระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ จนทำกระทั้งทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

๓. สิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ (Learning as Function) เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เช่น แรงจูงใจ ความตั้งใจในการเรียนรู้ หรือการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transformation of Learning) สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์

Roger ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ที่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำ และสามารถพิจารณาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ใน ๒ ลักษณะ คือ^{๕๓}

^{๔๙} Donald Clark, อ้างใน พรพิมล พรพิระชนม์, ดร., การจัดการกระบวนการเรียนรู้. (สงขลา : เทมการพิมพ์สงขลา, ๒๕๕๐). หน้า ๓.

^{๕๐} Burton, อ้างใน. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔.

^{๕๑} Crow and Crow, อ้างใน. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๕๒} Harris and Schawahn, อ้างใน. เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

^{๕๓} Roger, อ้างในศิริบุรณ์ สายโกสุม, รศ.ดร., จิตวิทยาการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๙.

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเป็นไปโดยอัตโนมัติ (Automatic) ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตามอชยาศัย หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการซึ่งเกิดขึ้น โดยที่ผู้เรียนไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Learning)

๒. เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตั้งใจและต้องใช้ความพยายาม (Purpose and Effort) ต้องมีการวางแผนในการเรียน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ทั้งสองลักษณะจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างถาวร (Permanence changes)

พิมล พรพีระชนม์ ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการอันซับซ้อนที่ทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านประสาทสัมผัส สามารถเกิดขึ้นได้โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งนี้ผลของการเรียนรู้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะหรือกระบวนการ (Skill Process) และด้านความรู้สึก (Affective)^{๕๔}

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ซึ่งเกิดจากการดู ได้ยิน ตมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส การอ่าน การนึกคิด การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขันหรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน

๒.๒.๒ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning theory)

เป็นกรอบงานวิจัยที่จัดระบบของความรู้หรือข้อมูลและเหตุการณ์เรียนรู้ที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นการจัดระบบใหม่ของประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อน หรือเป็นหลักการของการเกิดการเรียนรู้สามารถทำการทดสอบได้ สามารถนำอ้างอิงถึงเหตุการณ์และประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีจิตวิทยา ซึ่งมีการศึกษาทดลองเริ่มตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ มีนักคิดและนักจิตวิทยาเกิดขึ้นจำนวนมาก และแนวคิดเริ่มมีความหลากหลายขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้ในจุดนี้เริ่มมีลักษณะของความเป็น วิทยาศาสตร์มากขึ้นมีการนำแนวทางการทดลองตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้มากขึ้นเป็นลำดับ สามารถจัดเป็นกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้ในยุคนี้ ออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักคิดในกลุ่มนี้มองธรรมชาติมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลางคือ ไม่ดี ไม่เลว (Neutral-active) การกระทำต่างๆ ของมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-

^{๕๔}พิมล พรพีระชนม์, การจัดการกระบวนการเรียนรู้, (สงขลา :เทมการพิมพ์สงขลา, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

Response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสำคัญกับพฤติกรรมมาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน สามารถวัดได้และทดสอบได้ เป้าหมายหลักของนักพฤติกรรมนิยม คือ การค้นหาและระบุถึงกฎที่สามารถควบคุมการเรียนรู้ โดยให้ความสุขใจต่อความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสิ่งเร้า (Stimulus) หมายถึง เหตุการณ์หรือสิ่งใด ๆ ที่สามารถรับรู้ได้โดยผ่านอวัยวะรับสัมผัสของบุคคลส่วนการตอบสนอง (Response) หมายถึงการที่บุคคลแสดงอาการโต้ตอบต่อสิ่งเร้าที่รับรู้^{๕๕}

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitive) นักคิดในกลุ่มพุทธินิยม หรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ หรือกลุ่มที่เน้นกระบวนการทางปัญญา หรือความคิด นักคิดกลุ่มนี้เริ่มขยายขอบเขตของความคิดที่เน้นทางด้านพฤติกรรมออกไปสู่กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการภายในของสมอง โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์ มีความซับซ้อนยิ่งไปกว่านั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมาย สร้างความสัมพันธ์ของข้อมูลและการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่างๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา ของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง^{๕๖}

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) นักคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่ามีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการและมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนหากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพมนุษย์ จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๕๗}

๔. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน (Eclecticism) กลุ่มนี้จะผสมผสานแนวคิดระหว่างพฤติกรรมนิยมและพุทธินิยม (Behavior Cognitive) โดยอาศัยทฤษฎีและหลักการที่หลากหลายของทั้งสองแนวคิด เช่น แนวคิดของ Gagne เป็นต้น โดย Gagne เชื่อว่าความรู้มีสิ่งหลายประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจ ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง บางประเภทมีความซับซ้อนมาก จำเป็นต้องใช้ความสามารถในขั้นสูง Gagne ได้จัดลำดับขั้นการเรียนรู้ซึ่งเริ่มจากง่ายไปหายาก โดยผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยมและพุทธินิยมเข้าด้วยกัน^{๕๘}

โดยสรุปแล้วนักจิตวิทยาทั้ง ๔ กลุ่มต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการพัฒนามนุษย์ ซึ่งสอดคล้องหลักการศึกษามหาวิทยาลัย คือ ไตรสิกขา กล่าวคือ การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อ

^{๕๕} ศรีเรือน แก้วกังวาล, ดร., จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๗.

^{๕๖} ศิริบุรณ สบายโกสม,รศ.ดร. จิตวิทยาการศึกษา, หน้า ๘๙.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๙.

^{๕๘} รังสรรค์ บุชยะมา,ผศ. การจัดการการเรียนรู้,(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๐), หน้า ๓๖.

การจัดการเรียนการสอน ฝึกฝนอบรมจิตใจให้สงบเหมาะสมแก่การใช้งานและพัฒนาให้เกิดปัญญา รู้เท่าทันปัญหา สามารถเผชิญปัญหาได้อย่างมีสติและเป็นสุข

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันล้วนเป็นการเสนอมุมมอง เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่สามารถอ้างอิง ตรวจสอบได้ด้วยหลักการและเหตุผล และสามารถประยุกต์ใช้ได้ ไม่ยากนักผู้เขียนได้รวบรวมทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ และเห็นว่าสามารถ นำแนวคิดจากทฤษฎีไปประยุกต์สู่หลักการจัดการการเรียนรู้อย่างมีความหมายทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของ Thorndike^{๕๙}

Thorndike เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการ เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลมีการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบวิธีที่ดีที่สุด ในการแก้ปัญหาและเป็นการ ตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการ ตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปเดียวและจะพยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ กฎการเรียนรู้ของ Thorndike สรุปได้ดังนี้

๑.๑ กฎแห่งผลลัพธ์ (Law of Effect) ระบุว่าความรู้ผลของการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว จะก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้โดยวิธีการลองผิดลองถูก เมื่อบุคคลได้รับผลจากการ กระทำของตนในลักษณะที่ตนเองพึงพอใจ โดยเฉพาะการได้รับรางวัล ย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับ ผลที่ไม่พึงพอใจก็จะทำให้ไม่อยากจะเรียนรู้อีก ดังนั้น การได้รับผลที่พึงพอใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

๑.๒ กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ สภาพแวดล้อมที่จะทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้ง ทางร่างกายและจิตใจ

๑.๓ กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การกระทำและการปฏิบัติจริงของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็ง การฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจจะทำให้ การเรียนรู้มั่นคงถาวร ถ้าไม่ได้ฝึกหรือกระทำซ้ำบ่อยๆ การเรียนรู้จะไม่คงทนถาวร และในที่สุด อาจลืมได้

จากแนวคิดทฤษฎีการเชื่อมโยงของ Thorndike สามารถสรุปหลักการจัดการการเรียนรู้อย่าง ได้ดังนี้

๑. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ต้องอาศัยทั้งการฝึกหัดและการได้รับรางวัลการเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้เรียนแบบลองผิดลองถูกบ้าง (ในสถานการณ์ที่เหมาะสม) จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิธีการ แก้ปัญหา จดจำการเรียนรู้ได้ดี และเกิดความภาคภูมิใจในการที่ได้ทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

๒. การสำรวจความพร้อมหรือการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้อง กระทำก่อนการสอนบทเรียน เช่น การสำรวจความรู้พื้นฐานเพื่อดูว่าผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน บทเรียนต่อไปหรือไม่

^{๕๙}Thorndike, อ่างใน. พรพิมล พรพิระชนม์, ดร.. การจัดการกระบวนการเรียนรู้. หน้า ๓๖.

๓. หากต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องใดจะต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องนั้นอย่างแท้จริงก่อน แล้วจึงให้ฝึกฝนโดยการกระทำสิ่งนั้นบ่อยๆ แต่ไม่ควรให้กระทำในลักษณะซ้ำซาก เพราะจำทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้

๔. การให้ผู้เรียนได้รับรู้ผลของการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว โดยเฉพาะผลที่ตนพึงพอใจจะช่วยให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ การศึกษาว่าสิ่งใดเป็นสิ่งเร้าหรือรางวัล ที่ผู้เรียนพึงพอใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

๒. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของ Skinner

Skinner เป็นนักจิตวิทยาากลุ่มพฤติกรรมนิยมได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการเสริมแรงโดยนำหนูที่หิวจัดใส่กล่อง ภายในมีคันบังคับให้อาหารตกลงไปในกล่องได้ ตอนแรกหนูจะวิ่งชนตามจุดต่างๆ ในกล่อง เมื่อชนถูกคันจะมีอาหารตกมาให้กิน ทำหลายๆ ครั้ง พบว่า หนูจะกดคันให้อาหารตกลงไปได้เร็วขึ้น^{๖๐}

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner

๑. พฤติกรรมหรือการกระทำใด ถ้าได้ระบบการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไป

๒. การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้เกิดการตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว (จากการทดลองโดยเปรียบเทียบหนูที่หิวจัด ๒ ตัว ตัวหนึ่งกดคันจะได้อาหารทุกครั้ง อีกตัวหนึ่งเมื่อกดคันบางทีก็ได้อาหาร บางทีก็ไม่ได้อาหารแล้วหยุดให้อาหารตัวแรกจะเลิกกดคันทันที ตัวที่ ๒ จะยังกดต่อไปอีกนานกว่าตัวแรก)

๓. การลงโทษทำให้เรียนรู้ได้เร็วและลืมเร็ว (จากการทดลองโดยนำหนูที่หิวจัดใส่กรงแล้วใช้ไฟฟ้าช็อตหนูจะวิ่งพลาจจนออกมาได้ เมื่อจับหนูใส่เข้าไปใหม่มันจะวิ่งพลาจอีก จำไม่ได้ว่าทางไหนคือทางออก)

๔. การให้แรงเสริมหรือให้รางวัลเมื่ออินทรีย์กระทำพฤติกรรมที่ต้องการ สามารถช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้ (จากการทดลองโดยสอนให้หนูเล่นบาสเกตบอลเริ่มจากการให้อาหารเมื่อหนูจับลูกบาสเกตบอล จากนั้นเมื่อมันโยนจึงให้อาหาร ต่อมาเมื่อโยนสูงขึ้นจึงให้อาหารในที่สุดต้องโยนเข้าห่วงจึงให้อาหาร การทดลองนี้เป็นการกำหนดให้หนูแสดงพฤติกรรมตามที่ต้องการ ก่อนจึงให้แรงเสริมวิธีนี้สามารถดัดนิสัยหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้)

หลักการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner

๑. ในการจัดการการเรียนรู้การให้การเสริมแรงภายหลังการตอบสนองที่เหมาะสมของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มอัตราการตอบสนองที่เหมาะสมนั้น

๒. การเว้นระยะการเสริมแรงอย่างไม่เป็นระบบ หรือเปลี่ยนรูปแบบการเสริมแรงจะช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทนถาวร เช่น ถ้าผู้สอนชมว่า “ดีมาก” ทุกครั้งที่ผู้เรียนตอบถูกอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะเห็นความสำคัญของแรงเสริมน้อยลง ผู้สอนควรเปลี่ยนเป็นแรงเสริมแบบอื่นบ้าง เช่น ยิ้ม พยักหน้า หรือบางครั้งอาจไม่ให้แรงเสริม

^{๖๐}Skinner, อังใน. ศิริบุรณ สายโกสุม, รศ.ดร.. จิตวิทยาการศึกษา. หน้า ๑๐๗-๑๑๕.

๓. การลงโทษที่รุนแรงเกินไปผลเสียมาก ผู้เรียนอาจไม่ได้เรียนรู้หรือจำสิ่งที่เรียนได้เลย ควรใช้วิธีการงดการเสริมแรงเมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น การใช้ถ้อยคำไม่สุภาพของผู้เรียน แม้ได้บอกและตักเตือนแล้วก็ยังใช้อีก ผู้สอนควรงดการตอบสนองต่อพฤติกรรมนั้นเมื่อไม่มีใครตอบสนอง ผู้เรียนจะหยุดพฤติกรรมนั้นไปในที่สุด

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมในระยะแรก คือ **Miller & Dillard** ทั้งสองท่านได้เขียนหนังสือชื่อ “Social Learning and Limitation” ในปี ๑๙๔๑ โดยชี้ให้เห็นว่ามีความจำเป็นเสมอไปที่จะต้องเสริมแรงพฤติกรรมเพื่อให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยแนะนำว่า การเสริมแรงและการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นในตัวเด็กเองได้ เมื่อพฤติกรรมของเด็กสอดคล้องกับพฤติกรรมของคนอื่น

Bandura เป็นอีกผู้หนึ่งที่สนับสนุนแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้เสนอานิยามของ ทฤษฎีในหนังสือ “Social Foundations of Thought and Action” ในปี ๑๙๖๘ โดยได้อธิบายการ สังเกตและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวแบบด้วย ๔ กระบวนการ คือ ความใส่ใจ (Attention) การจดจำ (Motivation) ซึ่งเป็นแรงเสริมที่มาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยตรงหรือจากการคาดหวังว่าจะ ได้ระบรางวัลเหมือนตัวแบบ^{๒๑}

หลักการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

๑. เนื่องจากการเรียนรู้โดยการสังเกตของผู้เรียนอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องและผู้สอนควรพยายามส่งเสริมให้มีตัวแบบที่ดี รวมทั้งการเป็นตัวแบบที่ดีด้วย

๒. ผู้สอนสามารถนำแนวคิดการเรียนรู้โดยการเรียนแบบมาประยุกต์ใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดยยึดหลักการเรียนรู้ที่สำคัญ ๒ ชั้น คือ (๑) ชั้นการได้มาซึ่งความรู้ในขั้นนี้ ผู้เรียนจะต้องใส่ใจ (Attention) รับรู้สิ่งที่สังเกตและประมวลเข้ารหัส (Coding) และมีความจดจำ (Retention) และ (๒) ชั้นการกระทำ ในขั้นนี้ผู้เรียนต้องลงมือการกระทำด้วยตนเอง ดังนั้น ก่อนที่ ผู้สอนจะเริ่มสอนต้องเตือนให้ผู้เรียนมีความใส่ใจ สังเกตทุกขั้นตอนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ เลียนแบบได้ถูกต้อง

๓. ตัวแบบที่ใช้ไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะผู้สอน สามารถใช้ตัวแบบจากแหล่งอื่นๆ เช่น ผู้เรียน ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลในภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือหรืออื่นๆ ที่มีความเหมาะสม

๔. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget

Piaget เป็นนักจิตวิทยากลุ่มพุทธินิยม ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านความคิดของเด็กกว่ามีขั้นตอนหรือกระบวนการอย่างไร โดยได้อธิบายว่า การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการ ทางสติปัญญา ซึ่งจะพัฒนาการไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้น พัฒนาการ เป็นสิ่งที่เป็นไปตาม ธรรมชาติ ไม่ควรที่จะเร่งเด็ก แต่การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่เด็กในช่วงที่

^{๒๑}Bandura, อังโน. พรณิ ช. เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อแกรมมี, ๒๕๓๘). หน้า ๓๓๖.

เด็กกำลังพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงกว่า สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปอย่างรวดเร็วได้ อย่างไรก็ตาม Piaget เน้นความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กมากกว่ากระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการที่เร็วขึ้น^{๒๒}

แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget มีสาระสำคัญที่สรุปได้ ดังนี้

๑. พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลเป็นไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้น ดังนี้

๑.๑ ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensor motor Period) เป็นลำดับขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ ๐-๒ ปี ความคิดของเด็กจะขึ้นกับการรับรู้การกระทำ เด็กยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและยังไม่สามารถเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น

๑.๒ ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (Preoperational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ ๒-๗ ปี ความคิดของเด็กวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้งแต่สามารถเรียนรู้และใช้สัญลักษณ์ได้ การใช้ภาษาแบ่งเป็นขั้นย่อยๆ ๒ ขั้น คือ ขั้นก่อนเกิดความคิดรอบยอด (Pre-Conceptual Intellectual) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ ๒-๔ ปี และขั้นการคิดด้วยความเข้าใจของตนเอง (Intuitive Thinking Period) เป็นพัฒนาการในช่วงอายุ ๔-๗ ปี

๑.๓ ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ ๗-๑๑ ปี เป็นขั้นที่การคิดของเด็กไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปทรงเท่านั้น เด็กสามารถสร้างภาพในใจและสามารถคิดย้อนกลับได้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวเลขและสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น

๑.๔ ขั้นการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ ๑๑-๑๕ ปี เด็กสามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้และสามารถคิดตั้งสมมติฐานและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้

๒. ภาษาและกระบวนการการคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่

๓. กระบวนการทางสติปัญญามีลักษณะ ดังนี้

๓.๑ การซึมซับหรือการดูดซึม (Assimilation) เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลต่างๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

๓.๒ การปรับและจัดระบบ (Accommodation) คือ กระบวนการทางสมองในการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากันเป็นระบบ หรือเครือข่ายทางปัญญาที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาขั้นใหม่

๓.๓ การเกิดความสมดุล (Equilibration) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากขั้นของการปรับหากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนก็จะก่อให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ ก็จะก่อให้เกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้นซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญารึ้นในตัวบุคคล

^{๒๒} ทิศนา ขัมมณี, ศาสตราจารย์ : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๓.(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗). หน้า ๖๔.

หลักการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิดพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget

๑. ในการพัฒนาผู้เรียน ควรคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญา และจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการนั้น ไม่ควรบังคับให้เรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อมหรือยากเกินพัฒนาการตามวัย เพราะจะก่อให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีได้

๒. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัยสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปสู่พัฒนาการขั้นสูงได้

๓. ผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกัน ถึงแม้อายุจะเท่ากัน แต่ระดับพัฒนาการอาจไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงไม่ควรเปรียบเทียบผู้เรียนควรให้มีอิสระที่จะเรียนรู้และพัฒนาความสามารถไปตามระดับพัฒนาการ

๔. ในการจัดการการเรียนรู้ควรใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรม เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจลักษณะต่างๆ ได้ดีขึ้น แม้ในพัฒนาการช่วงการคิดแบบรูปธรรม ผู้เรียนจะสามารถสร้างภาพในใจได้ แต่การสอนที่ใช้อุปกรณ์ ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจชัดเจนขึ้น

๕. การให้ความสนใจและสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้ได้ทราบลักษณะเฉพาะตัวของผู้เรียนแต่ละคน

๖. ในการสอนผู้เรียนที่เป็นเด็กเล็กๆ ควรตระหนักว่าเด็กจะรับรู้ส่วนรวม (Whole) ได้ดีกว่าส่วนย่อย (Part) ดังนั้น ผู้สอนจึงควรสอนภาพรวมก่อนแล้วจึงแยกสอนทีละส่วน

๗. ในการสอนสิ่งใดๆ ควรเริ่มจากสิ่งที่คุณเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อนแล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเก่า การทำเช่นนี้จะช่วยให้กระบวนการซึมซับและจัดระบบความรู้ของเด็กเป็นไปด้วยดี

๘. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากๆ ช่วยให้เด็กดูดซึมข้อมูลเข้าสู่โครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กอันเป็นการส่งเสริมพัฒนาทางสติปัญญาของเด็ก

๕. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner

Bruner เป็นนักจิตวิทยากลุ่มพุทธินิยมที่สนใจและศึกษาเรื่องของพัฒนาการทางสติปัญญาต่อเนื่องจาก Piaget และ Bruner เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) แนวคิดที่สำคัญๆ ของ Bruner มีดังนี้^{๖๓}

แนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner

๑. การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

๒. การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียนและสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน จะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

๓. การคิดแบบหยั่งรู้ (Intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

^{๖๓} Bruner, อังโน. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๖๖.

๔. แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้
๕. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ แบ่งได้เป็น ๕ ชั้นใหญ่ๆ คือ
- ๕.๑ ทฤษฎีการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือ ชั้นของการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่างๆ การลงมือกระทำช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
- ๕.๒ ชั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นชั้นที่ผู้เรียนสามารถสร้างมโนภาพในใจได้และสามารถเรียนรู้จากภาพแทนของจริงได้
- ๕.๓ ชั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นชั้นการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมได้
- ๕.๔ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการที่ผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
- ๕.๕ การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุด คือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Discovery Learning) หลักการจัดการการเรียนรู้
- หลักการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิดพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner
๑. กระบวนการค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนการวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำก่อนการสอน
 ๒. การจัดหลักสูตรแบบเกลียว (Spiral Curriculum) ช่วยให้สามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิดรวบยอดและวิธีสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน
 ๓. ในการเรียนการสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มาก เพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
 ๔. การสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน
 ๕. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
 ๖. การสอนความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น
 ๗. การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
๖. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (A Theory of Meaning Verbal Learning)
- David Ausubel** เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มพุทธินิยมเชื่อว่าการเรียนรู้จะมีความหมายแก่ผู้เรียน หากการเรียนรู้สิ่งใหม่นั้น ผู้เรียนเคยมีพื้นฐานความรู้เดิมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่ได้^{๖๔}

^{๖๔}David Ausubel, อังโน. พรชณี.เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. หน้า ๓๙๗.

หลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

๑. ก่อนจะสอนเรื่องใหม่ ผู้สอนควรสำรวจความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนก่อนว่ามีเพียงพอที่จะทำความเข้าใจความรู้ใหม่หรือไม่ ถ้ายังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอจะต้องจัดประสบการณ์ให้

๒. การนำเสนอความคิดรวบยอดหรือกรอบมโนทัศน์ หรือกรอบความคิด (Advance Organizer) ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้เรียนก่อนการสอนเนื้อหาสาระนั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนเนื้อหาสาระนั้นอย่างมีความหมาย

๓. หลักในการจัดเตรียม Advance Organizer คือ การจัดเรียงข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้เรื่องใหม่ หรือแบ่งบทเรียนออกเป็นหัวข้อสำคัญๆ ถ้ามีความคิดรวบยอดที่เกี่ยวกับหัวข้อที่จะเรียนรู้ใหม่ ควรอธิบายให้ผู้เรียนทราบก่อน

๗. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Maslow

Maslow เป็นนักจิตวิทยาากลุ่มมนุษยนิยม มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ดังนี้^{๒๕}

๗.๑ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น ซึ่งในแต่ละขั้นมนุษย์จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น คือ

๗.๑.๑ ชั้นความต้องการทางร่างกาย (Physical Need)

๗.๑.๒ ชั้นความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Need)

๗.๑.๓ ชั้นความต้องการความรัก (Love Need)

๗.๑.๔ ชั้นความต้องการยอมรับและการยกย่องจากสังคม (Esteem Need)

๗.๑.๕ ชั้นความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ (Self-Actualization) หากความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองอย่างพอเพียงสำหรับตน

๗.๒ มนุษย์มีความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองจากประสบการณ์ที่เรียกว่า “Peak Experience” เป็นประสบการณ์ของบุคคลที่อยู่ในภาวะดีมั่งคั่งจากการรู้จักตนเองตามสภาพความเป็นจริง มีลักษณะน่าตื่นเต้น เป็นความรู้สึกปีติเป็นช่วงเวลา que บุคคลเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ เป็นสภาพที่สมบูรณ์ มีลักษณะผสมผสานกลมกลืน เป็นช่วงเวลาแห่งการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง บุคคลที่มีประสบการณ์เช่นนี้บ่อยๆ จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

หลักการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Maslow

๑. การเข้าถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ สามารถช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลได้ เนื่องจากพฤติกรรมเป็นกรแสดงออกของความต้องการของบุคคล

๒. การช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานก่อน

๓. ในกระบวนการจัดการการเรียนรู้ หากผู้สอนสามารถทราบได้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความต้องการอยู่ในระดับใดขั้นใด ก็จะสามารถใช้ความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนนั้นเป็นแรงจูงใจช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

^{๒๕} Maslow, อ้างใน เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๙๙.

๔. การช่วยให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนอย่างเพียงพอ การให้อิสระภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการรู้จักตนเองตรงตามสภาพความเป็นจริง

๘. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers

Rogers เป็นนักจิตวิทยามนุษยนิยม มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ดังนี้^{๖๖}

แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ (Supportive Atmosphere) และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Teaching) โดยผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ (Non-directive) และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (facilitator) และการเรียนรู้ จะเน้นกระบวนการ (Process Learning) เป็นสำคัญ

หลักการจัดการการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers

๑. การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้อบอุ่น ปลอดภัย ไม่น่าหวาดกลัวน่าไว้วางใจจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดี

๒. ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ผู้สอนจึงควรสอนแบบชี้แนะ (Non-directive) โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตน (self-directed) และคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนอย่างสะดวกจนบรรลุผล

๓. ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning) เป็นสำคัญ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่บุคคลใช้ในการดำรงชีวิตและแสวงหาความรู้ต่อไป

๙. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne

Gagne เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มผสมผสาน ได้เสนอแนวคิดหลักการที่สำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ดังนี้^{๖๗}

๙.๑ Gagne ได้จัดประเภทของการเรียนรู้ เป็นสำคัญขึ้นจากง่ายไปหายากไว้ ๘ ประเภท ดังนี้

๙.๑.๑ การเรียนรู้สัญญาณ (Signal-Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นไปโดยอัตโนมัติอยู่นอกเหนืออำนาจจิตใจ ผู้เรียนไม่สามารถบังคับพฤติกรรมไม่ให้เกิดขึ้นได้ การเรียนรู้แบบนี้เกิดอาการที่คนเรานำเอาลักษณะการตอบสนองที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าใหม่ที่มีความใกล้ชิดกับสิ่งเร้าเดิม การเรียนรู้สัญญาณเป็นลักษณะการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขของ Pavlov

๙.๑.๒ การเรียนรู้สิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus & Response Learning) เป็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองแตกต่างจากการ

^{๖๖} Rogers, เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๘.

^{๖๗} Gagne, ทิศนา ขมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. หน้า ๗๒.

เรียนรู้สัญญาณ เพราะผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเนื่องจากได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของ Thorndike และการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข (Operant Conditioning) ของ Skinner ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งเร้าภายในของผู้เรียนเองมิใช่รอให้สิ่งเร้าภายนอกมากระทำ พฤติกรรมที่แสดงออกเกิดจากสิ่งเร้าภายในของผู้เรียนเอง

๙.๑.๓ การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง (Chaining) เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่ต่อเนื่องกันตามลำดับ เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำการเคลื่อนไหว

๙.๑.๔ การเชื่อมโยงทางภาษา (Verbal Association) เป็นการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง แต่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา การเรียนรู้แบบการรับสิ่งเร้าการตอบสนองเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้แบบต่อเนื่องและการเชื่อมโยงทางภาษา

๙.๑.๕ การเรียนรู้ความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่ความเหมือนกันหรือแตกต่างของสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะความแตกต่างตามลักษณะของวัตถุ

๙.๑.๖ การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่ความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน โดยสามารถระบุลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ พร้อมทั้งสามารถขยายความรู้ไปยังสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากที่เคยเห็นมาก่อนได้

๙.๑.๗ การเรียนรู้กฎ (Rule Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวม หรือเชื่อมโยงความคิดรวบยอดตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปและตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น การที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำการเรียนรู้นั้นไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ กันได้

๙.๑.๘ การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาโดยการนำกฎเกณฑ์ต่างๆ มาใช้ การเรียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวผู้เรียนเป็นการใช้กฎเกณฑ์ในขั้นสูงเพื่อการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหานี้ไปใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

๙.๒ Gagne ได้แบ่งสมรรถภาพหรือองค์ประกอบการเรียนรู้ของมนุษย์ไว้ ๔ ประการ ประกอบด้วย

๙.๒.๑ ทักษะการเคลื่อนไหว

๙.๒.๒ การเรียนรู้ทางด้านภาษา

๙.๒.๓ ทักษะเชี่ยวชาญปัญหา

๙.๒.๔ เจตคติ

สมรรถภาพทั้ง ๔ นี้ มีคุณลักษณะเฉพาะที่สามารถปฏิบัติได้ในตัวเอง

หลักการจัดการการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne

๑. Gagne ได้เสนอรูปแบบการสอนอย่างเป็นระบบโดยพยายามเชื่อมโยงการจัดสภาพการเรียนการสอนอันเป็นสภาวะภายนอกตัวผู้เรียน ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

ภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมองของคนเรา Gagne อธิบายว่าการทำงานของสมอง คล้ายกันการทำงานของคอมพิวเตอร์

๒. ในระบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้นั้น Gagne ได้เสนอระบบการสอน ๙ ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑ สร้างความสนใจ (Gain Attention) เป็นขั้นที่ทำให้ผู้เรียน เกิดความสนใจในบทเรียน เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นทั้งจากสิ่งจูงใจภายนอกและภายในตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนอาจใช้วิธีการสนทนา ซักถาม ทายปัญหา หรือมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวและมีความสนใจที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ ๒ แจ้งจุดประสงค์ (Inform Learner of Objectives) เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้น เพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการเรียน เห็นแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียน ทำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนของตนได้

ขั้นที่ ๓ กระตุ้นระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น (Stimulate Recall of Prior Learning) เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ใหม่ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง การเรียนรู้ความรู้ใหม่ต้องอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน

ขั้นที่ ๔ เสนอบทเรียนใหม่ (Present the Content) เป็นการเริ่มกิจกรรมบทเรียนใหม่ โดยใช้สื่อต่างๆ ที่เหมาะสมประกอบการสอน

ขั้นที่ ๕ จัดเตรียมและให้แนวทางการเรียนรู้ (Provide learning Guidance)

ขั้นที่ ๖ ให้ลงมือปฏิบัติ (Elicit the Performance practice) เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของบทที่ ๑

ขั้นที่ ๗ ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Provide Feedback) เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก

ขั้นที่ ๘ ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ (Assess Performance) เป็นขั้นการวัดประเมินว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของบทเรียนเพียงใด ซึ่งอาจทำการวัดโดยใช้ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน หรือการสัมภาษณ์ แล้วแต่ว่าจุดประสงค์นั้นต้องการวัดพฤติกรรมด้านใด โดยเครื่องที่ใช้วัดจะต้องมีคุณภาพ มีความเที่ยงตรง

ขั้นที่ ๙ ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติภาระงาน (Enhance Retention and Transfer to the Job) เป็นการสรุปการย้ายทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ฝังแน่น กิจกรรมในขั้นนี้อาจเป็นแบบฝึกหัด การให้ทำกิจกรรม เพิ่มพูนความรู้รวมทั้งการให้ทำการบ้าน การทำรายงาน หรือความรู้เพิ่มเติมจากความรู้ที่ได้ในชั้นเรียน

สรุปได้ว่า ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการแสวงหาความคิดทางวิทยาศาสตร์ทำให้นักคิด นักจิตวิทยา และนักการศึกษาที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเริ่มตั้งแต่ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ซึ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งเร้า การตอบสนอง และการเสริมแรง ต่อมานักจิตวิทยาและนักการศึกษาเริ่มหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับกระบวนการทาง

ความคิดหรือทางสมองในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเรียนรู้ จึงเกิดทฤษฎีการเรียนรู้ กลุ่มพุทธินิยม หรือปัญญานิยม (Cognitive) ขึ้น ทฤษฎีที่สำคัญ คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของ Piaget และ Brunner ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งเป็นฐานสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยังได้รับการกล่าวถึงกันในปัจจุบัน ต่อมานักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้หันมาให้ความสนใจในเรื่องของจิตใจและความรู้สึกของมนุษย์ ทำให้เกิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ขึ้น แม้ว่าในแต่ละช่วงเวลาจะมีทฤษฎีและแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในความเป็นจริงแนวคิดเก่าๆ ก็มีได้สูญสิ้นไปอย่างสิ้นเชิงทฤษฎีแต่ละทฤษฎีต่างก็มีจุดเด่นและจุดอ่อนในตัวเอง จึงเกิดการผสมผสานแนวคิด หลายแนวเข้าด้วยกันดังตัวอย่างการผสมผสานระหว่างแนวคิดทางด้านพฤติกรรมนิยมและพุทธินิยมของ Gagne เป็นต้น การศึกษาแนวคิดที่กล่าวมาสามารถช่วยผู้สอนให้เกิดความตระหนัก ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

๒.๒.๓ ประเภทของการเรียนรู้

การจำแนกประเภทของกระบวนการเรียนรู้ประเภทใดบ้าง ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้จำแนก เช่น อาจจะมีเป็นผู้เรียนเกี่ยวกับพุทธิพิสัย จิตพิสัยหรือทักษะพิสัย หรือจำแนกเป็นการเรียนรู้วิชาภาษาไทย การเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา หรือจำแนกเป็นการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาการเรียนรู้ของเด็กมัธยมศึกษา

Garnier ได้เสนอว่าการเรียนรู้ชั้นสูงสุดของมนุษย์ ได้แก่ การเรียนรู้การแก้ปัญหาและการจำแนกประเภทของการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนเป็นแบบประกัน ๗ ประเภท ดังต่อไปนี้

๑. การเรียนรู้สัญญาณ
๒. การเรียนรู้การเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนอง
๓. การเรียนรู้แบบลูกโซ่
๔. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงใช้คำสั่งจุดนำการเรียนรู้แยกแยะสิ่งเร้า
๕. การเรียนรู้มโนคติ
๖. การเรียนรู้หลักการ
๗. การเรียนรู้การแก้ปัญหา

Garnier อธิบายว่า การเรียนรู้การแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการเรียนรู้ระดับสูงสุดนั้น ประกอบด้วย การเรียนรู้จากขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นสุดท้ายมีทั้งหมด ๘ ประเภท และเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเรียงตามลำดับจากประเภทที่ ๑ จนถึงประเภทที่ ๘ ดังนี้

- ประเภทที่ ๑ การเรียนรู้สัญญาณ
- ประเภทที่ ๒ การเรียนรู้เชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนอง
- ประเภทที่ ๓ การเรียนรู้แบบลูกโซ่
- ประเภทที่ ๔ การเรียนรู้การเชื่อมโยงคำ
- ประเภทที่ ๕ การเรียนรู้แยกแยะสิ่งเร้า
- ประเภทที่ ๖ การเรียนรู้มโนคติ
- ประเภทที่ ๗ การเรียนรู้หลักฐาน

ประเภทที่ ๘ การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา

การจัดกระบวนการเรียนรู้ของ Garnier เริ่มด้วยการวิเคราะห์ลำดับชั้นการเรียนรู้ ด้วยการศึกษว่า “ก่อนที่ผู้เรียนจะทำสิ่งนั้นได้ผู้เรียนจะต้องทำอะไรได้มาก่อนเช่นการเรียนรู้ปลายทางคือให้ผู้เรียนเรียนรู้การคำนวณพื้นที่ของรูปสามเหลี่ยมได้นักเรียนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับอะไรมาก่อนจากการศึกษาของ Garnier พบว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้การแก้ปัญหาหรือการเรียนรู้ประเภทที่ ๘ ได้ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ประเภทที่ ๗ ได้มาก่อนและก่อนจะเรียนรู้ประเภทที่ ๗ ได้จะต้องเรียนรู้ประเภทที่ ๖ ได้มาก่อนเป็นเช่นนี้ ตามลำดับ^{๖๘}

การลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้

Cronbac ได้กำหนดสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคลว่าประกอบด้วยลำดับขั้น ๗ ขั้น คือ

๑. สถานการณ์หมายถึงสภาพแวดล้อมต่างๆที่ผู้เรียนต้องประเชิญ
๒. ลักษณะประจำตัวบุคคลเป็นคุณสมบัติประจำตัวผู้เรียนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น คุณสมบัติเหล่านี้ ได้แก่ ความสามารถทางสมองเจตคติความสนใจและความพร้อมเป็นต้น
๓. เป้าหมายคือสิ่งที่ผู้เรียนคาดหวังว่าจะได้รับจากการเรียนรู้
๔. การแปลความหมายคือการที่ผู้เรียนเก่งวังวินความสนใจเป็นอย่างสถานการณ์ที่แวดล้อมอยู่พิจารณาเกี่ยวข้องไปยังประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วเลือกวิธีการตอบสนองที่คาดว่าจะให้ผลสมตามเป้าหมายที่วางไว้
๕. ห้าการกระทำจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้เรียนได้แปลความหมายของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่แล้ว ผู้เรียนจะเลือกกระทำสิ่งที่คาดว่าจะนำไปสู่เป้าหมายที่สร้างความพอใจให้แก่ตน
๖. ผลการปฏิบัติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำ ถ้าผลของพฤติกรรมที่น่าพอใจและบรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวัง ผู้เรียนควรนำพฤติกรรมนั้นไปใช้ในสถานการณ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน
๗. ปฏิกริยาต่อความล้มเหลวเมื่อผู้เรียนประสบความล้มเหลวในการแสวงหาความพอใจในการมุ่งทิศทางไปสู่เป้าหมาย ก็จะเริ่มแปลความหมายสถานการณ์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดความพอใจ

๒.๒.๔ องค์ประกอบของการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้ใดๆก็ตามจะเกิดขึ้นได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ ดังนี้^{๖๙}

๑. ตัวผู้เรียน (The learner) ผู้เรียนจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการเรียนรู้ แม้ว่าจะจัดการเรียนรู้ให้ดีสักเพียงใดก็ตามถ้าไม่มีผู้เรียนก็จะเป็นการเรียนรู้อันไม่เกิดขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า ถ้าไม่มีผู้ซื้อจะไม่มีผู้ขายและถ้าไม่มีผู้เรียนก็จะไม่มีการเรียนเกิดขึ้น ซึ่งการที่ผู้เรียนแต่ละคนสามารถ

^{๖๘} ปรีชา วิหคโต, พฤติกรรมวัยรุ่น. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๔๓

^{๖๙} วรณีย์ ลิ้มอักษร, จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. สงขลา : นำศิลป์โฆษณา. ๒๕๕๑.

เรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านต่างๆของผู้เรียนเช่น ความแตกต่างระหว่างวัย ความแตกต่างระหว่างเพศ ความแตกต่างทางสติปัญญาและความสามารถ และความแตกต่างของความสนใจ เป็นต้น

๒. กระบวนการเรียนรู้ (The Learning process) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆของผู้เรียนในขณะที่เรียนเพื่อให้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นจะโดยการสัมผัสผัสการรับรู้การซักถามการคิดหาเหตุผลหรือการทดลองก็ได้การกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆดังกล่าวจะเป็นพฤติกรรมภายในหรือพฤติกรรมภายนอกก็ได้เช่นกัน

๓. สถานการณ์ในการเรียนรู้ (The Learning Situation) หมายถึง สถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนขณะที่กำลังเรียนรู้ เช่น อุณหภูมิของอากาศความเหนื่อยอ่อนความหิว ความกลัวความมืดความเจ็บหรือเสียงดัง เป็นต้น สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ แต่มีผลกระทบต่อผู้เรียนและกระบวนการเรียนเพราะทำให้สมาธิความตั้งใจและความพร้อมในการเรียนของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป

อารี พันธมณี ได้รวบรวมองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ Dollard and Miller กล่าวว่า การเรียนรู้ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้^{๗๐}

๑. แรงขับ (Drive) เกิดขึ้นเมื่ออินทรีย์ขาดสมดุล เช่น ขาดอาหาร ขาดน้ำ ขาดการพักผ่อน ฯลฯ ภาวะเหล่านี้จะกระตุ้นให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมเพื่อปรับให้อินทรีย์อยู่ในสภาพสมดุลอย่างเดิม แรงขับมีอยู่ ๒ ประเภทคือ

๑.๑ แรงขับพื้นฐาน (Primary Drive) เกิดเนื่องจากความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต เป็นความต้องการทางร่างกายต่างๆที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการมีชีวิตของคน

๑.๒ แรงขับที่เกิดจากการเรียนรู้ (Secondary Drive) เกิดขึ้นภายหลังเป็นความต้องการทางสังคม เช่น ความรัก ฐานะทางสังคม ความมั่นคงปลอดภัย

๒. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้อินทรีย์แสดงกิจกรรมโต้ตอบออกมา เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมตอบสนองของร่างกาย

๓. การตอบสนอง (Response) เป็นพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่อินทรีย์แสดงออกเมื่อมีสิ่งเร้าไปเร้าการเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการทำให้สิ่งเร้าและการตอบสนองมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เช่น เมื่อนักเรียนทำเลขถูกก็เสริมแรงโดยให้รางวัล การเสริมแรงนี้จะทำให้นักเรียนอยากเรียน (ทำเลข) ในคราวต่อไป

ชูชีพ อ่อนโคกสูง กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานอย่างน้อยที่สุด ๔ ประการด้วยกัน ดังนี้^{๗๑}

๑. แรงจูงใจ (Motive) ในขณะที่มีชีวิตอยู่ ร่างกายย่อมมีความต้องการต่างๆ เมื่อใดที่ร่างกายเกิดความต้องการหรือเกิดความไม่สมดุลขึ้น จะมีแรงขับ (Drive) หรือแรงจูงใจ (Motive)

^{๗๐} อารี พันธมณี, จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด. ๒๕๓๔.

^{๗๑} ชูชีพ อ่อนโคกสูง, ความสัมพันธ์ระหว่างพลังความสามารถแห่งตนเป้าหมายและความเป็นไปได้ที่จะกระทำกับแรงจูงใจในการเรียน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๙.

เกิดขึ้นภายในอินทรีย์ผลักดันให้สิ่งที่หายไปนั้นมาให้ร่างกายอยู่ในภาวะพอดี แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ เพราะเป็นตัวจัดการสำคัญหรือเป็นต้นตอที่แท้จริงของพฤติกรรม

๒. สิ่งจูงใจ (Incentive) สิ่งจูงใจเป็นสิ่งที่ลดความเครียด และนำไปสู่ความพอใจ นักจิตวิทยาเชื่อว่า สิ่งจูงใจจะเป็นศูนย์กลางหรือหัวใจของการเรียนรู้เขาถือว่าแรงจูงใจซึ่งถือว่าเป็นภาวะภายในของอินทรีย์และกิจกรรมต่างๆ ล้วนเกิดขึ้นจากสิ่งจูงใจทั้งสิ้น

๓. อุปสรรค (A Barrier or Block) นับเป็นพื้นฐานสำคัญอีกประการหนึ่งของการเรียนรู้ เพราะอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางย่อมทำให้เกิดปัญหา การที่ผู้เรียนเกิดปัญหาจะทำให้ผู้เรียนพยายามทำซ้ำๆ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อจะฟันฝ่าอุปสรรคนั้นไปสู่เป้าหมายให้ได้

๔. กิจกรรม (Active) กิจกรรมหรือการตอบสนองของอินทรีย์ เป็นส่วนที่จะทำให้ทราบว่าใครเกิดการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด หรือเร็วอย่างไร และเป็นสิ่งที่อาจอ้างอิงไปถึงความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจที่ซ่อนเร้นอยู่ เราจะสังเกตเห็นว่าคนเรามักจะชอบประกอบกิจกรรมที่นำความสำเร็จหรือความพอใจมาให้ซ้ำๆ อยู่เสมอ แม้ว่าจะไม่เจอปัญหาใหม่ๆ ส่วนกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ไม่เคยนำความสำเร็จมาให้มันมักจะหลีกเลี่ยง

แกวล์ มิชัยโย องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ คือ^{๗๒}

๑. ผู้เรียน (The Learner)

๒. สิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยสิ่งเร้าหมายถึงสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวผู้เรียนหรือสถานการณ์ต่างๆ หมายถึง สถานการณ์หลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นรอบตัวผู้เรียน

๓. การตอบสนอง (Response) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับสิ่งเร้า

เชียรศรี วิวิธศิริ สิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑. ตัวผู้เรียนต้องมีความพร้อม มีความต้องการที่จะเรียน มีประสบการณ์มาบ้างแล้ว และมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน

๒. ตัวครูจะต้องมีบุคลิกภาพดี มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีวิธีการเทคนิคที่จะถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้หลายวิธีและแต่ละวิธีที่ใช้จะต้องเหมาะสมกับแต่ละเนื้อหาวิชาและต้องรู้จักการใช้สื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่จะสอน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เข้าใจง่าย

๓. สิ่งแวดล้อม ต้องมีบรรยากาศในชั้นเรียนดี มีมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน มีสถานที่เรียน ตลอดจนอุปกรณ์ เช่น ม้านั่ง โต๊ะเรียนที่อำนวยความสะดวกและเหมาะสม สถานที่เรียนต้องมีบรรยากาศอันดี อยู่ห่างไกลจากสิ่งรบกวนและแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆ ทางไปมาสะดวก

^{๗๒} แกวล์ มิชัยโย, [ออนไลน์]. ทัศนศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้.

http://www.tumcivil.com/engfanatic/board/gen.php?topic_id=13741&hit=1. ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘.

ปราณี रामสูต กล่าวว่า องค์ประกอบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่แบ่งออกเป็น ๔ องค์ประกอบ คือ^{๗๓}

๑. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ วุฒิภาวะ และความพร้อม ในการเรียนรู้ใดๆ ถ้าบุคคลถึงวุฒิภาวะและมีความพร้อมจะเรียนรู้ได้ดีกว่ายังไม่ถึงวุฒิภาวะ และไม่มีความพร้อม ความสามารถของการเรียนรู้จากเด็กวัยรุ่นจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่จะคงที่จากวัยผู้ใหญ่หรือวัยชราจะลดลง ประสบการณ์เดิม ความบกพร่องทางร่างกาย ยิ่งมีความบกพร่องมากเท่าใด ความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ก็น้อยลงเท่านั้น แรงจูงใจในการเรียน เช่น รากฐานทางทัศนคติ ต่อครู ต่อวิชาเรียน ความสนใจและความต้องการที่อยากจะทำอย่างเห็นในส่วนที่เรียน

๒. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับบทเรียน เช่น ความยากง่ายของบทเรียนถ้าเป็นบทเรียนที่ง่ายผลการเรียนรู้ย่อมดีกว่าการมีความหมายของบทเรียน ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีความหมายเป็นที่สนใจของเขา ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่า ความยาวของบทเรียน บทเรียนสั้นๆ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีกว่าบทเรียนที่ยาว ตัวรบกวนจากบทเรียนอื่น หรือจากกิจกรรมอื่น จะขัดขวางการเรียนรู้ในสิ่งนั้นๆ ไม่ว่าตัวรบกวนนั้นจะเป็นกิจกรรมก่อนหรือหลังการเรียนรู้

๓. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับวิธีเรียนวิธีสอน เช่น กิจกรรมในการเรียนการสอน ครูควรเลือกกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดีที่สุดแก่นักเรียน ตามเนื้อหาวิชาและโอกาส การให้รางวัล และลงโทษ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน การให้คำแนะนำในการเรียน โดยครูแนะนำให้ถูกต้องและเหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น

๔. องค์ประกอบการสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา ได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนต่อนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับครู สภาพของโต๊ะ เก้าอี้ ทิศทางลม แสงสว่าง ความสะอาด ความเป็นระเบียบ

วนิช บรรจง และคณะ กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ดังนี้^{๗๔}

๑. การจูงใจ การเรียนรู้ต้องมีมูลเหตุจูงใจ ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน การจูงใจอาจทำได้โดยการให้รางวัลและลงโทษ การให้คะแนน การยอมรับนับถือจากผู้อื่น ความสำเร็จในการทำงาน การรู้จุดมุ่งหมายของการเรียน

๒. ตัวครู ต้องเป็นคนดีในทุกๆ ด้าน ควรเป็นผู้ที่รักในวิชาที่ตนสอนและต้องปลูกฝังความรักความสนใจและความเข้าใจในตัวเด็ก สนใจผู้เรียน นอกจากนี้ต้องรู้จักใช้กลยุทธ์ของการสอนในรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมของลักษณะวิชา ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์

^{๗๓} ปราณี रामสูต , “ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการให้การปรึกษาแบบวิเคราะห์ลักษณะบุคคลและองค์ประกอบ” ในประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทางการแนะแนวและทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๑ หน้าที่ ๔ นนทบุรี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๕๔.

^{๗๔} วนิช บรรจง และคณะ, **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร. ๒๕๔๐.

๓. สิ่งแวดล้อม ทั้งทางครอบครัวและทางโรงเรียนโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนมีผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เช่น สภาพของห้องเรียนที่น่าอยู่น่าอาศัย อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียน

๔. อุปกรณ์การศึกษา หรือเครื่องมือที่ครูนำมาประกอบการสอน ช่วยให้ครูสามารถถ่ายทอดข้อเท็จจริงและทักษะต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสหลายทาง ช่วยสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน ตลอดจนทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนไม่เบื่อหน่ายและรู้สึกกว่าตนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

๕. วินัย เป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อยและมีความสุขช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างเรียบร้อย ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

๖. การวัดและการประเมินผลการศึกษา จะช่วยให้เห็นความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างแจ่มแจ้ง ทำให้สามารถปรับปรุงผลการเรียนทั้งรายบุคคลและส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

กล่าวได้ว่านักเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบแรกของการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวนักเรียน นักเรียนเป็นผู้ที่รู้ด้วยตนเอง พบเอง เห็นเอง และเปลี่ยนประสบการณ์และพฤติกรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้ในการเรียนรู้ยังต้องพิจารณาองค์ประกอบด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะมนุษย์เรามีความแตกต่างกันทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมสติปัญญา และความถนัด ความแตกต่างทั้ง ๖ ด้านนี้ เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยตรง อันจะเป็นผลให้มนุษย์เรามีการรับรู้ได้แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารจากนักวิชาการ ได้แก่ อารี พันธมณี, ชูชีพ อ่อนโคกสูง, เสียรศรี วิวิธสิริ, แก้วกล้า มิชัยโย, ปราณี รามสูต และวินิช บรรจงและคณะ ที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนรู้ได้ ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) แรงจูงใจ ๒) สิ่งเร้า และ ๓) การตอบสนอง มีรายละเอียด ดังนี้

๑. แรงจูงใจ

Macmillan ได้ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจในการเรียนว่า หมายถึง “กระบวนการที่เริ่มและทำให้พฤติกรรมในการเรียนรู้นั้นๆ คงอยู่”

สุรางค์ โค้วตระกูล แรงจูงใจ หมายถึง แรงหรือพลังในการทำพฤติกรรมอย่างเข้มแข็ง และกระตือรือร้น มีจุดมุ่งหมายชัดเจนและรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ได้ เช่น คนๆ หนึ่งทำงานหนักตลอดเวลาด้วยความขยันขันแข็งเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต ถือว่าเขาเป็นผู้มีแรงจูงใจในการทำงานสูง^{๗๕}

ประสาธ อิศรปริดา แรงจูงใจ หมายถึง พลังทางจิตซึ่งเป็นภาวะภายในที่กระตุ้นกำหนดทิศทางและคงสภาพพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์หรือเป้าหมาย แรงจูงใจที่ปรากฏมักเป็นผลร่วมระหว่างคุณลักษณะและภาวะเหตุการณ์แวดล้อม^{๗๖}

^{๗๕} สุรางค์ โค้วตระกูล, ชื่อเรื่อง. จิตวิทยาการศึกษา . พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐

^{๗๖} ประสาธ อิศรปริดา, ชื่อเรื่อง, สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา, พิมพ์ลักษณ์, มหาสารคาม : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๗

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า เป็นกระบวนการที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าให้มีพฤติกรรมมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง ถ้าแรงจูงใจมีมากพฤติกรรมก็จะมากด้วย^{๗๗}

วรรณิ ลิ้มอักษร กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมด้วยเต็มใจ เมื่อมีการกระทำหรือได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้วก็จะได้รับสิ่งตอบแทนตามที่บุคคลต้องการ^{๗๘}

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่โน้มน้าวหรือสิ่งที่ชักนำให้บุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ^{๗๙}

พวงเพชร วัชรอยู่ กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งใดๆ ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำขึ้น

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งที่บุคคลคาดหวัง โดยสิ่งนั้นอาจเป็นสิ่งที่บุคคลพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจก็ได้ ความคาดหวังนี้เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา^{๘๐}

อารี พันธุ์มณี กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ภาวะใดๆ ก็ตามที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ส่วนการจูงใจ หมายถึง การนำปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจมาผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ ปัจจัยต่างๆ ที่นำมาอาจเป็นเครื่องล่อ รางวัล การลงโทษ การทำให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งให้เกิดความคาดหวัง^{๘๑}

กล่าวสรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงกระตุ้น หรือสิ่งเร้าที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมอย่างมีเป้าหมายและตัดสินใจกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

๒. สิ่งเร้า

ชูศักดิ์ เพรสคอตท์ และสินี กิตติชนมวรกุล กล่าวว่า ปัจจัยด้านสิ่งเร้า หมายถึง ลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อมซึ่งไม่เพียงจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับทางเลือกอื่นๆ ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งบุคคลแม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อม

^{๗๗} พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พัฒนาการศึกษา, ๒๕๔๔

^{๗๘} วรรณิ ลิ้มอักษร, *จิตวิทยาการศึกษา. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยทักษิณ*, (๒๕๔๖).

^{๗๙} สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. ชื่อเรื่อง, *จิตวิทยาเพื่อการอบรมผู้ใหญ่*. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุภากรพิมพ์, (๒๕๔๗)

^{๘๐} สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๒๕๔๙).

^{๘๑} อารี พันธุ์มณี, (๒๕๓๔). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด (๒๕๓๔).

เดียวกันก็จะรับสิ่งเร้าจากทางสังคมได้ไม่เท่ากัน เพราะเขาจะเลือกรับรู้และเลือกสรรเฉพาะสิ่งเร้าที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น^{๘๒}

พิมพ์พร เต่าน้ำ กล่าวว่า สิ่งเร้า หมายถึง เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาหรือพฤติกรรมตอบสนองออกมา^{๘๓}

Zhang และคณะ กล่าวว่า สิ่งเร้า หมายถึง คุณสมบัติของเทคโนโลยีทางสังคมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติการใช้งานของแพลตฟอร์มที่สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับการใช้งานตามวัตถุประสงค์ความต้องการของผู้บริโภคแล้ว แต่ยังมีคุณสมบัติตามการรับรู้ของผู้บริโภคด้วย โดยคุณสมบัติของสิ่งเร้าทางสังคมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ประกอบไปด้วย ๓ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ

๑. การรับรู้การมีปฏิสัมพันธ์ เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมออนไลน์ที่สามารถอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใช้งานและเทคโนโลยี โดยจะมุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานและเทคโนโลยี

๒. การรับรู้การให้บริการเฉพาะบุคคล เป็นการรับรู้ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้งานที่ใช้งานและได้กำหนดไว้บนพื้นฐานของความต้องการของผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นส่วนที่แสดงถึงความพอดีระหว่างเนื้อหาของเครือข่ายสังคมออนไลน์และการตั้งค่าของผู้ใช้งาน

๓. การรับรู้ความสามารถในการเข้าสังคม เป็นรับรู้การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้งาน ว่าสภาพแวดล้อมของสังคมออนไลน์สามารถอำนวยความสะดวกในการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ใช้งานด้วยกัน โดยให้สื่อสังคมออนไลน์ช่วยสนับสนุนให้ผู้ใช้งานสามารถมีส่วนร่วมในการโต้ตอบการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

Wang & Zhang กล่าวว่า สิ่งเร้า หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลในสภาพแวดล้อมการค้าทางสังคมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อันเกิดขึ้นระหว่างผู้บริโภคและเทคโนโลยี โดยการรับรู้การติดต่อสื่อสารและการรับรู้ส่วนบุคคลจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและเทคโนโลยี ขณะที่การรับรู้ความสามารถในการเข้าสังคมจะสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการมีปฏิสัมพันธ์ให้ดีขึ้นในกลุ่มผู้บริโภคที่ใช้งานเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์^{๘๔}

^{๘๒} ศักดิ์ เพรสคอตท์ และสินี กิตติชนมวรกุล. (๒๕๕๗). การเปิดรับข้อมูลข่าวสารและอิทธิพลของสื่อต่อแนวความคิดทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา. ในการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ (หน้า ๒๕๕-๒๖๓). หาดใหญ่: มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.

^{๘๓} พิมพ์พร เต่าน้ำ, นวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศทางการศึกษา, (๒๕๓๔).

^{๘๔} Wang, C., & Zhang, P. (2012). The evolution of social commerce: The people, management, technology, and information dimensions. *Communications of the Association for Information Systems*, 31(5), 105-127.

Lindsay & Thompson กล่าวว่า การรับรู้ คือ กระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐานของบุคคล เพราะถ้าปราศจากการรับรู้แล้วบุคคลไม่มีความจากความคิด หรือการเรียนรู้การรับรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ นั้น ประกอบด้วยขั้นตอน คือ เมื่อบุคคลรับพลังจากสิ่งเร้าซึ่งจะเร้าประสาทสัมผัส แล้วประสาทสัมผัสจะส่งรหัสพลังงานผ่านเส้นประสาท และเส้นประสาทจะสร้างข้อมูลต่อไปยังสมอง ซึ่งขั้นสุดท้ายของกระบวนการการจะเป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้านั้นๆ

สิ่งเร้า ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ สิ่งของ หรือสถานการณ์ มาเร้าอินทรีย์ทำให้เกิดการสัมผัส (Sensation) และเมื่อเกิดการสัมผัสบุคคล จะเกิดมีอาการแปลการสัมผัสและมีเจตนา (Conation) ที่ จะแปลสัมผัสนั้น การแปลสัมผัสจะเกิดขึ้นในสมองทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ เช่น การที่เราได้ยินเสียงดัง ปัง ปังๆ สมองจะแปลเสียงดังปัง ปัง โดยเปรียบเทียบกับเสียงที่เคยได้ยินว่าเป็นเสียงของอะไร เสียงปิ่น เสียงระเบิด เสียงพลุ เสียงประทัด เสียงของท่อไอเสียรถ เสียงเครื่องยนตร์ระเบิด หรือเสียงอะไร ในขณะที่เปรียบเทียบจิตต้องมีเจตนาป้อนอยู่ ทำให้เกิดแปลความหมายและต่อไปก็รู้ว่าเสียงที่ได้ยินนั้นคือเสียงอะไร อาจเป็นเสียงปิ่น เพราะบุคคลจะแปลความหมายได้ ถ้าบุคคลเคยมี ประสบการณ์ ในเสียงปิ่นมาก่อน และอาจแปลได้ว่าปิ่นที่ตั้งเป็นปิ่นชนิดใดถ้าเขาเป็นตำรวจ

จากตัวอย่างข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการรับรู้จะเกิดได้ต้องมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

๑. มีสิ่งเร้า (Stimulus) ที่จะทำให้เกิดการรับรู้ เช่น สถานการณ์ เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม รอบกายที่เป็นคน สัตว์และสิ่งของ

๒. ประสาทสัมผัส (Sense Organs) ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสัมผัส เช่น ตาหู ฟัง จมูกได้กลิ่น ลิ้นรู้รส และผิวหนังรู้ร้อนหนาว

๓. ประสบการณ์ หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าที่เราสัมผัส

๔. การแปลความหมายของสิ่งที่เราสัมผัส สิ่งที่เคยพบเห็นมาแล้วย่อมจะอยู่ในความทรงจำของสมอง เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าสมองก็จะทำหน้าที่ทบทวนกับความรู้ที่มีอยู่เดิมว่า สิ่งเร้านั้นคืออะไร เมื่อมนุษย์เรถูกเร้าโดยสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดความรู้สึกจากการสัมผัส (Sensation) โดยอาศัยอวัยวะสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตาทำหน้าที่ดูคือมองเห็น หูทำหน้าที่ฟังคือได้ยิน ลิ้นทำหน้าที่รู้รส จมูกทำหน้าที่ดมคือได้กลิ่น ผิวหนังทำหน้าที่สัมผัสคือรู้สึกได้อย่างถูกต้อง กระบวนการรับรู้ก็สมบูรณ์แต่จริงๆ แล้วยังมีการสัมผัสภายในอีก ๓ อย่างด้วย ที่จะช่วยให้เรารับสัมผัสสิ่งต่างๆ

๕. ลำดับขั้นของกระบวนการรับรู้ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ สิ่งเร้า (Stimulus) มากระทบอวัยวะสัมผัสของอินทรีย์

ขั้นที่ ๒ กระแสประสาทสัมผัสวิ่งไปยังระบบประสาทส่วนกลางซึ่งมีศูนย์อยู่ที่สมอง เพื่อสั่งการจึงทำให้เกิดการรับรู้ (Perception) ขึ้น

ขั้นที่ ๓ สมองแปลความหมายออกมาเป็นความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม ความจำ เจตคติ ความต้องการ ปทัสถาน บุคลิกภาพ เชาวน์ปัญญา ทำให้เกิดการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งคือการรับรู้ (Perception)

๖. กลไกของการรับรู้ กลไกการรับรู้เกิดขึ้นจากทั้งสิ่งเร้าภายนอกและภายในอินทรีย์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอวัยวะรับสัมผัส (Sensory organ) เป็นเครื่องรับสิ่งเร้าของมนุษย์ ส่วนที่รับความรู้สึกของอวัยวะรับสัมผัสอาจอยู่ลึกเข้าไปข้างใน ซึ่งมองจากภายนอกไม่เห็น อวัยวะรับสัมผัสแต่ละอย่างมีประสาทรับสัมผัส (Sensory nerve) ช่วยเชื่อมอวัยวะรับสัมผัสกับเขตแดนการรับสัมผัสต่างๆ ที่สมองและส่งผ่านประสาทมอเตอร์ (Motor nerve) ไปสู่อวัยวะมอเตอร์ (Motor organ) ซึ่งประกอบไปด้วยกล้ามเนื้อและต่อมต่างๆ ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองของอวัยวะมอเตอร์ และจะออกมาในรูปใดขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชาของระบบประสาท ส่วนสาเหตุที่มนุษย์เราสามารถไวต่อความรู้สึกก็เพราะเซลล์ประสาทของประสาทรับสัมผัสแบ่งแยกแตกออกเป็นกิ่งก้านแผ่ไปติดต่อกับอวัยวะรับสัมผัส และที่อวัยวะรับสัมผัสมีเซลล์รับสัมผัสที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัว จึงสามารถทำให้มนุษย์รับสัมผัสได้จิตใจติดต่อกับโลกภายนอกได้โดยการสัมผัส คนตาบอดเมื่ออธิบายให้ฟังว่า สีแดง สีเขียว เป็นอย่างไร เขาก็จะเข้าใจให้ถูกต้องไม่ได้เลยเพราะเรื่องสีจะต้องรู้ด้วยตา เครื่องมือสัมผัสอย่างหนึ่งก็ทำหน้าที่อย่างหนึ่งคนหูหนวกย่อมไม่รู้สีถึงสีลาความไพเราะของเสียงเพลง ดังนั้น การสอนจึงเน้นว่า “ให้สอนโดยทางสัมผัส” การรับรู้นี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ การรับรู้ที่ถูกต้องจึงจะส่งผลให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง นักเรียนต้องได้การรับรู้ที่ถูกต้องมิฉะนั้นความรู้ที่รับไปก็ผิดหมดมนุษย์ย่อมมีพฤติกรรมสนองตอบสิ่งแวดล้อมกระบวนการของการรับรู้เป็นสิ่งแรกที่มนุษย์สนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบประสาท อวัยวะสัมผัสเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการรับรู้ต้องมีความสมบูรณ์จึงจะสามารถรับรู้สิ่งเร้าได้ดี เพราะอวัยวะสัมผัสรับสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทรับสัมผัสส่งกระแสประสาทไปยังสมองเพื่อให้สมองแปลความหมายออกมาเกิดเป็นการรับรู้ และอวัยวะสัมผัสของมนุษย์มีขีดความสามารถจำกัด กลิ่นอ่อนเกินไป เสียงเบาเกินไป แสงน้อยเกินไปย่อมจะรับสัมผัสไม่ได้ ดังนั้น ประเภท ขนาด และคุณภาพของสิ่งเร้า จึงมีผลต่อการรับรู้และการตอบสนอง สิ่งเร้าบางประเภทไม่สามารถกระตุ้นอวัยวะสัมผัสของเราได้ เช่น คลื่นวิทยุ

๗. องค์ประกอบของการรับรู้ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๗.๑ สิ่งเร้า ได้แก่ วัตถุ แสง เสียง กลิ่น และรสต่างๆ

๗.๒ อวัยวะรับสัมผัส ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง ถ้าไม่สมบูรณ์จะทำให้สูญเสียการรับรู้ได้

๗.๓ ประสาทในการรับสัมผัสเป็นตัวกลางส่งกระแสประสาทจากอวัยวะรับสัมผัสไปยังสมองส่วนกลางเพื่อการแปลความต่อไป

๗.๔ ประสบการณ์เดิม การรู้จัก การจำได้ ทำให้การรับรู้ได้ดีขึ้น

๗.๕ ค่านิยม ทศนคติ

๗.๖ ความใส่ใจ ความตั้งใจ

๗.๗ สภาพจิตใจ อารมณ์ เช่น การคาดหวัง ความดีใจ เสียใจ

๗.๘ ความสามารถทางสติปัญญา ทำให้รับรู้ได้เร็ว

๘. การจัดระบบการรับรู้มนุษย์เมื่อพบสิ่งเร้าไม่ได้รับรู้ตามที่สิ่งเร้าปรากฏ แต่จะนำมาจัดระบบตามหลัก ดังนี้

๘.๑ หลักแห่งความคล้ายคลึง (Principle of similarity) สิ่งเร้าใดที่มีความคล้ายกัน จะรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

๘.๒ หลักแห่งความใกล้ชิด (Principle of proximity) สิ่งเร้าที่มีความใกล้กัน จะรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

๘.๓ หลักแห่งความสมบูรณ์ (Principle of closure) เป็นการรับรู้สิ่งที่ไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้น

๘.๔ ความคงที่ของการรับรู้ (Perceptual constancy) ความคงที่ในการรับรู้มี ๓ ประการ ได้แก่

๘.๔.๑ การคงที่ของขนาด

๘.๔.๒ การคงที่ของรูปแบบ รูปทรง

๘.๔.๓ การคงที่ของสีและแสงสว่างการรับรู้ที่ผิดพลาด แม้ว่ามนุษย์มีอวัยวะรับสัมผัสถึง ๕ ประเภท แต่มนุษย์ก็ยังรับรู้ผิดพลาดได้ เช่น ภาพลวงตา การรับฟังความบอกเล่า ทำให้เรื่องบิดเบือนไป การมีประสบการณ์และค่านิยมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การรับรู้ถ้าจะให้ถูกต้องต้องรับรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสหลายทางและผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองให้มากขึ้น

๓. การเสริมแรง

มานพ และภราตี กล่าวว่า ทฤษฎีเสริมแรงของ Skinner ถือเป็นทฤษฎีที่อยู่บนพื้นฐานทางพฤติกรรมศาสตร์แห่งการจูงใจใช้หลักการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ และเห็นว่าพฤติกรรมจะชักจูงโดยผลกรรมซึ่งผลกรรมเป็นสิ่งที่ได้รับหลังจากที่แสดงพฤติกรรมออกมาและจะมีส่วนช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้กระทำ หรือแสดงพฤติกรรมนั้นอีกเรียกง่าย ๆ ว่า “ตัวเสริมแรง” ซึ่งมานพ และภราตี ได้กล่าวถึงตัวเสริมแรงว่าแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ^{๘๕}

๑. ตัวเสริมแรงทางบวก หมายถึง รางวัลซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของบุคคลและรวมทั้งคำชมเงินมีเพื่อนคู่หู

๒. ตัวเสริมแรงทางลบ คือ สภาพที่บุคคลพยายามหลีกเลี่ยงไม่พึงปรารถนา เช่น การหนีจากงานที่เสียงดัง หรือสับสนวุ่นวาย เป็นต้น

Cherrington ได้สรุปถึงหลักการเสริมแรงทางบวกไว้ว่า^{๘๖}

^{๘๕} มานพ ชุนิล และภราตี บุตรศักดิ์ ศรี. จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๔๘.

^{๘๖} Cherrington, [อ้างใน]. พิมรา กฤษณะบาล, คำคมของหัวหน้างานกับขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานของ บริษัท อยุธา อลิอันซ ซี.พี. ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน). สารนิพนธ์. จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. ๒๕๕๐.

เป็นการให้การเสริมแรงทางบวกหลังจากที่เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ ดังเช่น เมื่อแมวนำกระโดดเก็บลูกบอลที่ครูฝึกโยนไปให้ทุกครั้งก็จะได้ปลาเป็นอาหาร เมื่อพนักงานทำงานเสร็จตามกำหนดหัวหน้าก็จะแสดงการยอมรับและยกย่องการทำงานของคนงาน ถ้าได้รับแรงเสริมทางบวกก็จะกระตุ้นให้ทำงานได้ผลดีขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสของการตอบสนองการเสริมแรงทางบวกนั้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้มาแล้วทั้งสิ้นว่าผลของการกระทำเช่นนี้จะทำให้เกิดอะไรตามมา การเสริมแรงทางบวกที่เป็นเงินในบางครั้งก็มักจะถูกประเมินค่าไว้ต่ำจากบุคคลที่มีเงินพอเพียงอยู่แล้ว เพราะคนงานที่ทำงานบางประเภทได้รับเงินมากตามความสามารถของเขาอยู่แล้ว ดังนั้น เขาจึงต้องการการเสริมแรงรูปแบบอื่นมากกว่า เช่น การยกย่อง การชมเชย หรือการยอมรับจากเพื่อนฝูง เป็นต้น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ กล่าวว่า การเสริมแรงเป็นสิ่งล่อใจที่สามารถก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขึ้น เช่น การให้รางวัลเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลอยากกระทำ เช่น การชมเชย สามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการได้^{๘๘๗}

วินัย กล่าวว่า การเสริมแรง (Positive Reinforcement) เป็นการเสริมความต่อเนื่องของพฤติกรรมโดยการให้ผลกรรมเป็นตัวเสริมแรงบวกคือสิ่งตอบแทนที่ดึงดูดใจ หรือพอใจเป็นรางวัลเมื่อบุคคลนั้นมีพฤติกรรม หรือปฏิบัติการเป็นที่ต้องการ เช่น พนักงานคนหนึ่งมาทำงาน หรือเข้าประชุมตรงเวลาหัวหน้างานเสริมแรงโดยกล่าวคำชมเชยและขอบคุณถือได้ว่าเป็นการเสริมแรงบวก ซึ่งเป็นรางวัลต่อการมาตรงเวลา ตัวเสริมแรงบวกที่ใช้กันในการจูงใจการทำงาน เช่น การจ่ายเงินการเลื่อนตำแหน่ง การเพิ่มสถานภาพ การได้สิทธิพิเศษ การได้หยุดพักผ่อน ฯลฯ การเสริมแรงบวกเป็นตัวจูงใจที่ใช้ได้ผลที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการได้รับรางวัลและการยอมรับความสามารถ (Reward and Recognition) ก็ถือเป็นการเสริมแรง ซึ่งหมายถึง การให้รางวัลให้คำยกย่องชมเชยประกาศเกียรติคุณและยอมรับความสามารถของสมาชิกเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจโดยมีการกระทำอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการพิจารณาค่าตอบแทนแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม^{๘๘๘}

สรุปได้ว่า การเสริมแรงเป็นสิ่งล่อใจที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขึ้น เช่น การให้รางวัลเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลอยากกระทำ เช่น การชมเชยสามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการได้ พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลพวงมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นของบุคคลจะเปลี่ยนไปเนื่องมาจากผลกรรมที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเสริมแรง ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลนั้นกระทำอยู่มีอัตราการกระทำเพิ่มมากขึ้นและผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำนั้นยุติลง

^{๘๘๗}ศิริวรรณ เสรีรัตน์, อังโน. ภัทรดนัย พิริยะธนภัทร. การศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยด้านเว็บไซต์พระเครื่อง พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับชมพระเครื่องออนไลน์ (E-COMMERCE). การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ๒๕๕๘.

^{๘๘๘}วินัย, อังโน. ธัญพร อรรถเดช. ๒๕๔๘.

๒.๒.๕ วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมหลายด้าน ในที่นี้ขอเสนอ ๕ ด้าน คือ

๑. ตัวผู้เรียน ปัจจัยสำคัญด้านผู้เรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่

๑.๑ วุฒิภาวะ เป็นการคำนึงถึงการเจริญเติบโตสูงสุดในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่บุคคลมีความพร้อมที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

๑.๒ ความพร้อม เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะ เมื่อสภาพของบุคคลมีวุฒิภาวะ มีความสนใจ และประสบการณ์เดิมเพียงพอที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี จึงเรียกได้ว่ามีความพร้อมที่จะเรียนรู้

๑.๓ ประสบการณ์เดิม บุคคลที่มีประสบการณ์มากจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้เร็วและดีกว่าผู้ที่มีประสบการณ์น้อย

๑.๔ อายุ นักจิตวิทยาพบว่า ยิ่งอายุมากขึ้นความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลจะยิ่งลดลงความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลมีได้ถึงขีดสูงสุด เมื่ออายุ ๒๐-๓๕ ปี หลังอายุ ๓๕ ปีไปแล้ว ความสามารถในการเรียนรู้จะลดลงเรื่อยๆ

๑.๕ ระดับสติปัญญา ผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงจะมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำ

๑.๖ อารมณ์ ผู้ที่มีอารมณ์ปกติจะสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีอารมณ์ไม่มั่นคง หรือมีความวิตกกังวล เขว้ปัญหาทางอารมณ์จึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้

๑.๗ สภาพร่างกาย ผู้ที่มีสภาพร่างกายปกติก็จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น หูหนวก ตาบอด บกพร่องทางการพูด หรือมีโรคประจำตัวต่างๆ เป็นต้น ถ้าผู้เรียนมีความบกพร่องทางร่างกายมากเท่าใด ความสามารถในการเรียนรู้ก็จะยิ่งน้อยลงมากเท่านั้น

๑.๘ แรงจูงใจ ตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีอีกองค์ประกอบหนึ่งคือแรงจูงใจ การเรียนรู้จะประสบผลดีถ้าบุคคลมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และจะไม่ประสบผลเท่าที่ควรถ้าบุคคลขาดแรงจูงใจในการเรียน การให้แรงเสริมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

๑.๙ ความถนัด ผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัดและมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้ที่ชื่นชอบและเร็วขึ้น แต่ถ้าผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนไม่ถนัดก็อาจทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นช้าลงได้

๒. บทเรียน คุณลักษณะของบทเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ดังนี้

๒.๑ ความยากง่ายของบทเรียน บทเรียนที่ง่ายจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วกว่าบทเรียนที่ยาก การจัดลำดับความยากง่ายของบทเรียนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางแผนการจัดการการเรียนรู้

๒.๒ ความสั้นยาวของบทเรียน บทเรียนที่มีความยาวมากๆ ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ช้ากว่าบทเรียนสั้นๆ

๒.๓ การมีความหมายของบทเรียน บทเรียนที่มีความหมายต่อผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าบทเรียนที่ไม่มีความหมาย เพราะจะช่วยทำให้ผู้เรียนจดจำเข้าใจองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดีและสามารถเชื่อมโยงสู่ตัวผู้เรียนได้นำไปใช้ได้จริงต่อไป

๓. วิธีการจัดการการเรียนรู้ ในเรื่องนี้ อารมณ์ ใจเที่ยง ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า

๓.๑ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว

๓.๒ การใช้เครื่องล่อใจ (Incentive) เช่น การให้รางวัล การแข่งขัน เป็นต้น จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความปรารถนาที่จะเรียนและสนใจในการเรียนดีขึ้น

๓.๓ การแนะนำในการเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น ถ้าได้รับการแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมไม่มากเกินไปเพราะจะทำให้ผู้เรียนไม่เป็นตัวของตัวเอง และไม่น้อยเกินไปเพราะจะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติไม่ถูกต้องได้

๓.๔ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ เช่น การโยกความสัมพันธ์ของประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ หรือการให้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น จะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวรยิ่งขึ้น

๓.๕ ช่วงเวลาในการเรียน ถ้าจัดให้ผู้เรียนได้เรียนในช่วงก่อนพักกลางวัน จะช่วยให้เรียนรู้ได้ดีกว่าเรียกในตอนบ่าย

๓.๖ การฝึกฝน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วมีโอกาสฝึกฝน หรือกระทำซ้ำๆ อยู่เสมอ จะทำให้การเรียนรู้สิ่งนั้นมีความมั่นคงถาวรขึ้น

๔. สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ สามารถแบ่งสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๔.๑ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่สามารถรับรู้ สัมผัส จับต้องได้ ที่อยู่รอบตัวผู้เรียน เช่น กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง ความสะอาด ความเป็นระเบียบของห้องเรียน เป็นต้น สภาพแวดล้อมที่ดีทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ สบายกาย จะช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น

๔.๒ สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา ได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียน หรือแหล่งเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เป็นต้น ถ้าเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่ถ้าบรรยากาศ หรือสภาพแวดล้อมมีลักษณะของความขัดแย้งไม่เข้าใจกัน จะเป็นการบั่นทอนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

๕. ตัวผู้สอน ผู้สอนจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพราะผู้สอนถูกจัดว่าเป็นผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) เป็นผู้วางแผนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียม ดังนั้น ผู้สอนจึงเป็นผู้ที่ต้องมีความรู้ทั้งเรื่องตัวผู้เรียน การจัดเตรียมบทเรียน วิธีการจัดการการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตร

การตระหนักถึงองค์ประกอบทั้ง ๕ ด้าน ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สอนทุกระดับชั้น ถ้าผู้สอนได้คำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

๑. หลักการจัดการการเรียนรู้

นักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปความสัมพันธ์ของสิ่งเร้า (Stimulus) ตอบสนอง (Responses) ได้ทำวิจัยถึงเรื่ององค์ประกอบของการเรียนรู้และได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการสอน นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เห็นด้วยในหลักการเรียนรู้ จึงพอสรุปได้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑.๑ การเตรียมตัวก่อนเรียน (Pre-learning preparation) นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างน่าพึงพอใจ ถ้าเขามีพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่จะเรียนนั้นมาก่อน (Prerequisite) แต่ถ้านักเรียนไม่เคยมีพื้นฐานความรู้เดิมมาก่อน การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่อาจเกิดจากการท่องจำ ซึ่งนักเรียนจะไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในเรื่องที่เรียนกับบทเรียนได้โดยง่าย

๑.๒ การเร้าความสนใจ (Motivation) หากนักเรียนทราบผลลัพธ์ หรือคุณค่าที่ตนจะได้รับจากการเรียนรู้ หรือได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการเรียนรู้ เขาจะเกิดความสนใจต่อการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียน และเกิดการเรียนรู้ได้ดี

๑.๓ ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ไม่เท่ากันทั้งในกลุ่ม ห้องเรียน และระดับอายุเดียวกัน ครูจึงควรคำนึงแตกต่างกันระหว่างบุคคล โดยการเตรียมบทเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามความสามารถของตน

๑.๔ เงื่อนไขการสอน (Instructional Conditions) นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้ครบถ้วน เมื่อครูผู้สอนระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น ดังนั้น ครูจึงควรจัดลำดับเนื้อหาวิชาให้เรียนจากง่ายไปยากจากความจริงเดียวไปสู่ความคิดรวบยอด หลักการ กฎ และทฤษฎีที่สูงขึ้น โดยใช้รูปแบบการสอน วิธีสอน และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

๑.๕ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Participation) การเรียนรู้เป็นบทบาทของนักเรียน การที่นักเรียนจะประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ จึงควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนครูนั้นจะมีบทบาทเพียงการเลือกจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดให้กับนักเรียนเท่านั้น

๑.๖ การเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Successful Achievement) นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีหากเขาเห็นว่าตนเองได้รับผลสำเร็จในการเรียน ซึ่งจะทำให้เขาเกิดความพึงพอใจและมีแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามต่อไป

๑.๗ การทราบผลการเรียน (Knowledge of Results) การแจ้งผลการเรียนให้นักเรียนทราบความก้าวหน้าเป็นระยะๆ โดยเฉพาะผลการเรียนในทางที่ดี (Positive) จะเป็น การเสริมแรง (Reinforcement) ให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนมากยิ่งขึ้น

๑.๘ การฝึกฝน (Practice) นักเรียนจะบรรลุผลสำเร็จในการเรียนอีกประการหนึ่งก็คือ การให้โอกาสนักเรียนได้ใช้ความรู้และทักษะใหม่ที่ได้รับทั้งในด้านหลักการ (Principles) และ การสรุปขยาย (Generalizations) ในสถานการณ์ใหม่ นักเรียนจึงจำเป็นต้องทำแบบฝึกหัดและฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ

๑.๙ ช่วงเวลาในการใช้สื่อ (Rate of presenting Material) ระยะเวลาและจำนวนของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในบทเรียนหนึ่งๆ ต้องสัมพันธ์กับบทเรียนและระดับความสามารถของนักเรียน การสอนเนื้อหาใดๆ ครูจึงต้องให้โอกาสแก่นักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการเรียน การฝึกฝนและการทดสอบตนเอง เป็นต้น

๑.๑๐ เจตคติของครู (Instructor's) การจัดการเรียนรู้ การสอนเจตคติของนักเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียนในการยอมรับวิธีสอนและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เทคนิคและวิทยาการจัดการการเรียนรู้เป็นกระบวนการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ซึ่งเป็นคนที่มีชีวิตจิตใจ มีอารมณ์ มีวิญญาณ มีความรู้สึกนึกคิด ครูจึงต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะเข้าถึงจิตใจของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การจัดการการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อในปรัชญาทฤษฎีทางการศึกษา ความต้องการ และสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ เชื่อในปรัชญา หรือทฤษฎีใดมีความต้องการแบบใด ครูย่อมต้องจัดการเรียนรู้ตามแบบที่ได้ออกแบบให้สอดคล้องกับความเชื่อและความต้องการดังกล่าว

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติให้เป็นสากลและทันกับความเจริญทางวิทยาการมาหลายยุค นับเริ่มตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา กลไกสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ซึ่งในทุกครั้งของการเปลี่ยนแปลงจะอ้างถึงผลการศึกษาประกอบคำสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมานักเรียนยังไม่บรรลุความต้องการ จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นที่การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญ ในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของไทยส่วนใหญ่มีพัฒนาการตามความก้าวหน้าของวิทยาการด้านการเรียนการสอนที่รับมาจากต่างประเทศเป็นหลัก แต่ก็มีนักการศึกษาไทยในยุคหลังๆ ได้ปรับเป็นแบบการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของไทยบ้างแต่ก็มีไม่มากนัก

๒. รูปแบบการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มเต็มศักยภาพ ดังนั้น วิธีการที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดไว้ คือ การที่ครูได้มีโอกาสรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อจะได้ให้การส่งเสริมนักเรียนได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ครูสามารถส่งเสริมพัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ การรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ของนักเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบจัดการเรียนรู้ และเพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามศักยภาพสูงสุด

๓. กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้โดยทั่วไปมี ๒ แบบ คือ การเรียนรู้ที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ละแบบมีลักษณะสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

๓.๑ การเรียนรู้ที่เน้นครู หรือผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) จัดเป็นการสอนแบบบอกความรู้ (Instruction) มีลักษณะ ดังนี้

๓.๑.๑ ครูเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน โดยการอธิบาย หรือบอกให้จดบันทึก

๓.๑.๒ นักเรียนรับความรู้จากครู โดยการฟัง หรือจดบันทึกแล้วจึงฝึกโดยการทดสอบ หรือพิสูจน์ความรู้ที่ได้ หรือทำแบบฝึกหัด

๓.๑.๓ ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลืมได้ง่าย เนื่องจากได้รับความรู้โดยอ้อม

๓.๑.๔ นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น (Passive Learning)

๓.๑.๕ ครูแสดงบทบาทมากกว่านักเรียน เพราะครูต้องบอกและอธิบายมาก นักเรียนเพียงคอยฟัง จดบันทึก ทำแบบฝึกหัด ท่องจำ และทดสอบ

๓.๒ การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก หรือนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) เป็นการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ (Construction) มีลักษณะ ดังนี้

๓.๒.๑ ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๓.๒.๒ ครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ภายใต้การจัดสถานการณ์การเรียนรู้ของครูที่กระตุ้นให้สงสัยใคร่รู้ คิดหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติ และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง

๓.๓ ความรู้ที่นักเรียนได้รับมักจะลืมน้อยได้ยาก เนื่องจากได้รับความรู้โดยตรง

๓.๔ นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (Active: Earning)

๓.๕ นักเรียนแสดงบทบาทมากกว่าครู เพราะนักเรียนต้องศึกษา ค้นคว้า คิดหาคำตอบ แสดงความคิดเห็น ทดลอง พิสูจน์ จดบันทึก ทำแบบฝึก และปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ

๔. กระบวนการเกิดการเรียนรู้

ในสภาพการณ์ของการเรียนการสอนนั้น การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ การรับรู้ (Perception) หมายถึง การที่ผู้เรียน “รับ” ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่างๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายรวมทั้งจากผู้สอน โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ได้แก่ ตา

หู จมูก ปาก และผิวหนัง ซึ่งการรับรู้ของบุคคลจากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ต่างกันจากน้อยไปมาก ซึ่ง สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ ได้สรุปไว้ ดังนี้^{๘๘}

การเรียนรู้จากการอ่าน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ๑๐%

การเรียนรู้จากการได้ยิน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ๒๐%

การเรียนรู้จากการได้เห็น เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ๓๐%

การเรียนรู้จากการได้เห็นและได้ยิน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ๕๐%

การเรียนรู้จากการได้พูดและได้ยิน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ๗๐%

การเรียนรู้จากการได้พูดและได้ทำ เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ๙๐%

จึงกล่าวได้ว่า การจัดการการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดควรเป็นการจัดให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

๔.๒ การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถแปลความหมายตีความ หรือสรุปความสำคัญในสิ่งที่รับรู้ได้ โดยเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์ หรือความรู้ใหม่กับความรู้เดิมสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่ตนเองรับรู้ และสามารถอธิบายโดยให้เหตุผล

๔.๓ การปรับเปลี่ยน (Transformation) หมายถึง การที่ผู้เรียนนำความเข้าใจที่เกิดจากการรับรู้มาสร้างแบบแผนพฤติกรรมของตนขึ้น เช่น ผู้เรียนรับรู้ว่าเป็นพาหนะนำโรคก็จะไม่กล้าเข้าใกล้ ถึงแม้ผู้เรียนบางคนจะมองว่าเป็นสัตว์ที่น่ารักก็ตาม

การเรียนรู้ จึงเป็นการระบวนการที่เกิดขึ้นตามลำดับตั้งแต่ การรับรู้ การสร้างสรรค์ และความเข้าใจต่อจากนั้นจึงนำมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะกระทำ หรือไม่กระทำเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู๋มานั้นต่อไป

๒.๓ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

๒.๓.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้สาระการเรียนรู้ต่างประเทศเป็นสาระที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการเรียนภาษาต่างประเทศจะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความมั่นใจในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ มีเจตคติที่ดีต่อภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ ในการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช ๒๕๕๑ นั้น ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้ ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและ

^{๘๘} สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ อ่างใน อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน ฉบับปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖.

วัฒนธรรม ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และภาษาด้วยความสัมพันธ์กับชุมชนโลก^{๙๐}

สรุปจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นั้นมีความต้องการให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศในการเสริมสร้างศักยภาพของตนให้มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ เพื่อนำเสนอวัฒนธรรมของตนแก่สาธารณชนและรับเอาวัฒนธรรมจากนานาประเทศเพื่อนำเอามาเป็นแบบแผนในปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้

๒.๓.๒ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งใช้ชีวิตประจำวัน ดังสาระสำคัญต่อไปนี้ ภาษาเพื่อการสื่อสารการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง พูด อ่าน เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและแสดงความคิดเห็น ตีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่างและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสมกับภาษาและวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์กับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทยและนำไปใช้อย่างเหมาะสม ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก การใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน และสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก^{๙๑}

สรุปตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสอดคล้องกับเรื่องการใช้ภาษาต่างประเทศหรือภาษาอังกฤษ ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่พยายามเน้นไปที่การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารตลอดจนความเข้าใจได้

๒.๓.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การสร้างหรือปรับปรุงแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ
รูปแบบการจัดการเรียนรู้

^{๙๐} กระทรวงศึกษาธิการ. “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑” (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒๑.

^{๙๑} กระทรวงศึกษาธิการ. “ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑” (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

หากจำแนกตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ สามารถแบ่งได้เป็น ๕ หมวดหมู่ คือ เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย เน้นการพัฒนาด้านทักษะกระบวนการ และเน้นบูรณาการองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอน มีการบรรยาย และอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ มีการจัดระบบ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนหรือเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้ ๕ ชั้น ได้แก่

๑. การระบุปัญหา
๒. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
๓. การสร้างองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้
๔. การตรวจสอบคุณภาพ
๕. การปรับปรุงและการนำไปใช้

ทฤษฎีการเรียนรู้กับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การรายงานผลการศึกษาในประเด็นต่างๆ ที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น ทำให้ตัวผู้วิจัยพบว่า “ผู้เรียนจะไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ หากขาดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจะไม่สามารถตอบสนองต่อผลที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนได้ หากปราศจากทฤษฎีการจัดการเรียนรู้” จะเห็นว่าทฤษฎีการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาอย่างรอบด้าน เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่ผ่านการทดลองอย่างเป็นระบบ จนเป็นที่ยอมรับว่าสามารถใช้อธิบายลักษณะการเกิดการเรียนรู้ต่างๆ ได้ ดังนั้นจึงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเลือกเครื่องมือต่างๆ ที่เหมาะกับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ทั้งวิธีการสอน สื่อการสอน ลักษณะการจัดการเรียนรู้ หรือสถานที่ในการจัดการเรียนรู้ อีกสิ่งหนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ และมีความสำคัญต่อผู้เรียน นั่นคือ รูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งเป็นแบบแผนของการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้และการจูงใจเป็นพื้นฐานในการออกแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำไปจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ โดยทฤษฎีการเรียนรู้ในแต่ละยุคถูกพัฒนาตามกระแสและการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องศึกษาให้เข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่สามารถหยุดนิ่งได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้กับการพัฒนารูปแบบการ

จัดการเรียนรู้จะต้องมีความสอดคล้องกัน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ นำพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และผู้เรียนก็จะสามารถพัฒนาตนเองจนเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปได้^{๙๒}

สรุปการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน หลักการ เทคนิค วิธี เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีหลักฐานเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อครูผู้สอน จะได้มีผลสัมฤทธิ์ที่น่าพอใจและสามารถนำไปสู่สายตาในสังคมโลก

๒.๓.๔ หลักจิตวิทยา

จิตวิทยา คือ การศึกษาพฤติกรรมกระบวนการทางจิตเชิงปรนัย เป็นศาสตร์ที่มีขอบเขตกว้างขวาง เป็นองค์ความรู้ทั้งเชิงศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คลอบคลุมทุกด้านเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ทั้งทางกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ ความคิดสติปัญญา จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาศาสตร์สาขานี้คือ เพื่อที่จะเข้าใจ อธิบาย ทำนาย พัฒนาและควบคุมพฤติกรรมด้านต่าง ๆ^{๙๓}

จิตวิทยา คือ การศึกษาเรื่องของจิตใจ พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมของคนและสัตว์ โดยวิธีการทดลอง สังเกต สำนวจอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มักเน้นการศึกษาแต่ละคนหรือกลุ่มเล็ก ๆ มากกว่า แบ่งเป็นแขนงต่าง เช่น จิตวิทยาการทดลอง (experimental psychology) เน้นวิธีการศึกษากระบวนการทางจิตและพฤติกรรมอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาอาชีพ จิตวิทยาคลินิก^{๙๔}

จิตวิทยา คือ ศาสตร์สาขาหนึ่งที่ศึกษาพฤติกรรม การกระทำ หรือกระบวนการทางจิตใจ ว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทั้งหมดของชีวิต รวมถึงระบบของร่างกายที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การทำงานของประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม พัฒนาการ ปัจจัยทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม กระบวนการทางปัญญาที่อยู่ในจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกสุขภาพจิตและความผิดปกติทางจิต พลวัตของพฤติกรรม การสังเกต การทดสอบ และการทดลอง การประยุกต์ความรู้ทางจิตวิทยา เช่น การจ้างงาน การจัดการศึกษา เรื่องเกี่ยวกับจิตบำบัด และพฤติกรรมของผู้บริโภค^{๙๕}

^{๙๒} ทิศนา แคมมณี. “ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ”. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๔ - ๗.

^{๙๓} จิราภา เต็งไตรรัตน์. “จิตวิทยาทั่วไป” (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๙.

^{๙๔} วิทยากร เชียงกุล. “อธิบายศัพท์จิตวิทยาและการพัฒนาตนเอง” (กรุงเทพมหานคร: สายธาร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙๑.

^{๙๕} ราชบัณฑิตยสถาน. “พจนานุกรม ศัพท์จิตวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน” (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒๓.

จิตวิทยา คือ วิชาที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิญญาณหรือจิตใจของสิ่งมีชีวิต (กระบวนการของจิต) สมอง หรือกระบวนการความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งครอบคลุมถึงอารมณ์ การนึกคิด รับรู้พฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์^{๙๖}

จากคำจำกัดความที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าจิตวิทยา หมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม หรือกิริยาอาการของมนุษย์รวมถึงความพยายามที่จะศึกษาว่ามีอะไรบ้างหรือตัวแปรใดบ้าง ในสถานการณ์ใดที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะทำให้สามารถคาดคะเน หรือพยากรณ์ได้โดยใช้แนวทางหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์

๒.๓.๕ เทคนิคและวิธีการสอนภาษาอังกฤษ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษมีหลากหลายแนวคิด เพื่อช่วยสร้างความคิดที่เป็นระบบให้แก่ครูผู้สอน ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างกรอบในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ กระบวนการเหล่านี้ช่วยครูผู้สอนตัดสินใจในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมประกอบการจัดการเรียนรู้ และการเลือกสื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะจัดการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษให้นักเรียน โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

๑) การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method) คือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ หรือ การประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น

การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้คำถามมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ผู้สอนควรจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้คำถามเพื่อวัตถุประสงค์ใด รูปแบบหรือประการใดที่จะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของบทเรียน

๒. ขั้นเตรียมคำถาม ผู้สอนควรเตรียมคำถามที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสร้าง คำถามอย่างมีหลักเกณฑ์

๓. ขั้นการใช้คำถาม ผู้สอนสามารถใช้คำถามในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ อาจสร้างคำถามใหม่ที่นอกเหนือจากคำถามที่เตรียมไว้ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและสถานการณ์นั้น ๆ

๔. ขั้นสรุปและประเมินผล

๔.๑ การสรุปบทเรียนผู้สอนอาจจะใช้คำถามเพื่อการสรุปบทเรียนก็ได้

๔.๒ การประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการประเมินผล ตามสภาพจริง

^{๙๖} สงกรานต์ ก่อธรรมนิเวศน์. “ศัพท์ทางจิตเวช” (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๓๐๐.

๒) วิธีสอนแบบโมเดลชิปปา คือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลชิปปา เป็นแนวคิดของทีศนา แชมมณี ที่กล่าวว่า ชิปปา (CIPPA) เป็นหลักการซึ่งสามารถนำไปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย อาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ CIPPA MODEL เป็นวิธีหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนความรู้ การได้ เคลื่อนไหวทางกาย การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

การจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA MODEL มาจากแนวคิดหลัก ๕ แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษา ได้แก่

๑. แนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism)
๒. แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
๓. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)
๔. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
๕. แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) ตามรูปแบบของทีศนาแชมมณี มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การทบทวนความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น ผู้สอนอาจใช้การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิม หรือให้ผู้เรียนแสดงโครงความรู้เดิม (Graphic Organizer) ของตน

ขั้นที่ ๒ การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูล หรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหากันได้ในขั้นนี้ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่าง ๆ

ขั้นที่ ๓ การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูล ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่มในการอภิปราย และสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ในขั้นนี้ผู้สอนควรใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างลักษณะนิสัย กระบวนการทักษะทางสังคม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง

ขั้นที่ ๔ การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ ๕ การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย ผู้สอนควรให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญประกอบด้วยโมทัศน์หลัก และมโนทัศน์ย่อยของความรู้ทั้งหมด แล้วนำมาเรียบเรียงให้ได้สาระสำคัญครบถ้วน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจดเป็นโครงสร้างความรู้ จะช่วยให้จดจำข้อมูลได้ง่าย

ขั้นที่ ๖ การปฏิบัติและหรือการแสดงผลงาน ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อมูลที่ได้ ขั้นนี้จะป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถแสดงผลงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ เรียงความ วาดภาพ ฯลฯ และอาจจัดให้มีการประเมินผลงานโดยมีเกณฑ์ที่เหมาะสม

ขั้นที่ ๗ การประยุกต์ใช้ความรู้ ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์ใช้ครั้งก็ได้ หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ ๖ แต่นำความมารวม แสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้

๓) วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งผู้เรียนจะต้องฝึกกระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอน มีการวางแผนในการทำงานหรือการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จนการดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้อย่างหลากหลาย อันเป็นประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้วิธีการสอนโครงการสามารถสอนต่อเนื่องกับวิธีสอนแบบบูรณาการได้ ทั้งในรูปแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาบูรณาการเพื่อทำโครงการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑. ขั้นกำหนดปัญหา หรือสำรวจความสนใจ ผู้สอนเสนอสถานการณ์หรือตัวอย่างที่เป็นปัญหาและ กระตุ้นให้ผู้เรียนหาวิธีการแก้ปัญหาหรือช่วยผู้เรียนมีความต้องการใคร่เรียนใคร่รู้ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

๒. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าเรียน เพื่ออะไร จะทำโครงการนั้นเพื่อแก้ปัญหาอะไร ซึ่งทำให้ผู้เรียนกำหนดโครงการแนวทางในการดำเนินงานได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย

๓. ขึ้นวางแผนและวิเคราะห์โครงการ ให้ผู้เรียนวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งเป็นโครงการเดี่ยว หรือกลุ่มก็ได้ แล้วเสนอแผนการดำเนินงานให้ผู้สอนพิจารณา ให้คำแนะนำช่วยเหลือและ ข้อเสนอแนะการวางแผนโครงการ ของผู้เรียน ผู้เรียนเขียนโครงการตามหัวข้อซึ่งมีหัวข้อสำคัญ (ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมาย เจ้าของโครงการ ที่ปรึกษาโครงการ แหล่งความรู้ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ วิธีดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ ผลที่คาดว่าจะได้รับ)

๔. ขึ้นลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหตามแผนการที่กำหนดไว้โดยมี ผู้สอนเป็นที่ปรึกษา คอยสังเกต ติดตาม แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกผลดำเนินการ ด้วยความมานะอดทน มีการประชุมอภิปราย ปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ ผู้สอนจะเข้าไปเกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็น ผู้เรียนเป็นผู้ใช้ความคิด ความรู้ ในการวางแผนและตัดสินใจ ทำด้วยตนเอง

๕. ขึ้นประเมินผลระหว่ปฏิบัติงาน ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลก่อน ดำเนินการระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ คือรู้จักพิจารณาว่าก่อนที่จะดำเนินการมีสภาพเป็นอย่างไร มีปัญหาอย่างไรระหว่างที่ดำเนินงานตามโครงการนั้น ยังมีสิ่งใดที่ผิดพลาดหรือเป็นข้อบกพร่องอยู่ ต่อแก้ไขอะไรอีกบ้าง มีวิธีแก้ไขอย่างไร เมื่อดำเนินการไปแล้วผู้เรียนมีแนวคิดอย่างไร มีความพึงพอใจหรือไม่ ผลของการดำเนินการตามโครงการ ผู้เรียนได้ความรู้อะไร ได้ประโยชน์อย่างไร และสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนาปรับปรุงงานได้อย่างดียิ่งขึ้น หรือเอาความรู้นั้นไปใช้ใน ชีวิตได้อย่างไร โดยผู้เรียนประเมินโครงการของตนเองหรือเพื่อนร่วมประเมิน จากนั้นผู้สอนจึง ประเมินผลโครงการตามแบบประเมิน ซึ่งผู้ปกครองอาจจะมีส่วนร่วมในการประเมินด้วยก็ได้

๖. ขึ้นสรุป รายงานผล และเสนอผลงาน เมื่อผู้เรียนทำงานตามแผนและเก็บข้อมูลแล้ว ต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและเขียนรายงานเพื่อนำเสนอผลงาน ซึ่งนอกเหนือจากรายงาน เอกสารแล้ว อาจมีแผนภูมิ แผนภาพ กราฟ แบบจำลอง หรือของจริงประกอบการนำเสนอ อาจจัดได้ หลายรูปแบบ เช่น จัดนิทรรศการ การแสดงละคร ฯลฯ

๔) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจาก ปัญหาที่ เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของ กระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และการสืบค้นหา ข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑. กำหนดปัญหาจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มองเห็นปัญหา กำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียน และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

๒. ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้

๓. ดำเนินการศึกษาค้นคว้า กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนและดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่าง หลากหลาย

๔. สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปราย ผล และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

๕. สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง ประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมเพียงใด โดยการตรวจสอบแนวคิดภายใน กลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มร่วมกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

๖. นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอ ใน รูปแบบผลงานที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกคนและผู้เกี่ยวข้องกับปัญหา ร่วมกันประเมินผลงาน

๕) การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ ผู้เรียนค้นหาคำตอบ หรือความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ในลักษณะที่ผู้เรียน จะเผชิญกับปัญหา ซึ่งในการแก้ปัญหา นั้น ผู้เรียนจะใช้กระบวนการที่ตรงกับธรรมชาติของวิชาหรือ ปัญหานั้น เช่นผู้เรียนจะศึกษาปัญหาทางชีววิทยา ก็จะใช้วิธีเดียวกันกับนักชีววิทยาศึกษา หรือผู้เรียน จะศึกษาปัญหาประวัติศาสตร์ ก็จะใช้วิธีการเช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ศึกษา ดังนั้น จึงเป็นวิธี จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ เหมาะสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ แต่ก็สามารถใช้กับวิธี อื่น ๆ ได้ ในการแก้ปัญหา นั้น ผู้เรียนจะต้องนำข้อมูลทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเพื่อให้ได้ ข้อค้นพบใหม่หรือเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น

การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบเน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบหรือความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียน จะใช้วิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพและตรงกับธรรมชาติของวิชา หรือปัญหา ดังนั้นจึงมีผู้นำเสนอวิธีการการจัดการเรียนรู้ไว้มากหลาย เช่น การแนะนำให้ผู้เรียนพบหลักการทาง คณิตศาสตร์ด้วยตนเองโดยวิธีอุปนัย การที่ผู้เรียนใช้กระบวนการแก้ปัญหาแล้วนำไปสู่การค้นพบ มี การกำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐานและรวบรวมข้อมูล ทดสอบสมมติฐานและสรุปข้อค้นพบ ซึ่งอาจ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการทดลองด้วย การที่ผู้สอนจัดโปรแกรมไว้ให้ผู้เรียนใช้การคิดแบบอุปนัย และนิรนัยในเรื่องต่างๆ ก็สามารถได้ข้อค้นพบด้วยตนเอง ผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำหรือ กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้วิธีหรือกระบวนการที่เหมาะสม

จากเหตุผลดังกล่าว ขั้นตอนการเรียนรู้จึงปรับเปลี่ยนไปตามวิธีหรือกรอบกระบวนการ ต่างๆที่ใช้ แต่ในที่นี้จะเสนอผลการพบความรู้ ข้อสรุปใหม่ ด้วยการคิดแบบอุปนัยและนิรนัย การ จัดการเรียนรู้แบบค้นพบมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

๒. ชั้นเรียนรู้

๓. ชี้นำไปใช้ ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอแนวทางการนำข้อค้นพบที่ได้ไปใช้ในการ แก้ปัญหา

๖) การจัดการเรียนรู้แบบนิรนัย (Deductive Method) กระบวนการที่ผู้สอนจัดการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ ทฤษฎี หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปตาม วัตถุประสงค์ในบทเรียน จากนั้นจึงให้ตัวอย่างหลายๆตัวอย่าง หรืออาจให้ผู้เรียนฝึกการนำทฤษฎี หลักการ หลักเกณฑ์ กฎหรือข้อสรุปไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย หรืออาจเป็นหลักลักษณะ ให้ผู้เรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยันทฤษฎี กฎหรือข้อสรุปเหล่านั้น การจัดการเรียนรู้แบบนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ และมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์ ทฤษฎี ข้อสรุป

เหล่านี้ตัวอย่างลึกซึ้ง การสอนแบบนี้นี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นการสอนจากทฤษฎีหรือกฎไปสู่ตัวอย่างที่เป็น รายละเอียดการสอนแบบนี้มีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ขั้นกำหนดขอบเขตของปัญหา เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเสนอปัญหาหรือระบุ สิ่งที่จะสอนในแง่ของปัญหา เพื่อช่วยย้ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะหาคำตอบ ปัญหาที่จะนำเสนอ ควรจะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของชีวิตและเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

๒. ขั้นแสดงและอธิบายทฤษฎี หลักการ เป็นการนำเอาทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุป ที่ต้องการสอนมาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทฤษฎี หลักการนั้น

๓. ขั้นใช้ทฤษฎี หลักการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะเลือกทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุป ที่ได้ จากการเรียนรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ได้

๔. ขั้นตรวจสอบและสรุป เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะตรวจสอบและสรุปทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปหรือนิยามที่เชื่อว่าถูกต้อง สมเหตุสมผลหรือไม่ โดยอาจปรึกษาผู้สอน หรือค้นคว้าจากตำรา ต่างๆ หรือจากการทดลอง ข้อสรุปที่ได้พิสูจน์หรือตรวจสอบว่าเป็นจริง จึงจะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง

๕. ขั้นฝึกปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจในทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุป พอสมควรแล้ว ผู้สอนเสนอสถานการณ์ใหม่ให้ผู้เรียนฝึกนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ที่หลากหลาย

๗) การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย (Induction Method) กระบวนการที่ผู้สอนจากรายละเอียดปลีกย่อย หรือจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ หรือกฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุป โดยการนำเอาตัวอย่างข้อมูล เหตุการณ์ สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่มีหลักการแฝงอยู่มาให้ผู้เรียนศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบหรือวิเคราะห์จนสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ขั้นเตรียมการ เป็นการเตรียมตัวผู้เรียน ทบทวนความรู้เดิมหรือปูพื้นฐานความรู้

๒. ขั้นเสนอตัวอย่าง เป็นขั้นที่ผู้สอนนำเสนอตัวอย่างข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือแนวคิดให้ผู้เรียนได้สังเกตลักษณะและคุณสมบัติของตัวอย่างเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบสรุปเป็นหลักการ แนวคิด หรือกฎเกณฑ์ ซึ่งการนำเสนอตัวอย่างควรเสนอหลายๆ ตัวอย่างให้มากพอที่ผู้เรียนสามารถสรุปเป็นหลักการหรือหลักเกณฑ์ต่างๆได้

๓. ขั้นเปรียบเทียบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำการสังเกต ค้นคว้า วิเคราะห์ รวบรวม เปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบในตัวอย่าง แยกแยะข้อแตกต่าง มองเห็นความสัมพันธ์ในรายละเอียดที่เหมือนกัน ต่างกัน ในขั้นนี้หากตัวอย่างที่ให้แกผู้เรียนเป็นตัวอย่างที่ดีครอบคลุมลักษณะหรือคุณสมบัติสำคัญของหลักการ ทฤษฎีก็ย่อมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาและวิเคราะห์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว แต่หากผู้เรียนไม่ประสบความสำเร็จ ผู้สอนอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือใช้วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นต่อไป โดยการตั้งคำถามกระตุ้นแต่ไม่ควรให้ในลักษณะบอกคำตอบ เพราะวิธีสอนนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้คิด ทำความเข้าใจด้วยตนเอง ควรให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อย เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเน้น

ให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม ในการอภิปรายกลุ่มอย่างทั่วถึง และผู้สอนไม่ควรรีบร้อนหรือเร่งเร้า ผู้เรียนจนเกินไป

๔. ชั้นกฎเกณฑ์ เป็นการให้ผู้เรียนนำข้อสังเกตต่างๆ จากตัวอย่างมาสรุปเป็นหลักการ กฎเกณฑ์หรือนิยามด้วยตัวผู้เรียนเอง

๕. ชี้นำไปใช้ ในขั้นนี้ผู้สอนจะเตรียมตัวอย่างข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์หรือความคิดใหม่ๆ ที่หลากหลายมาให้ผู้เรียนใช้ในการฝึกความรู้ ข้อสรุปไปใช้ หรือ ผู้สอนอาจให้ออกาสผู้เรียนช่วยกันยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของผู้เรียนเองเปรียบเทียบก็ได้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน และจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนว่าหลักการที่ได้เรียนนั้น สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาและทำแบบฝึกหัดได้หรือไม่หรือเป็นการประเมินว่าผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่นั่นเอง^{๙๗}

การจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้และมีทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้กระบวนการเรียนรู้มิได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน เท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้หรือที่เรียกกันว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ อย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้ เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล

นูแนน (Nunan, ๑๙๙๑:๒) ได้พูดถึงความหมายของวิธีการสอนไว้ว่า วิธีการสอนใน ความหมายของนูแนนนั้นจะมองวิธีการสอนที่อยู่ในห้องเรียน กล่าวคือจะเน้นถึงการเลือกและ จัดลำดับงานและกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำในห้องเรียนในการสอนภาษาอังกฤษนั้น หากผู้สอนมีความ เข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการด้านการสอน ว่ามีความเป็นมาอย่างไรและเกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลง อย่งไร จะทำให้ผู้สอนมีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียนได้ เมื่อพูดถึงวิธีการสอน ประโยชน์ของการที่ผู้สอนมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอน มีดังนี้

๑. การทำความเข้าใจกับวิธีการสอน การเรียนรู้ และเข้าใจวิธีการสอนที่หลากหลายจะ ช่วยสะท้อนให้ผู้สอนมองเห็นวิธีการสอนของตนเองและมองเห็นถึงข้อดีและข้อเสีย ดังนั้นผู้สอนที่รู้จัก วิธีการ สอนที่หลากหลายจะเป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. การเรียนรู้วิธีการสอนหลากหลายและแตกต่างกันจะช่วยในการสอนในชั้นเรียน หาก ผู้สอน มีความเข้าใจและสามารถใช้วิธีการสอนที่หลากหลายแล้ว จะทำให้ผู้สอนสามารถปรับวิธีการ สอนให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่ต่างกัน และในสถานการณ์ของชั้นเรียนที่ต่างกันได้ดี และมี ประสิทธิภาพมากกว่า

^{๙๗} รูปแบบการสอนสำหรับผู้สอนมืออาชีพ. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ: ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐:

๓. ข้อเสียของวิธีการสอนแบบดั้งเดิม การสอนภาษาเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งและมีงานวิจัยใหม่ๆ ที่ศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และนำวิธีการใหม่ๆ ไปใช้ในห้องเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน อย่างไรก็ตามวิธีการสอนที่ผู้สอนเลือกนำไปใช้นั้นควรจะต้องขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนรู้ ภาษาที่ผู้สอนเข้าใจ ความรู้พื้นฐานและ ประสบการณ์ของ ตัวผู้สอน รวมทั้งความต้องการของผู้เรียน^{๑๘}

ในการสอนภาษานั้นผู้สอนอาจจะเลือกวิธีที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมที่สุดกับห้องเรียนหรือผู้เรียน ผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปวิธีการสอนที่ใช้กันเป็นส่วนใหญ่โดยทั่วไปซึ่งมีอยู่ ๑๔ วิธีด้วยกัน ได้แก่

๑. หลักสูตรภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Language Curriculum) หลักสูตรภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ในการใช้ภาษา (Language Use) และรู้จักกระบวนการเรียนรู้ภาษา (Language Learning Process) ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนในรูปแบบการเรียนรู้ในห้องเรียน (Information instruction Manner) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Manner)

๒. การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communication Language Teaching) เป็นการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญของผู้เรียน จัดลำดับการเรียนรู้เป็นขั้นตอนตามกระบวนการใช้ความคิดของผู้เรียน โดยเริ่มจากการฟังไปสู่การพูด การอ่าน การจับใจความสำคัญ ทำความเข้าใจ จดจำ แล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ กิจกรรมต่างๆจึงเน้นให้มีการใช้ภาษาที่ ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด มีการจัดกิจกรรมต่างๆที่เอื้อให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษามากที่สุด โดยเน้นการใช้ภาษาที่เหมาะสมและสามารถสื่อสารได้ กล่าวคือไม่ได้เป็นการสอนแต่วิธีการใช้เท่านั้น ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักว่า ‘ควรจะพูดอะไร’ และ ‘ควรพูดเมื่อไร’ การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราสามารถเลือกใช้ประโยคได้หลายชนิดในโอกาสต่าง ๆ กัน เช่น การอธิบาย การแนะนำ การถาม-ตอบ การขอร้อง การออกคำสั่ง เป็นต้น ความรู้ในการแต่งประโยคเป็นสิ่งที่เราเรียกว่า ความรู้ความเข้าใจภาษาเท่านั้น แต่ถ้าจะให้เกิดประโยชน์จะต้องสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นปกติวิสัยได้ตามโอกาสต่าง ๆ ของการสื่อสาร

๓. การสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Language for Specific Purpose) เป็นการสอนโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อรับรู้อาสาสมัครนั้น ๆ ทั้งด้านวิชาการและด้านอาชีพ เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว ภาษาอังกฤษเพื่องานเลขานุการ ภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจ ภาษาอังกฤษการโรงแรม ในการเรียนภาษามีใช่เป็นเพียงการเรียนเฉพาะตัวเนื้อหาภาษา แต่ใช้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการ

^{๑๘} Nunan, David. “Language Teaching Methodology” .อ้างใน รุ่งพัฒน์ ฮวดสามเสน. (London : Prentice Hall, ๑๙๙๑), pp.

เชื่อมโยงและบูรณาการในศาสตร์อื่น ๆ ผู้เรียนมีแรงจูงใจและปัจจัยภายนอกที่บังคับให้เรียน

๔. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ(Integrate Learning) คือ ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ซึ่งเปิดโอกาสให้ใช้วิธีการตั้งคำถาม (Question) และกระบวนการแก้ปัญหา (Problem Solving) มาเป็นตัวนำกระบวนการแสวงหาความรู้และทักษะ โดยไม่ยึดติดในโครงสร้างของสาขาวิชาต่าง ๆ ทางด้านวิชาการเพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน

๕. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ส่งเสริมผู้เรียนให้ทำงานร่วมกันเพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามสภาพวัฒนธรรม นั่นคือให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะเป็นประชาธิปไตยและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๖. การจัดการเรียนรู้ภาษาโดยใช้เนื้อหาเป็นสื่อ (Content – Based Instruction) การจัดการเรียนการสอนภาษาโดยใช้เนื้อหาเป็นสื่อ หมายถึง การสอนภาษาที่นำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาบูรณาการกับจุดหมายของการสอนภาษา ผู้เรียนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และในขณะเดียวกันก็พัฒนาการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารไปด้วย ดังนั้น การคัดเลือกเนื้อหาที่นำมาให้ผู้เรียนได้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเนื้อหาที่คัดเลือกมาจะต้องเอื้อต่อการบูรณาการการสอนทั้ง ๔ ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียน นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ สามารถตีความ ประเมินข้อมูลของเรื่องและพัฒนาการเขียนเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาในลักษณะองค์รวม (Whole Language Learning)

๗. การสอนแบบองค์รวม (Whole Language Approach) การสอนแบบองค์รวมเป็นการเรียนรู้ภาษาแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยไม่แยกภาษาเป็นส่วน ๆ และไม่เน้นเฉพาะทักษะใดทักษะหนึ่ง การสอนแบบองค์รวม การพัฒนาภาษาพูดและการอ่านออกเสียง

๘. การเรียนรู้จากการทำโครงการงาน (Project-Based Learning) โครงการงาน คือ งานศึกษาค้นคว้าที่ผู้เรียนร่วมกันเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้เรียนต้องการศึกษา แล้วดำเนินการศึกษาค้นคว้าภายในเวลาที่ตกลงกันได้ จนได้ผลออกมาตามที่ตั้งจุดประสงค์ไว้

๙. การเรียนรู้ที่เน้นภาระงาน (Task – Based Learning) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภาระงาน (Tasks) เป็นหลัก มีลักษณะเป็นหลักสูตรแบบวิเคราะห์ (Analysis Syllabus) โดยยึดเอาระบบภาษาทั้งหมดมาวิเคราะห์ แล้วจัดเป็นหน่วยใหญ่ ๆ ไว้ตามความสามารถของผู้เรียนและเน้นว่าจะเรียนภาษาอย่างไร โดยยึดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรด้วย

๑๐. การสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) การสร้างองค์ความรู้ เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้และการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานมาจากจิตวิทยา ปรัชญาและ มนุษยวิทยา โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อาศัย ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ โยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

๑๑. การสอนแบบโพร์แมทซิสเต็ม (๔ MAT'S Learning System) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ ๔ MAT'S Learning System เป็นการสอนที่ช่วย ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์จากการรับรู้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม มีการจัดการข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างไตร่ตรอง เชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับ ประสบการณ์เดิมของตนเอง ผู้เรียนจะบูรณาการสิ่งที่ได้จากการสังเกตมาเป็น ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม แล้วนำมาลงปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับการ ประยุกต์ใช้ความรู้ การค้นคว้าและการทดลองปฏิบัติ กิจกรรมเน้นการเรียนแบบ ร่วมมือ การอภิปราย การทำงานกลุ่ม และกิจกรรมการแก้ปัญหา

๑๒. วิธีการสอนไวยากรณ์และการแปล (Grammar Translation Method) วิธีการสอนแบบนี้ เป็น วิธีที่ใช้กันทั่วไปและใช้กันมานาน เป็นการสอนที่ เน้นหลักไวยากรณ์ คำศัพท์และแปลเป็นภาษา ของตนเอง โดยผู้สอนไม่จำเป็นต้อง เป็นเจ้าของภาษาหรือพูดภาษาอังกฤษได้ดีมาก ทำให้ผู้เรียน สามารถอ่านเรื่องราวที่เป็น ภาษาต่างประเทศได้และแปลเป็นภาษาของตนเองได้อย่างถูกต้อง แต่วิธีนี้ไม่ได้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ ภาษาหรือได้พัฒนาทักษะด้านการพูดและฟัง

๑๓. การสอนแบบฟังพูด (Audio-lingual Method) วิธีนี้เริ่มต้นใช้ ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดย เชื่อว่าวิธีนี้จะทำให้ผู้เรียนเรียน ภาษาต่างประเทศได้อย่าง รวดเร็ว วิธีการสอนแบบนี้ เน้นให้ผู้เรียนฝึกภาษาโดยการเลียนแบบและ ทำซ้ำๆ โดยเน้นทักษะการฟังและการจำ ภาษาที่เรียนเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนต้องพูดตามผู้สอนและท่องบท สนทนาให้ได้ โดยใช้ วิธีการฝึกซ้ำตามแบบ (repetition drill) วิธีเทียบแทน (substitution drill) และวิธีเปลี่ยนแปลงรูปประโยค (transformation drill) ผู้เรียน ต้องเลียนแบบเสียง ผู้สอนจนสามารถฟังเข้าใจ โดยไม่มีการสอนไวยากรณ์โดยตรงแต่ สรุปลงใช้วิธีการสรุปจากบทสนทนา ส่วนทักษะการอ่านและเขียนจะเน้นน้อยกว่าการ การฟังและพูด

๑๔. วิธีการสอนแบบนำเสนอ ฝึกฝน และใช้ภาษา (Presentation, Practice, and Production (PPP)) เป็นวิธีที่ผู้สอนสอนโดยเริ่มจากการอธิบายหรือให้ ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการสอนก่อน โดยอาจจะใช้ รูปภาพ บทสนทนาหรืออื่นๆ ประกอบและเน้นประโยคหรือโครงสร้างประโยคที่ต้องการสอนพร้อมยกตัวอย่าง

เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ ตามด้วยการฝึกใช้ โดยอาจจะทำแบบฝึกหัดจนเข้าใจ แล้วจึงถึงขั้นตอนการใช้ที่อาจให้ผู้เรียนเขียนหรือแต่งประโยคด้วย ตนเองหรือเกี่ยวกับตัวเอง^{๙๙}

วิธีสอนภาษาอังกฤษที่กล่าวมาเป็นเบื้องต้น มีวิวัฒนาการและมีทฤษฎีการเรียนภาษาที่ต่างกันไปบ้าง คล้ายกันบ้าง ความหลากหลายดังกล่าว ครูผู้สอนจึงต้องมีความรู้ เกี่ยวกับวิธีสอนทั้งใหม่และเก่าเหล่านั้นอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถเลือกเอาวิธีการหรือรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่ ตนสอนให้มากที่สุด วิธีการสอนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา เพราะเป็นตัวกระตุ้นและเร้าให้ผู้เรียนมีความสนใจ หรือทำให้เนื้อหาที่เรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น ครูผู้สอนจึงมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนจึงเปรียบเสมือนผู้นำทางและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวทางในการสอนภาษาที่จะช่วยให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีอยู่ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. ควรสอนเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียน
 ๒. ใช้ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
 ๓. จัดบริบท ให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย เช่น เรื่อง หรือเนื้อหาที่เรียน ศัพท์และโครงสร้างประโยคที่ใช้ และความเชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้เรียนควรรู้
 ๔. จัดกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
 ๕. ใช้กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ
 ๖. กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน
 ๗. ควรสอนด้วยการบูรณาการหลายทักษะ
 ๘. อธิบายหลักไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เมื่อผู้เรียนสงสัย
 ๙. หลีกเลี่ยงการแก้ไขคำผิดทุกครั้ง
 ๑๐. สอดแทรกความรู้ด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาที่ผู้เรียนเรียน
- อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้นคงไม่มีวิธีการสอนใดเป็นวิธีการที่ ดีที่สุด เนื่องจากวิธีการในการจัดการเรียนการสอนต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ผู้เรียน วัตถุประสงค์หรือ จุดมุ่งหมายของแต่ละกลุ่ม สภาพแวดล้อม เป็นต้น^{๑๐๐}

สรุปการจัดการเรียนรู้นั้นไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำ และนำไป ท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้นั้นเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมาย ที่ลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือวิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อใช้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเรียกว่าเป็นการจัดการเรียนรู

^{๙๙} แนวคิดและเทคนิคการจัดการเรียนรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:http://supervised.blogspot.com/2008/07/blog-post_๔๕๖๖.html, [๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐]

^{๑๐๐} Harmer, Jeremy. "The practice of English Language Teaching". อังโน, อรุณี วิริยะ จิตรา. อังโน, ลลิตา ภูทอง. อังโน, รุ่งพัฒน สวดสามเสน. (ESL/EFL Resources, ๒๕๓๒), หน้า ๓๒ – ๖๖.

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

สุวิมล ว่องวานิช ได้วิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยวิทยานิพนธ์ที่ใช้เทคนิคการประเมินความต้องการจำเป็นของนิสิตที่ทำขึ้นระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๗ – ๒๕๔๐ จำนวนทั้งสิ้น ๒๓๒ เรื่อง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้นิยามความต้องการจำเป็นที่อิงโมเดลการแก้ไขปัญหาซึ่งหากไม่ได้รับการสนองตอบจะทำให้เกิดสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ มีการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร และการนิเทศการสอน งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้ให้บริการโดยเป็นความต้องการของครู อาจารย์ สำหรับการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับบริการเป็นความต้องการจำเป็นของนักเรียน งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาความต้องการด้านกระบวนการและปัจจัยมากกว่าด้านผลผลิต วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถามมากที่สุด รองลงมา คือการสัมภาษณ์ ลักษณะของเครื่องมือวิจัยเป็นแบบมาตรประมาณค่าที่มีรูปแบบการตอบสนองเดียว ข้อมูลวิจัยเป็นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ การใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รองลงมาคือ ความถี่และร้อยละ การนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่มีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น งานวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ซึ่งมี ๓ ขั้นตอน ดำเนินการเพียงขั้นตอนการระบุความต้องการจำเป็น ส่วนอีกสองขั้นตอนที่เหลือ ไม่ได้ทำ^{๑๐๑}

พิมพ์ลักษณ์ เสงสมบูรณ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาครูมืออาชีพ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพ ๒) ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพ ๓. แนวที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจและการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๔๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการปฏิบัติงานของครูมืออาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ลิสรัด และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI

^{๑๐๑} สุวิมล ว่องวานิช, “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, รายงานการวิจัยวารสารวิธีวิทยาการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

Modified) ในการจัดลำดับความสำคัญ สำหรับการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ครูมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน และด้านการจัดการเรียนการสอน

๒. โมเดลลิשראלที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงานได้ร้อยละ ๗ ผลการวิเคราะห์ลิשראלพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือตัวแปรทัศนคติในการปฏิบัติงาน

๓. ผลการวิเคราะห์ลิשראלพบว่า แนวทางที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูในโมเดลไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีแนวโน้มว่าการมีพี่เลี้ยง/ผู้เชี่ยวชาญแนะนำงาน รองลงมาคือ การสัมมนาวิชาการจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุด

นอกจากนี้ยังได้สรุปผลการวิจัยที่พบเพิ่มเติมอีกดังนี้

๑. การปฏิบัติงานของครูมืออาชีพ จำแนกตามแต่ละด้านของการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานของครูมืออาชีพด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่ครูมีการปฏิบัติค่อนข้างสูงที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอน รองลงมา คือ การวางแผนและการเตรียมการสอน ตามด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และความรับผิดชอบในวิชาชีพเป็นด้านที่ครูมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

๒. การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูมืออาชีพพบว่า ด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพ เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดที่ครูควรได้รับการพัฒนา รองลงมา ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การวางแผนและการเตรียม การสอน และการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ

๓. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อปัจจัยความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยด้านตัวครูส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ^{๑๐๒}

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู ๒) วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับ นักศึกษาครู และ ๓) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑. การระบุความต้องการจำเป็น

^{๑๐๒} พิมพ์ลักษณ์ เสงสมบูรณ์, “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาครูมืออาชีพ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

(Needs identification) ๒. การวิเคราะห์สาเหตุความต้องการจำเป็น (Needs analysis) และ ๓. การกำหนดแนวทางแก้ไข (Needs solution selection) โดย ๒ ขั้นตอนแรกใช้การสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับนักศึกษาครูจากคณะ ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ จำนวน ๖๐๐ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบ ๒ ขั้นตอน (Two stage random sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Index: PNI Modified) วิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครูด้วยโปรแกรม LISREL version ๘.๗๒ และขั้นตอนการกำหนดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู ใช้การสัมภาษณ์และการประเมินเพื่อจัดลำดับความสำคัญจากผู้ทรงคุณวุฒิด้าน วิชาชีพรู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน ๒๔ คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) สมรรถนะในการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีค่าเท่ากับ ๐.๓๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้ในการวิจัย และด้านความสามารถในการวิจัย (๐.๓๘ เท่ากัน) รองลงมาคือด้านจรรยาบรรณ (๐.๒๘)

๒. ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู โมเดลเชิงสาเหตุความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (Chi - square) ซึ่งมีค่าเท่ากับ ๑๐.๘๑๐ ที่องศาอิสระเท่ากับ ๑๗ ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ ๐.๘๖๖ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ ๐.๙๙๖ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๘๘ และค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ ๐.๐๐๕

๓. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครูพบว่ามี ๑๐ แนวทาง และผลการจัดลำดับความสำคัญแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษา ครู พบว่า ผู้ประเมินส่วนใหญ่ให้น้ำหนักความสำคัญในแนวทางที่ ๕ ทดลองทำวิจัยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริง ให้นักศึกษาฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญสูงสุดเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ แนวทางที่ ๑ จัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) และแนวทางที่ ๒ จัดระบบพี่เลี้ยงและระบบการโค้ช (Coaching) ให้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย หรือครูต้นแบบด้านการวิจัยตามลำดับ^{๑๐๓}

นันทิมา ศรีสุวรรณ ได้วิจัยเรื่อง “ความต้องการจำเป็นเพื่อการปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส” เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อการปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่

^{๑๐๓} ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์”, *รายงานวิจัย*, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

การศึกษานราธิวาส โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครู จำนวน ๘๐ คน โดยใช้กรอบแนวคิดของการประกันคุณภาพ ภายใน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย ๔ มาตรฐาน คือ มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านบริหารและการจัดการ มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า

๑. สภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็นทุกมาตรฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกมาตรฐาน

๒. ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านบริหารและการจัดการ และมาตรฐานด้านการเรียนการสอน

๓. สาเหตุของความต้องการจำเป็น มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับชุมชน เพราะกลัวเกิดความยุ่งยาก วุ่นวาย เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้สอนไม่มีการวิเคราะห์ผลงานหรือชิ้นงานให้นักเรียนทราบถึงวิธีการที่ถูกต้องว่าเป็นอย่างไร มาตรฐานด้านบริหารและการจัดการ คือ สถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน และมาตรฐานด้านการเรียนการสอน คือ ผู้สอนไม่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบให้กับผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนการสอนและด้านอื่น ๆ

๔. แนวทางแก้ไขของความต้องการจำเป็นตามมาตรฐาน มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ โรงเรียนต้องมีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการและความคิดเห็นของชุมชนว่ามีความต้องการอย่างไร มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้สอนต้องมีการชื่นชมหรือเสนอแนะแนวทางการแก้ไขผลงานนักเรียนในทุกชิ้นงาน มาตรฐานด้านบริหารและการจัดการ คือ โรงเรียนต้องมีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบในการสำรวจข้อมูลแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง และมาตรฐานด้านการเรียนการสอน คือ ผู้บริหารต้องจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่บุคลากรในโรงเรียนในเรื่องการวิเคราะห์หลักสูตร^{๑๐๔}

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยสนใจผลงานวิจัย การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ๖ ขั้นตอน (ขั้นเตรียมการ ขั้นจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ขั้นดูแลใกล้ชิด ขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ) โดยเฉพาะผลงานวิจัยของ สาลี ท่าเหล็ก ซึ่งมีการเรียงลำดับขั้นตอนการบริหารจัดการ พร้อมเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขใน ๓ ลำดับแรกของแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการ และสนใจผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็น เพราะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจและได้แนวทางการทำวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมาก

^{๑๐๔} นันธิมา ศรีสุวรรณ, “ความต้องการจำเป็นเพื่อการปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยในรูปแบบของวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธแบบสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานตามขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนการ จัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นตอนพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ขั้นตอนดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และขั้นตอนประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ โดยศึกษาใน ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษาทั้งสภาพการดำเนินงานจริงและสภาพการดำเนินงานที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนตัวอย่างวิจัยโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ๖ ขั้นตอน ทำให้ทราบความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ขั้นที่ ๒ ศึกษาสาเหตุของความต้องการจำเป็นในแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง ๖ ขั้นตอน โดยจัดเรียงลำดับกิจกรรมซึ่งเป็นสาเหตุของความต้องการจำเป็น ๓ ลำดับแรกของแต่ละขั้นตอน

ขั้นที่ ๓ เสนอแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามกิจกรรมซึ่งเป็นสาเหตุของความต้องการจำเป็น ๓ ลำดับแรกของแต่ละขั้นตอน

รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์ ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต การสะท้อนจากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ผลของการวิจัยพบว่า ๑) กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีรูปแบบการเรียนรู้คือ กำหนดเป้าหมายในการ เรียนรู้วางแผนการทำงาน และการแก้ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเมินตนเอง เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่เรียน และนำไปประยุกต์ใช้ ๒) แนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีแนวการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้ การทำงานตามความสนใจ การเขียนบันทึกการเรียนรู้การตั้งคำถามและตอบคำถาม ในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการศึกษางานวิจัย ๓) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีปัจจัยที่ควรคำนึงถึง คือ บรรยากาศของการเรียนการสอน บทบาทของอาจารย์ กระบวนการสอน และการสะท้อนการเรียนรู้

สรุป จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การบวกรจัดการศึกษาต้องส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญ หรือเสื่อมลงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า” ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพความเป็นอยู่สังคมใดๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้นๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของ ผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของภารกิจในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง ลักษณะของกิจกรรมควรสนองต่อความสามารถ ความ สนใจ และความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนและจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ส่วนการวัดและประเมินผล ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีทั้งการวัดด้วยแบบทดสอบและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง^{๑๐๕}

สุชิตา สาดารม ได้ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ โดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้และต้องพึ่งพาตนเองโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ต่างหลากหลายเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองสามารถเรียนรู้ผ่านเครือข่ายนอกห้องเรียน ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถปรับใช้ความรู้ได้เสมือนใช้ในชีวิตจริงของตนเอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อใช้กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษโดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษา ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน ๑ คน ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ จำนวน ๑ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๘๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตกึ่งมีโครงสร้างของผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย การบันทึกอนุทินของนักเรียน การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบสำรวจกลวิธีการเรียนรู้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาของนักเรียนบ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้านักเรียนได้รับการส่งเสริมให้รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้รับการฝึกฝนให้ใช้กลวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีอิสระ สามารถปรับใช้กับการเรียนรู้นอกห้องเรียนในที่สุด^{๑๐๖}

^{๑๐๕} กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

^{๑๐๖} สุชิตา สาดารม, การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษโดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, วิทยานิพนธ์ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓

ชฎารัตน์ สุขศีล การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน ๒) พัฒนารูปแบบส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง ๓) ศึกษาผลการทดลองใช้วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยงที่พัฒนาขึ้น และ ๔) ศึกษาการยอมรับและนำไปใช้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบธุรกิจผ้าไหม หรือผ้าฝ้ายในจังหวัดมหาสารคามที่สมัครเข้ารับการอบรม ๔๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คู่มืออบรมการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน แบบทดสอบ แบบประเมินผลการปฏิบัติตามใบงาน แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบสอบถามความคิดเห็นด้านการยอมรับของวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า

๑. ชุมชน มีความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน ประกอบด้วย ความต้องการด้านไอซีที ความต้องการด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ และความต้องการภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๒. ผลการพัฒนาวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง พบว่า

๒.๑ การพัฒนาองค์ประกอบของวิธีการส่งเสริม การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน ประกอบด้วย ๕ ส่วน ได้แก่ ๑) นโยบายการเรียนรู้ของชุมชน ๒) หลักการและแนวคิด ๓) วิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ๔) ความร่วมมือ และ ๕) ตัวชี้วัด และเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

๒.๒ การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๓. ผลการศึกษารูปแบบวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยงที่พัฒนาขึ้น พบว่า

๓.๑ ค่าประสิทธิภาพตามแนวคิดของ เมกยูแกนส์ มีค่าประสิทธิภาพสูง

๓.๒ การฝึกปฏิบัติตามใบงาน จำนวน ๖ ใบ ของผู้รับการอบรม โดยรวมสามารถปฏิบัติผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ ๘.๐

๓.๓ ผู้รับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยหลังรับการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนรับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๓.๔ ความพึงพอใจของผู้รับการอบรมที่มีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๔. ผลการศึกษาการยอมรับและนำไปใช้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวี โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพีเคเอ โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด^{๑๐๗}

คุณลักษณะ ทิพย์วงศา การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยใช้บทเรียน E-Learning ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมาย ดังนี้

๑. เพื่อสร้างบทเรียน E-Learning ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๗๐/๗๐

๒. เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน E-Learning ที่สร้างขึ้น

๓. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังและทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน E-Learning ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

๔. เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้แบบนำตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน E-Learning

๕. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังและทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หลังเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน E-Learning กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

๕.๑ บทเรียน E-Learning เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีประสิทธิภาพเท่ากับ ๗๓.๐๕/๗๓.๖๗ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

๕.๒ ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีค่าเท่ากับ ๐.๖๖ หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘๖

๕.๓ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning มีทักษะการฟังและการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๕.๔ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning มีการเรียนรู้แบบนำตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๕.๕ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning มีทักษะการฟังและทักษะการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^{๑๐๘}

^{๑๐๗} ชฎารัตน์ สุขศิลป์ การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพีเคเอ วิทยานิพนธ์ ปริญญา : ประ.ด. (คอมพิวเตอร์ศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ๒๕๕๙

รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์ ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต การสะท้อนจากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ผลของการวิจัยพบว่า ๑) กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีรูปแบบการเรียนรู้คือ กำหนดเป้าหมายในการ เรียนรู้วางแผนการทำงาน และการแก้ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเมินตนเอง เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่เรียน และนำไปประยุกต์ใช้ ๒) แนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีแนวการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้ การทำงานตามความสนใจ การเขียนบันทึกการเรียนรู้การตั้งคำถามและตอบคำถาม ในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการศึกษางานวิจัย ๓) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีปัจจัยที่ควรคำนึงถึง คือ บรรยากาศของการเรียนการสอน บทบาทของอาจารย์ กระบวนการสอน และการสะท้อนการเรียนรู้

สรุป จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การบวกรจัดการศึกษาต้องส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญ หรือเสื่อมลงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า” ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพความเป็นอยู่สังคมใดๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้นๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของ ผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของภารกิจในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง ลักษณะของกิจกรรมควรสนองต่อความสามารถ ความ สนใจ และความถนัดของผู้เรียน ผีกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนและจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ส่วนการวัดและประเมินผล ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีทั้งการวัดด้วยแบบทดสอบและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง^{๑๐๙}

^{๑๐๘} ศุภลักษณ์ ทิพย์วงศ์, การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยใช้บทเรียน E-Learning ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓, วิทยานิพนธ์ ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕

^{๑๐๙} กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๕). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕.** กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ

Raby ได้ศึกษาเรื่องสามวิธีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง โดยได้ทำการวิจัยในศูนย์การเรียนรู้ภาษาในประเทศฝรั่งเศสเพื่อเป็นการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ภาษา ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งประกอบด้วยสื่อการเรียนรู้แบบเรียนเดี่ยวและแบบเรียนเป็นกลุ่ม เพื่อใช้เรียนในห้องศูนย์การเรียนรู้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกอนุทิน นักเรียน ๖ คน ได้อาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยและเป็นผู้ให้ข้อมูล พบว่า นักเรียนใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสาน นักเรียนมีทัศนคติในการเรียนรู้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการถูกกระตุ้นและปัจจัยจากภายในและภายนอกของนักเรียนเอง มีผลต่อการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ภาษาในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเกิดความรู้ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้การจัดการดูแลและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเรียนแต่นักเรียนน้อยกว่าครั้งใช้กลวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการเรียนรู้ภาษาเป้าหมาย^{๑๑๐}

Smith ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพในมลรัฐจอร์เจีย ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ การวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การจัดบรรยากาศทางวิชาการและการมีผู้นำที่เข้มแข็งทางวิชาการ การตั้งความหวังไว้สูง และการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของโรงเรียน^{๑๑๑}

Calderon ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่สอนได้ดีเยี่ยมในทัศนะของนักเรียน เพื่อนครูและผู้บริหารโรงเรียน ในวิทยาลัยชุมชนในเมือง ลอสแอนเจลิส (Los Angeles Community College District) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นตรงกัน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ดี ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะการสอนที่ดี ลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ดีลักษณะเกี่ยวกับอาชีพครู และไม่พบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของทั้งสามกลุ่ม^{๑๑๒}

Thomas and Montgomery ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเป็นครูที่ดี ผลสะท้อนจากการปฏิบัติงานของครูในทัศนะของเด็กนักเรียน เขาได้ทำการวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีควรมีอะไรบ้าง จากการสัมภาษณ์เด็กได้ข้อสรุปว่า ครูจะเป็นครูที่ดีต้องมีคุณลักษณะ ๔ ประการ คือ

^{๑๑๐}Raby, Françoise. (2007). A Triangular Approach to Motivation in Computer Assisted Autonomous Language Learning (CAALL), ReCALL. 19(2): 181-201; May .

^{๑๑๑}Smith, Robert Timothy, "Characteristics of Effective School System in Georgia", (Dissertation Abstracts International, 1991, January), p. 228-A.

^{๑๑๒}Calderon, "Characteristics of the excellent teacher as perceived by student, Los Angeles Community College", (Dissertation Abstracts International : March, 1989), P.49.

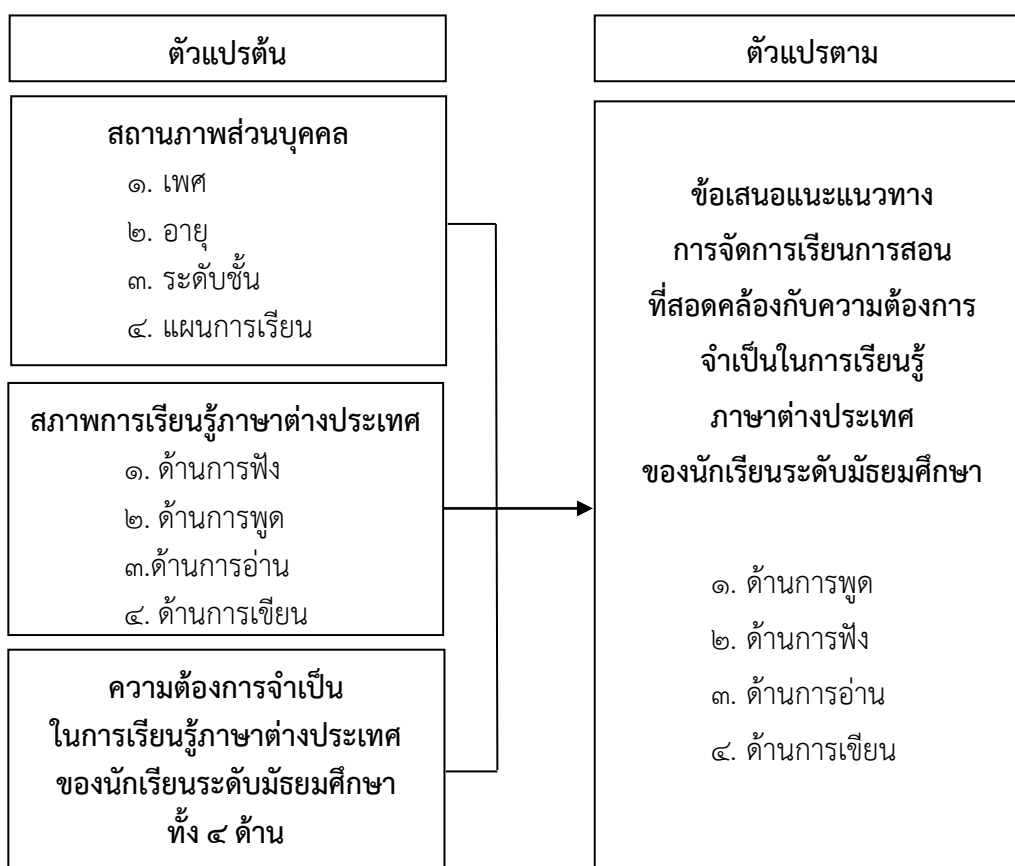
๑. มีความสุภาพอ่อนโยน ๒. ต้องสนใจและเอาใจใส่ดูแลเด็ก ๓. ต้องมีความเข้าใจเด็ก ๔. ต้องมีอารมณ์สนุกสนานและรักเด็ก^{๑๓๓}

Chester ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีสมรรถภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลายๆ วิธี อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการเรียนการสอนในที่ประชุมจัดปฐมนิเทศ เพื่อช่วยเหลือครูใหม่หาวิธีวิจารณ์งานของครูแบบดีเพื่อไม่ให้เสียกำลังใจ จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการให้การศึกษาเพิ่มเติมแก่คณะครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอนจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงค่าพาหนะและค่าที่พักให้แก่ครูที่ไปอบรมทางวิชาการ^{๑๓๔}

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

^{๑๓๔} Chester, N.M. An Introduction to School Administration : Selected Reading, (New York: Mcmillan Company, 1996), p. 286,-287.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ ๑) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จากบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น
ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
ศึกษาข้อมูลประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูล : หนังสือ, ตำรา, บทความ, วารสาร, งานวิจัย, เว็บไซต์

เครื่องมือ : แบบการศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

๓.๑.๒ ศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑) ศึกษาต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสุ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์

แหล่งข้อมูล : อาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้วิจัย

เครื่องมือ : แบบสอบถามและบทสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ ๒) สร้างแบบสอบถาม ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัยสร้างแบบสอบถาม ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แหล่งข้อมูล : ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้แบบสอบถามในการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ ๓) แจกแบบสอบถาม ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แหล่งข้อมูล : กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เครื่องมือแบบสอบถามในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ทางสถิติ

- ร้อยละ

- ความถี่(f)

- ค่าเฉลี่ย (X)

- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลลัพธ์ที่ได้ : ผลจากการแจกแบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๑.๓ เพื่อเสนอแนวทางการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี ๑ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑) ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอแนวทางการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แหล่งข้อมูล : บทสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
 เครื่องมือ : แบบการศึกษาเอกสาร (Document Study)
 การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
 ผลลัพธ์ที่ได้ : แนวทางการศึกษา พัฒนาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ฉบับสมบูรณ์)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๑๓๒ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น ๒ กลุ่มในการให้ข้อมูล ได้แก่

๑. กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลสภาพปัจจุบันของ ผู้วิจัยได้ทำการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน¹ (Krejcie and Morgan) จากประชากร ๒๕,๗๑๘ คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๓๒ คน โดยทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนดังนี้

ชั้นที่ ๑ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน ๒๙ ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชั้นที่ ๒ ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีต่อการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ นักเรียนในสถานศึกษาในเขตพื้นที่ จำนวน ๕ โรงเรียน โดยการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

- เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมในเขตพื้นที่

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๓.๑ แบบสอบถาม ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

^๑ธานินทร์ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ, (กรุงเทพฯ : ปิสิกเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๙.

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างเครื่องมือนี้ขึ้นตามลักษณะของแบบประเมินเป็นมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับตามแบบ ลิเคิร์ต^๒ (Likert Five Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

๓.๓.๒ บทสัมภาษณ์ ใช้คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดต่างๆ จำนวน ๕ คน

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสารดังนี้

๓.๔.๑ ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๔.๒ ศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) และแบบสอบถาม (Questionnaire), เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัญหาจริง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ได้แก่การนำผลของการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ ๓ เสา^๓

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) ได้จากการนำข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับตามแบบลิเคิร์ต^๔ (Likert Five Rating Scale) เพื่อสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต

^๒บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕ (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๙๙.

^๓สุภางค์ จันทวานิช, วิจัยเชิงคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๑

^๔บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๙๙.

๒ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและนำมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคำนวณทางสถิติ (SPSS) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถามการความเสี่ยงดังนี้

๕ หมายถึงมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

๔ หมายถึงมีความต้องการจำเป็นมาก

๓ หมายถึงมีความต้องการจำเป็นปานกลาง

๒ หมายถึงมีความต้องการจำเป็นน้อย

๑ หมายถึงมีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดของ Best, John W.⁵ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ มีความความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ มีความความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ มีความความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ มีความความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ มีความความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๖ สรุปขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” สามารถสรุปได้ ดังนี้

๓.๖.๑ รวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

๓.๖.๒ ศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) และแบบสอบถาม (Questionnaire), เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัญหาจริง ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน ๑๓๒ คน และสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๕ คน

⁵ Best, John W., Research in education. 3 ed. (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc. 1977), p 190.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน ๑๓๒ คน ได้รับกลับคืนมาทั้ง ๑๓๒ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการศึกษาสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จำนวน ๔ ด้าน เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) แทนด้วย \bar{X} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แทนด้วย S.D.

๔.๓ ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๔ เสนอแนวทาง ในการการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๑.๑ ค่าความถี่และค่าร้อยละปัจจัยส่วนบุคคลของการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑. แผนการเรียน		
วิทย์-คณิต	๔๘	๓๖.๔
ศิลป์คำนวณ	๕๒	๓๙.๓
ศิลป์ภาษา	๑๒	๙.๑
ศิลป์สังคม	๑๑	๘.๓
อุตสาหกรรม	๙	๖.๘
รวม	๑๓๒	๑๐๐.๐
๒. อายุ		
๑๓ - ๑๕ ปี	๘๕	๖๔.๔
๑๖ - ๑๘ ปี	๔๗	๓๕.๖
รวม	๑๓๒	๑๐๐.๐
๓. เพศ		
ชาย	๖๒	๓๗.๐
หญิง	๗๐	๕๓
รวม	๑๓๒	๑๐๐.๐
๔. การศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนต้น	๗๖	๕๗.๖
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๕๖	๔๒.๔
รวม	๑๓๒	๑๐๐.๐
๕. ขนาดโรงเรียน		
ใหญ่พิเศษ	๑๐	๔.๕๐
ขนาดใหญ่	๑๗	๗.๖๖
ขนาดกลาง	๙๕	๔๒.๗๙
รวม	๑๓๒	๑๐๐.๐

จากตาราง ๔.๑ จากการแจกแบบสอบถามการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามตามตัวแปรต้น จำนวน ๑๓๒ คน ผลการสำรวจสามารถจำแนกได้ดังนี้ แผนการเรียนวิทย์-คณิต จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔ ศิลป์คำนวณ จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔ ศิลป์ภาษา ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๑ ศิลป์สังคม จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓ และ อุตสาหกรรม ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๘ อายุ ๑๓-๑๕ ปี จำนวน ๘๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๔ อายุ ๑๖-๑๘ ปี จำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๖ เพศชายจำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗ เพศหญิงจำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๐ ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๖ มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๕๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๔ ขนาดโรงเรียน ขนาดใหญ่พิเศษจำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๕๐ ขนาดใหญ่จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗๗ ขนาดกลางจำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๗๓

๔.๒ ผลการศึกษาสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จำนวน ๔ ด้าน เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) แทนด้วย \bar{x} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แทนด้วย S.D.

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ จำนวน ๔ ด้าน (จำแนกเป็นภาพรวม ๒ ด้าน คือ ๑. ด้านการฟัง-พูด และ ๒. ด้านการอ่าน-เขียน)

ภาพรวม	สภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (n =๑๓๒)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑. ด้านการฟังและการพูด	๓.๑๗	๐.๔๗	ปานกลาง	๑
๒. ด้านการอ่านและการเขียน	๓.๑๑	๐.๓๐	ปานกลาง	๒
รวม	๓.๑๕	๐.๓๔	ปานกลาง	

จากตาราง ๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อสภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๕ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๔ เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฟังและการพูด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๗ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๗ รองลงมาคือ ด้านอ่านและการเขียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่เท่ากับ ๐.๓๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ ภาพรวม ๒ ด้าน (ด้านการฟัง-พูด และด้านการอ่าน-เขียน)

ภาพรวม	ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (n =๑๓๒)			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับ
๑. ด้านการฟังและการพูด	๔.๑๗	๐.๔๗	มาก	๑
๒. ด้านการอ่านและการเขียน	๔.๑๑	๐.๓๐	มาก	๒
รวม	๔.๑๕	๐.๓๔	มาก	

จากตาราง ๔.๓ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๔ เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฟังและการพูด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๗ รองลงมาคือ ด้านอ่านและการเขียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่เท่ากับ ๐.๓๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการฟังและการพูด

ด้านการฟังและการพูด		\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑.	ใช้ในการสนทนาโต้ตอบในชีวิตประจำวัน	๔.๐๕	.๘๒๑	มาก
๒.	ใช้ในการทักทาย/แนะนำตนเองและผู้อื่น	๔.๐๗	.๗๗๙	มาก
๓.	ใช้แสดงความขอบคุณหรือขอโทษ	๔.๑๔	.๗๘๔	มาก
๔.	ใช้ในการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน	๔.๑๑	.๗๘๒	มาก
๕.	เข้าใจสุนทรพจน์ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ที่เป็นทางการ	๔.๐๔	.๘๖๗	มาก
๖.	ใช้พูดสุนทรพจน์เป็นภาษาอังกฤษในที่สาธารณะ	๔.๒๗	.๗๕๐	มาก
๗.	ใช้ในการรับชมภาพยนตร์ เพลง ข่าว หรือสารคดี เป็นต้น	๔.๑๘	.๘๗๒	มาก
๘.	ใช้ในการสอบสัมภาษณ์	๔.๑๒	.๘๒๙	มาก
๙.	ใช้พูดโต้ตอบทางโทรศัพท์ได้	๔.๑๑	.๘๔๙	มาก
๑๐.	ใช้ในการตอบตกลงหรือปฏิเสธได้	๔.๒๖	.๗๒๗	มาก
๑๑.	ใช้เสนอความช่วยเหลือและขอความช่วยเหลือได้	๔.๒๐	.๗๘๙	มาก
๑๒.	ใช้พูดขออนุญาต/ลา/แจ้งเหตุผล เป็นภาษาอังกฤษได้	๔.๑๗	.๗๓๖	มาก
๑๓.	ใช้บอกวิธีเดินทาง แนะนำสถานที่ที่น่าสนใจ	๔.๐๕	.๙๔๔	มาก
๑๔.	ใช้ฟังและเข้าใจคำสั่งจากครูหรือเพื่อนร่วมงานได้	๔.๐๗	.๙๓๔	มาก

๑๕.	ใช้ฟังและเข้าใจการอธิบายวิธีใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในชีวิตประจำวันที่เป็นภาษาอังกฤษ เช่น โทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ได้	๔.๐๔	.๙๒๘	มาก
๑๖.	ใช้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายได้	๔.๐๒	.๙๔๙	มาก
๑๗.	ใช้ปรับเปลี่ยนวิธีพูดของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของคู่สนทนาในแต่ละเหตุการณ์ได้	๔.๑๓	.๘๓๓	มาก
๑๘.	ใช้สำนวนที่อยากจะพูดหรือเปลี่ยนวิธี/คำพูดที่มีความหมายใกล้เคียงได้	๔.๑๐	.๗๓๕	มาก
๑๙.	ใช้สื่อสารในฐานะล่ามในเวลาจำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสารระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติได้	๔.๐๙	.๗๗๓	มาก
๒๐.	ใช้ในการพัฒนาตนเอง ทั้งในการเรียนและประกอบอาชีพ	๔.๐๔	.๗๙๕	มาก
รวม		๔.๑๗	.๔๗๕	

จากตาราง ๔.๔ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ด้านการฟังและการพูดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่เท่ากับ ๔.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ๔ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ การนำไปใช้พูดในที่สาธารณะได้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๕๐ รองลงมาคือ การนำไปใช้ในการตอบตกลงหรือปฏิเสธ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๒๗ ลำดับถัดไปคือ การนำไปใช้ในการขอและให้ความช่วยเหลือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และมีค่าเบี่ยงเบนเท่ากับ ๐.๗๘๙ และลำดับสุดท้ายคือ ความเข้าใจในการนำไปใช้รับชมรับฟังสื่อต่างๆที่ไม่ใช่สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เพลง ข่าว ภาพยนตร์ หรือ สารคดี เป็นต้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๗๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการอ่านและการเขียน

ด้านการอ่านและการเขียน		\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑.	ใช้เขียนโต้ตอบในชีวิตประจำวัน เช่น email หรือ การบ้านภาษาอังกฤษ เป็นต้น	๔.๑๔	.๗๒๙	มาก
๒.	ใช้เขียนทักทาย/แนะนำตนเองและผู้อื่น เช่น resume การกรอกใบสมัครเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น	๔.๒๐	.๗๔๖	มาก
๓.	ใช้เขียนหรือพิมพ์แสดงถ้อยคำการขอบคุณหรือขอโทษ	๔.๑๖	.๘๒๗	มาก
๔.	ใช้ในการนำเสนอผลงานในชั้นเรียน	๔.๑๘	.๗๖๐	มาก
๕.	อ่านและเข้าใจสุนทรพจน์ภาษาอังกฤษที่เป็นทางการ	๔.๑๐	.๖๓๓	มาก

๖.	ใช้เขียนข้อความ บทความ สุนทรพจน์เป็นภาษาอังกฤษ	๔.๐๗	.๖๕๙	มาก
๗.	ใช้ในการรับชมภาพยนตร์ เพลง ข่าว หรือสารคดี เป็นต้น	๔.๑๓	.๕๔๙	มาก
๘.	ใช้ในการสอบสัมภาษณ์	๔.๑๗	.๖๒๒	มาก
๙.	ใช้พิมพ์โต้ตอบทางสื่อ Social Media ได้	๔.๑๒	.๔๕๙	มาก
๑๐.	ใช้ในการตอบตกลงหรือปฏิเสธได้	๔.๒๐	.๖๔๐	มาก
๑๑.	ใช้เสนอความช่วยเหลือและขอความช่วยเหลือได้	๔.๑๐	.๕๕๑	มาก
๑๒.	ใช้เขียนขออนุญาต/ลา/แจ้งเหตุผล เป็นภาษาอังกฤษได้	๔.๐๗	.๕๙๒	มาก
๑๓.	ใช้เขียนป้ายรณรงค์ หรือข้อความใจได้	๔.๐๗	.๖๐๗	มาก
๑๔.	อ่านและเข้าใจคำสั่งจากครูหรือเพื่อนร่วมงานได้	๔.๒๑	.๕๙๖	มาก
๑๕.	อ่านและเข้าใจการอธิบายวิธีใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในชีวิตประจำวันที่เป็นภาษาอังกฤษ เช่น โทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ได้	๔.๐๙	.๘๐๕	มาก
๑๖.	เขียนอธิบายความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายได้	๔.๐๘	.๘๔๗	มาก
๑๗.	ใช้ปรับเปลี่ยนภาษา วิธีเขียนของตนเองให้เหมาะสมกับสถานภาพของคู่สนทนาในแต่ละเหตุการณ์ได้	๔.๐๑	.๘๑๕	มาก
๑๘.	เขียนสำนวนที่อยากจะพูดหรือเปลี่ยนวิธี/คำพูดที่มีความหมายใกล้เคียงได้	๔.๐๒	.๗๘๑	มาก
๑๙.	เขียน แพล เพื่อสื่อสารในฐานะล่ามในเวลาจำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสารระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติได้	๔.๐๘	.๗๓๗	มาก
๒๐.	ใช้ในการพัฒนาตนเอง ทั้งในการเรียนและประกอบอาชีพ	๓.๙๗	.๖๔๑	มาก
รวม		๔.๑๑	.๓๐๔	มาก

จากตาราง ๔.๕ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ด้านการอ่านและการเขียนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๐๔ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ๔ อันดับเรียงจากมากไปหาน้อย คือ การนำไปใช้พูดในการอ่านคำสั่ง งาน การบ้านที่ครูสั่งหรือเขียนสื่อสารร่วมกันระหว่างเพื่อนร่วมชั้น และการนำไปใช้เขียน ทักทาย แนะนำตนเอง รวมถึงการเขียนประวัติส่วนตัว resume จดหมายสมัครงาน หรือ การกรอกแบบฟอร์มต่างๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๙๖ รองลงมาคือ การนำไปใช้ในการเขียนตอบตกลงหรือปฏิเสธ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๔๐ ลำดับถัดไปคือ การนำไปใช้ในการนำเสนอผลงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ และมีค่าเบี่ยงเบนเท่ากับ ๐.๗๖๐ และลำดับสุดท้ายคือ การนำไปใช้ในการสอบและการสัมภาษณ์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๒๒ ตามลำดับ

๔.๓ ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนต่อความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๔ เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฟังและการพูด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๗ รองลงมาคือด้านอ่านและการเขียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่เท่ากับ ๐.๓๐ ตามลำดับ

๔.๔ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๕ คน ในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ได้ข้อสรุปว่า

๑) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูด

นักเรียนในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละช่วงชั้น วย ย่อมมีความความต้องการและความสนใจการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรสำรวจความต้องการ ปัญหาในการเรียน และความสนใจของนักเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบทเรียน กิจกรรมและกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง^๑

๒) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาด้านการอ่านและการเขียน

ควรจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกการคาดเดาเหตุการณ์/เนื้อเรื่องจากหัวข้อเรื่อง (topic) การฝึกการอ่านเพื่อเข้าใจรายละเอียดของเรื่อง และการฝึกการเดาความหมายของคำศัพท์จากเนื้อเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจกลวิธีการอ่านที่มีความจำเป็นในการอ่านภาษาอังกฤษโดย ดิเรก วรชัยสวัสดิ์ (๒๕๖๒) ระบุว่านักเรียนได้ให้ความสำคัญกับกลวิธีการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ การอ่านเพื่อหาข้อมูลเฉพาะ การเดาความหมายคำศัพท์ เนื่องจากเป็นกลวิธีหลักที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจับประเด็นและทำความเข้าใจบทอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสามารถด้านการอ่านตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกด้วย^๒

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการสอบถาม สัมภาษณ์ผู้บริหารและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว ทำให้ได้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนมีความต้องการในการ

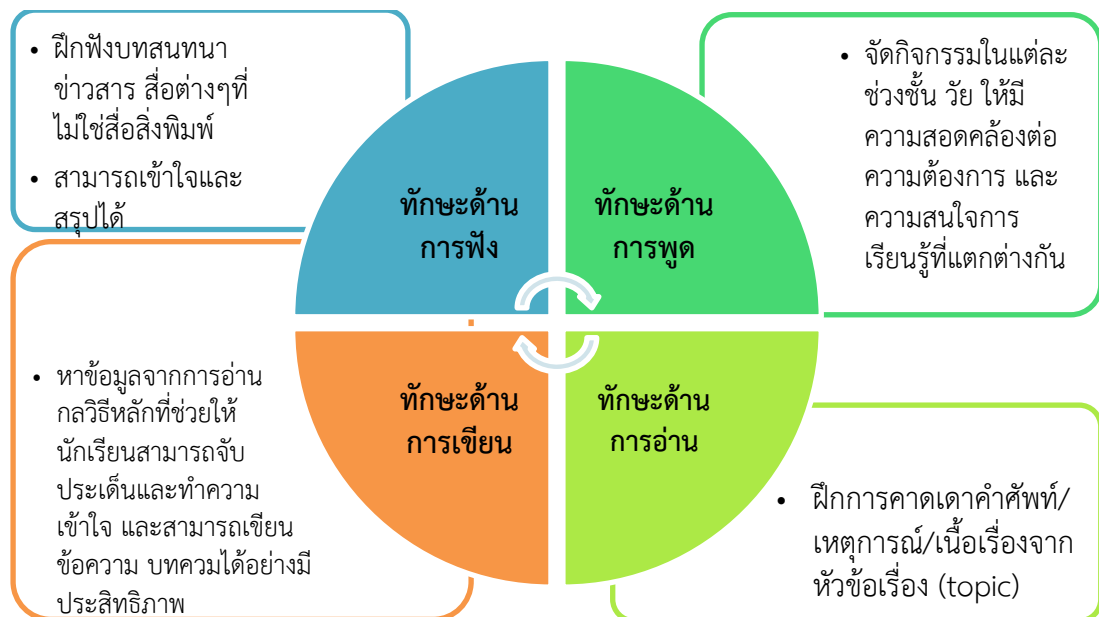
^๑ สัมภาษณ์ นายวรรณสูตร พันธุมะเกียรติ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์, วันจันทร์ที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๒.

^๒ สัมภาษณ์ ดิเรก วรชัยสวัสดิ์ ครูปฏิบัติหน้าที่รองผู้อำนวยการโรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์, วันจันทร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๒.

ทราบจุดประสงค์ พุทธศุยเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน การเดาเนื้อหาบทอ่านจากชื่อเรื่องหรือภาพประกอบ และการทราบความหมายคำศัพท์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการทำกิจกรรมในขั้นก่อนการอ่าน (pre-reading) ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมหลากหลายที่เอื้อต่อการนำเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมความเข้าใจในขั้นตอนการอ่าน (while-reading) และในกิจกรรมหลังการอ่าน (post-reading) ครูควรจัดกิจกรรม หรือมอบหมายชิ้นงานที่นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ ความเข้าใจ อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำเรื่องราวที่อ่านและความหมายของคำศัพท์ได้ยาวนานขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคำศัพท์ บทเรียนเนื้อหา เพื่อฝึกฝนกลวิธีการอ่านกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นพัฒนาด้านทักษะการอ่าน ซึ่งอาจส่งผลให้การพัฒนาคำศัพท์ของนักเรียนไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป ควรเพิ่มเติมแบบฝึกหัดและกิจกรรมการสอนคำศัพท์เช่น การใช้สื่อจริง การบูรณาการทักษะการฟัง และการพูดในการสอนคำศัพท์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการด้านคำศัพท์และความคงทนในการจดจำคำศัพท์เพิ่มสูงขึ้น ดังแผนภาพที่ ๔.๖ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๖

ภาพที่ ๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

นักเรียนในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละช่วงชั้น เพศ และ วัย ย่อมมีความความต้องการ และความสนใจการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรสำรวจความต้องการ ปัญหาในการเรียน และความสนใจของนักเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบทเรียน กิจกรรมและกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากครูผู้สอนที่ต้องทำการวิจัยสำรวจ ปัญหา ความต้องการของนักเรียนให้สอดคล้องเหมาะสมกับช่วงชั้น เพศ วัย และความ

ต้องการของนักเรียน และหมั่นฝึกฝนให้เป็นประจำ ควบคู่กันไปในทุกๆด้าน เพื่อให้เกิดความชำนาญ ความมั่นใจในการใช้ภาษานั้นๆ ในทุกทักษะ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน ๑๓๒ คน ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ โดยมีการสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการแจกแบบสอบถาม ซึ่งได้ข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยสรุปว่า สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามตามตัวแปรต้น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้ คือ เป็นเพศชายจำนวน ๖๒ คน เพศหญิงจำนวน ๗๐ คน มีอายุโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๓-๑๕ ปี จำนวน ๘๕ คน และอายุ ๑๖-๑๘ ปี จำนวน ๔๗ คน ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๗๖ คน และมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๕๖ คน แผนการเรียนวิทย์-คณิต จำนวน ๔๘ คน แผนการเรียนศิลป์คำนวณ จำนวน ๕๒ คน แผนการเรียนศิลป์ภาษา จำนวน ๑๒ คน แผนการเรียนศิลป์-สังคม จำนวน ๑๑ คน และแผนการเรียนอุตสาหกรรม จำนวน ๙ คน กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจำนวน ๑๐ คน ขนาดใหญ่จำนวน ๑๗ คน และขนาดกลางจำนวน ๙๕ คน

๕.๑.๒ สภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการวิจัยสรุปว่า สภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฟังและการพูด รองลงมาคือ ด้านอ่านและการเขียน ตามลำดับ

๕.๑.๓ ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ผลการวิจัยสรุปว่า ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาจากผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากภาพรวมโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฟังและการพูด รองลงมาคือด้านอ่านและการเขียน

๕.๑.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางจากผู้บริหารจำนวน ๕ คน ต่อความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สรุปได้ว่า

๔.๑.๔.๑ ด้านการฟัง และการพูด

นักเรียนในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละช่วงชั้น วัย ย่อมมีความต้องการ และความสนใจการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรสำรวจความต้องการ ปัญหาในการเรียน และความสนใจของนักเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบทเรียน กิจกรรมและกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง

๔.๑.๔.๒ ด้านการอ่าน และการเขียน

ควรจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกการคาดเดาเหตุการณ์/เนื้อเรื่องจากหัวข้อเรื่อง (topic) การฝึกการอ่านเพื่อเข้าใจรายละเอียดของเรื่อง และการฝึกการเดาความหมายของคำศัพท์จากเนื้อเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจกลวิธีการอ่านที่มีความจำเป็นในการอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้เรียนได้ให้ความสำคัญกับกลวิธีการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ การอ่านเพื่อหาข้อมูลเฉพาะ การเดาความหมายคำศัพท์ เนื่องจากเป็นกลวิธีหลักที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจับประเด็นและทำความเข้าใจบทความได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสามารถด้านการอ่านตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกด้วย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย จำนวน ๑๓๒ คน ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ โดยมีการสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการแจกแบบสอบถาม ซึ่งได้ข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ และมีผลสรุปด้านสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามตามตัวแปรต้น สามารถสรุปข้อมูลได้ ดังนี้ คือ เป็นเพศชายจำนวน ๖๒ คน เพศหญิงจำนวน ๗๐ คน มีอายุโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๓-๑๕ ปี จำนวน ๘๕ คน และอายุ ๑๖-๑๘ ปี จำนวน ๔๗ คน ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๗๖ คน และมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๕๖ คน แผนการเรียนวิทย์-คณิต จำนวน ๔๘ คน แผนการเรียนศิลป์คำนวณ จำนวน ๕๒ คน แผนการเรียนศิลป์ภาษา จำนวน ๑๒ คน แผนการเรียนศิลป์-สังคม จำนวน ๑๑ คน และแผนการเรียนอุตสาหกรรม จำนวน ๙ คน กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจำนวน ๑๐ คน ขนาดใหญ่จำนวน ๑๗ คน และขนาดกลางจำนวน ๙๕ คน สภาพการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฟังและการพูด รองลงมาคือ ด้านอ่านและการเขียน ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาจากผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากภาพรวมโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านฟังและการพูด รองลงมาคือด้านอ่านและการเขียน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการฟัง และการพูด คือ นักเรียนในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละช่วงชั้น วย ย่อมมีความความต้องการ และความสนใจการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรสำรวจความต้องการ ปัญหาในการเรียน และความสนใจของนักเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบทเรียน กิจกรรมและกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะให้สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง ด้านการอ่าน และการเขียน ควรจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกกิจกรรมที่เน้นการฝึกทักษะการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกการคาดเดาเหตุการณ์/เนื้อเรื่องจากหัวข้อเรื่อง (topic) การฝึกการอ่านเพื่อเข้าใจรายละเอียดของเรื่อง และการฝึกการเดาความหมายของคำศัพท์จากเนื้อเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจกลวิธีการอ่านที่มีความจำเป็นในการอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้เรียนได้ให้ความสำคัญกับกลวิธีการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ การอ่านเพื่อหาข้อมูลเฉพาะ การเดาความหมายคำศัพท์ เนื่องจากเป็นกลวิธีหลักที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจับประเด็น และทำความเข้าใจบทอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสามารถด้านการอ่านตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านการอ่าน นักเรียนต้องการทราบจุดประสงค์ พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน การเดาเนื้อหาบทอ่านจากชื่อเรื่องหรือภาพประกอบ และการทราบความหมายคำศัพท์ดังนั้น จำเป็นต้องมีการ ทากิจกรรมในขั้นก่อนการอ่าน (pre-reading) ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เอื้อต่อการนำเข้าสู่เนื้อหาบทเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมความเข้าใจในขั้นตอนการอ่าน(while-reading) และในกิจกรรมหลังการอ่าน (post-reading) ครูควรจัดกิจกรรมหรือมอบหมายชิ้นงานที่นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ ความเข้าใจ อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำเรื่องราวที่อ่านและความหมายของคำศัพท์ได้ยาวนานขึ้น

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคำศัพท์ บทเรียนเนื้อหาท้องถิ่นภาคใต้ในงานวิจัยนี้สร้างขึ้นเพื่อฝึกฝนกลวิธีการอ่านกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นพัฒนาด้านทักษะการอ่าน ซึ่งอาจส่งผลให้การพัฒนาคำศัพท์ของนักเรียนไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป ควรเพิ่มเติมแบบฝึกหัดและกิจกรรมการสอนคำศัพท์เช่น การใช้สื่อจริง การบูรณาการทักษะการฟังและการพูดในการสอนคำศัพท์ เพื่อส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการด้านคำศัพท์และความคงทนในการจดจำคำศัพท์เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งตรงกับบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในไทยและต่างประเทศ ดังนี้

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในไทย

สุวิมล ว่องวาณิช ได้วิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยวิทยานิพนธ์ที่ใช้เทคนิคการประเมินความต้องการจำเป็นของนิสิตที่ทำขึ้นระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๗ – ๒๕๔๐ จำนวนทั้งสิ้น ๒๓๒ เรื่อง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้นิยามความต้องการจำเป็นที่อิงโมเดลการแก้ไขปัญหาซึ่งหากไม่ได้รับการสนองตอบจะทำให้เกิดสถานะที่ไม่พึงประสงค์ มีการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร และการนิเทศการสอน งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้ให้บริการโดยเป็นความต้องการของครู อาจารย์ สำหรับการศึกษาดูความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้รับบริการเป็นความต้องการจำเป็นของนักเรียน งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาความต้องการด้านกระบวนการและปัจจัยมากกว่าด้านผลผลิต วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถามมากที่สุด รองลงมา คือการสัมภาษณ์ ลักษณะของเครื่องมือวิจัยเป็นแบบมาตราประมาณค่าที่มีรูปแบบการตอบสนองเดียว ข้อมูลวิจัยเป็นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ การใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รองลงมาคือ ความถี่และร้อยละ การนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่มีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น งานวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ซึ่งมี ๓ ขั้นตอน ดำเนินการเพียงขั้นตอนการระบุความต้องการจำเป็น ส่วนอีกสองขั้นตอนที่เหลือ ไม่ได้ทำ^๑

พิมพ์ลักษณ์ เสงสมบูรณ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาครูมืออาชีพ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพ ๒) ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพ ๓. แนวที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจและการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๔๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการปฏิบัติงานของครูมืออาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ลิสรัด และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI Modified) ในการจัดลำดับความสำคัญ สำหรับการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ครูมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน และด้านการจัดการเรียนการสอน

^๑ สุวิมล ว่องวาณิช, “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในวิทยานิพนธ์ของนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, รายงานการวิจัยวารสารวิธีวิทยาการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

๒. โมเดลลิสเรลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงานได้ร้อยละ ๗ ผลการวิเคราะห์ลิสเรล พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือตัวแปรทัศนคติในการปฏิบัติงาน

๓. ผลการวิเคราะห์ลิสเรล พบว่า แนวทางที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูในโมเดลไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีแนวโน้มว่าการมีพี่เลี้ยง/ผู้เชี่ยวชาญแนะนำงาน รองลงมาคือ การสัมมนาวิชาการจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุด

นอกจากนี้ยังได้สรุปผลการวิจัยที่พบเพิ่มเติมอีกดังนี้

๑. การปฏิบัติงานของครูมืออาชีพ จำแนกตามแต่ละด้านของการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานของครูมืออาชีพด้านการวางแผนและการเตรียมการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่ครูมีการปฏิบัติค่อนข้างสูงที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอน รองลงมา คือ การวางแผนและการเตรียมการสอน ตามด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และความรับผิดชอบในวิชาชีพเป็นด้านที่ครูมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

๒. การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูมืออาชีพพบว่า ด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพ เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดที่ครูควรได้รับการพัฒนา รองลงมา ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน การวางแผนและการเตรียม การสอน และการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ

๓. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อปัจจัยความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยด้านตัวครูส่งผลต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูมืออาชีพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ^๒

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู ๒) วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับ นักศึกษาครู และ ๓) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การระบุความต้องการจำเป็น (Needs identification)

๒. การวิเคราะห์สาเหตุความต้องการจำเป็น (Needs analysis) และ

๓. การกำหนดแนวทางแก้ไข (Needs solution selection) โดย ๒ ขั้นตอนแรกใช้การสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับนักศึกษาครูจากคณะ ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ปีการศึกษา ๒๕๕๘ จำนวน ๖๐๐ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบ ๒ ขั้นตอน (Two stage random sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความ

^๒ พิมพ์ลักษณ์ เสงสมบูรณ์, “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณเพื่อพัฒนาครูมืออาชีพ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ต้องการจำเป็น (Modified Priority Index: PNI Modified) วิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครูด้วยโปรแกรม LISREL version ๘.๗๒ และขั้นตอนการกำหนดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู ใช้การสัมภาษณ์และการประเมินเพื่อจัดลำดับความสำคัญจากผู้ทรงคุณวุฒิด้าน วิชาชีพรู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน ๒๔ คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) สมรรถนะในการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีค่าเท่ากับ ๐.๓๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้ในการวิจัย และด้านความสามารถในการวิจัย (๐.๓๘ เท่ากัน) รองลงมาคือด้านจรรยาบรรณ (๐.๒๘)

๒. ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู โมเดลเชิงสาเหตุความต้องการจำเป็นสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (Chi - square) ซึ่งมีค่าเท่ากับ ๑๐.๘๑๐ ท้องศาคออิสระเท่ากับ ๑๗ ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ ๐.๘๖๖ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ ๐.๙๙๖ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๘๘ และค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ ๐.๐๐๕

๓. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครูพบว่ามี ๑๐ แนวทาง และผลการจัดลำดับความสำคัญแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษา ครู พบว่า ผู้ประเมินส่วนใหญ่ให้น้ำหนักความสำคัญในแนวทางที่ ๕ ทดลองทำวิจัยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริง ให้นักศึกษาฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญสูงสุดเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ แนวทางที่ ๑ จัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) และแนวทางที่ ๒ จัดระบบพี่เลี้ยงและระบบการโค้ช (Coaching) ให้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย หรือครูต้นแบบด้านการวิจัยตามลำดับ^๓

นันทิมา ศรีสุวรรณ ได้วิจัยเรื่อง “ความต้องการจำเป็นเพื่อการปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส” เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อการปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครู จำนวน ๘๐ คน โดยใช้กรอบแนวคิดของการประกันคุณภาพภายใน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย ๔ มาตรฐาน คือ มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านบริหารและการจัดการ มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า

^๓ ไซยยศ ไพวิทยศิริธรรม, “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู: การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์”, *รายงานวิจัย*, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

๑. สภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็นทุกมาตรฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกมาตรฐาน

๒. ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานด้านการเรียนการสอน

๓. สาเหตุของความต้องการจำเป็น มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับชุมชน เพราะกลัวเกิดความยุ่งยาก วุ่นวาย เมื่อชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้สอนไม่มีการวิเคราะห์ผลงานหรือชิ้นงานให้นักเรียนทราบถึงวิธีการที่ต้องทำเป็นอย่างไร มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการ คือ สถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน และมาตรฐานด้านการเรียนการสอน คือ ผู้สอนไม่ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบให้กับผู้เรียนที่มีปัญหาทางด้านการเรียนการสอนและด้านอื่น ๆ

๔. แนวทางแก้ไขของความต้องการจำเป็นตามมาตรฐาน มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ โรงเรียนต้องมีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการและความคิดเห็นของชุมชนว่ามีความต้องการอย่างไร มาตรฐานคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้สอนต้องมีการชื่นชมหรือเสนอแนะแนวทางการแก้ไขผลงานนักเรียนในทุกชิ้นงาน มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการ คือ โรงเรียนต้องมีการมอบหมายบุคลากรรับผิดชอบในการสำรวจข้อมูลแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง และมาตรฐานด้านการเรียนการสอน คือ ผู้บริหารต้องจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่บุคลากรในโรงเรียนในเรื่องการวิจัยการวิเคราะห์หลักสูตร^๕

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้วิจัยสนใจผลงานวิจัย การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ๖ ขั้นตอน (ขั้นเตรียมการ ขั้นจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ขั้นดูแลใกล้ชิด ขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ) โดยเฉพาะผลงานวิจัยของ สาลี ท่าเหล็ก ซึ่งมีการเรียงลำดับขั้นตอนการบริหารจัดการ พร้อมเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขใน ๓ ลำดับแรกของแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการ และสนใจผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็น เพราะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจและได้แนวทางการทำวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมาก

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยในรูปแบบของวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธแบบสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานตามขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ โดยศึกษาใน ๓ ขั้นตอน ดังนี้

^๕ นันธิมา ศรีสุวรรณ, “ความต้องการจำเป็นเพื่อการปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

ขั้นที่ ๑ ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษาทั้งสภาพการดำเนินงานจริงและสภาพการดำเนินงานที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนตัวอย่างวิจัยโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ๖ ขั้นตอน ทำให้ทราบความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ

ขั้นที่ ๒ ศึกษาสาเหตุของความต้องการจำเป็นในแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธทั้ง ๖ ขั้นตอน โดยจัดเรียงลำดับกิจกรรมซึ่งเป็นสาเหตุของความต้องการจำเป็น ๓ ลำดับแรกของแต่ละขั้นตอน

ขั้นที่ ๓ เสนอแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธตามกิจกรรมซึ่งเป็นสาเหตุของความต้องการจำเป็น ๓ ลำดับแรกของแต่ละขั้นตอน

รุ่งฟ้า กิติญาณัฐ ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต การสะท้อนจากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ผลของการวิจัยพบว่า ๑) กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีรูปแบบการเรียนรู้คือ กำหนดเป้าหมายในการ เรียนรู้วางแผนการทำงาน และการแก้ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเมินตนเอง เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่เรียน และนำไปประยุกต์ใช้ ๒) แนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีแนวการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้ การทำงานตามความสนใจ การเขียนบันทึกการเรียนรู้การตั้งคำถามและตอบคำถาม ในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการศึกษางานวิจัย ๓) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีปัจจัยที่ควรคำนึงถึง คือ บรรยากาศของการเรียนการสอน บทบาทของอาจารย์ กระบวนการสอน และการสะท้อนการเรียนรู้

สรุป จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญ หรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า” ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพความเป็นอยู่สังคมใดๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้นๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของ ผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของภารกิจในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง ลักษณะของกิจกรรมควรสนองต่อความสามารถ ความ สนใจ และความถนัดของผู้เรียน ผีกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของ

นักเรียนและจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ส่วนการวัดและประเมินผล ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีทั้งการวัดด้วยแบบทดสอบและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง^๕

สุจิตา สาทารม ได้ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ โดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้และต้องพึ่งพาตนเองโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ หลายอย่างเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองสามารถเรียนรู้ผ่านเครือข่ายนอกห้องเรียน ซึ่งช่วยให้ นักเรียนสามารถปรับใช้ความรู้ได้เสมือนใช้ชีวิตจริงของตนเอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อใช้กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษโดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษา ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน ๑ คน ครูผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ จำนวน ๑ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๘๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตกึ่งมีโครงสร้างของผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย การบันทึกอนุทินของนักเรียน การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบสำรวจกลวิธีการเรียนรู้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ โดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาของนักเรียนบ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้านักเรียนได้รับการส่งเสริมให้รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้รับการฝึกฝนให้ใช้กลวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีอิสระ สามารถปรับใช้กับการเรียนรู้นอกห้องเรียนในที่สุด^๖

ชฎารัตน์ สุขศีล การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีทีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน ๒) พัฒนาวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีทีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง ๓) ศึกษาผลการทดลองใช้วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีทีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยงที่พัฒนาขึ้น และ ๔) ศึกษาการยอมรับและนำไปใช้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีทีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบธุรกิจผ้าไหม หรือผ้าฝ้ายในจังหวัดมหาสารคามที่สมัครเข้ารับการอบรม ๔๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คู่มืออบรมการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน แบบทดสอบ แบบประเมินผลการปฏิบัติตามใบงาน

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

^๖ สุจิตา สาทารม, การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษโดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, วิทยานิพนธ์ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓

แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบสอบถามความคิดเห็นด้านการยอมรับของวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า

๑. ชุมชน มีความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน ประกอบด้วย ความต้องการด้านไอซีที ความต้องการด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ และความต้องการภาษาเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๒. ผลการพัฒนาวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวี โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง พบว่า

๒.๑ การพัฒนาองค์ประกอบของวิธีการส่งเสริม การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน ประกอบด้วย ๕ ส่วน ได้แก่ ๑) นโยบายการเรียนรู้ของชุมชน ๒) หลักการและแนวคิด ๓) วิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ๔) ความร่วมมือ และ ๕) ตัวชี้วัด และเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

๒.๒ การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๓. ผลการศึกษาวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวี โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยงที่พัฒนาขึ้น พบว่า

๓.๑ ค่าประสิทธิภาพตามแนวคิดของ เมกยูแกนส์ มีค่าประสิทธิภาพสูง

๓.๒ การฝึกปฏิบัติตามใบงาน จำนวน ๖ ใบ ของผู้รับการอบรม โดยรวมสามารถปฏิบัติผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ ๘.๐

๓.๓ ผู้รับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยหลังรับการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนรับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๓.๔ ความพึงพอใจของผู้รับการอบรมที่มีต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๔. ผลการศึกษาการยอมรับและนำไปใช้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวี โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด^๗

คุณลักษณะ ทิพย์วงศา การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยใช้บทเรียน E-Learning ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมาย ดังนี้

๑. เพื่อสร้างบทเรียน E-Learning ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ๗๐/๗๐

๒. เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน E-Learning ที่สร้างขึ้น

๓. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังและทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน E-Learning ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

^๗ ชฎารัตน์ สุขศีล การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง วิทยานิพนธ์ ปริญญา: ป.ด. (คอมพิวเตอร์ศึกษา)บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ๒๕๕๙.

๔. เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้แบบนำตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน E-Learning

๕. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังและทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หลังเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียน E-Learning กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

๕.๑ บทเรียน E-Learning เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีประสิทธิภาพเท่ากับ ๗๓.๐๕/๗๓.๖๗ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

๕.๒ ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีค่าเท่ากับ ๐.๖๖ หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๕.๘๖

๕.๓ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning มีทักษะการฟังและการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๕.๔ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning มีการเรียนรู้แบบนำตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๕.๕ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียน E-Learning มีทักษะการฟังและทักษะการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^๕

รุ่งฟ้า กิติญาณัฐนต์ ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต การสะท้อนจากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ผลของการวิจัยพบว่า ๑) กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีรูปแบบการเรียนรู้คือ กำหนดเป้าหมายในการ เรียนรู้วางแผนการทำงาน และการแก้ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเมินตนเอง เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่เรียน และนำไปประยุกต์ใช้ ๒) แนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีแนวการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้ การทำงานตามความสนใจ การเขียนบันทึกการเรียนรู้การตั้งคำถามและตอบคำถาม ในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการศึกษางานวิจัย ๓) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีปัจจัยที่ควรคำนึงถึง คือ บรรยากาศของการเรียนการสอน บทบาทของอาจารย์ กระบวนการสอน และการสะท้อนการเรียนรู้

สรุป จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา มาตรา ๒๒ กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด

^๕ ศุภลักษณ์ ทิพย์วงศา, การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยใช้บทเรียน E-Learning ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓, วิทยานิพนธ์ ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕.

การบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ” ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ประเทศชาติของเราจะเจริญ หรือเสื่อมลงนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า” ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพความเป็นอยู่สังคมใดๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสังคมนั้นๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้คำนึงถึงความรับผิดชอบของ ผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของภารกิจในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง ลักษณะของกิจกรรมควรสนองต่อความสามารถ ความ สนใจ และความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนและจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ส่วนการวัดและประเมินผล ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีทั้งการวัดด้วยแบบทดสอบและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง^๙

บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของในต่างประเทศ

Raby ได้ศึกษาเรื่องสามวิธีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง โดยได้ทำการวิจัยในศูนย์การเรียนภาษาในประเทศฝรั่งเศสเพื่อเป็นการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ภาษา ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งประกอบด้วยสื่อการเรียนรู้แบบเรียนเดี่ยวและแบบเรียนเป็นกลุ่ม เพื่อใช้เรียนในห้องศูนย์การเรียนรู้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกอนุทิน นักเรียน ๖ คน ได้อาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยและเป็นผู้ให้ข้อมูล พบว่า นักเรียนใช้กลวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสาน นักเรียนมีทัศนคติในการเรียนรู้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการถูกกระตุ้นและปัจจัยจากภายในและภายนอกของนักเรียนเอง มีผลต่อการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ภาษาในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเกิดความรู้ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้การจัดการดูแลและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองในการเรียนแต่นักเรียนน้อยกว่าครึ่งใช้กลวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการเรียนรู้ภาษาเป้าหมาย^{๑๐}

Smith ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพในมลรัฐจอร์เจีย ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิผลภาพของโรงเรียน คือ การวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การจัดบรรยากาศทางวิชาการและการมีผู้นำที่เข้มแข็งทางวิชาการ การตั้ง

^๙ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

^{๑๐}Raby, Françoise. (2007). A Triangular Approach to Motivation in Computer Assisted Autonomous Language Learning (CAALL), 19(2): 181,-201; May.

ความหวังไว้สูง และการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของโรงเรียน^{๑๑}

Calderon ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่สอนได้ดีเยี่ยมในทัศนะของนักเรียน เพื่อนครูและผู้บริหารโรงเรียน ในวิทยาลัยชุมชนในเมือง ลอสแอนเจลิส (Los Angeles Community College District) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นตรงกัน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ดี ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะการสอนที่ดี ลักษณะเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ดีลักษณะเกี่ยวกับอาชีพครู และไม่พบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของทั้งสามกลุ่ม^{๑๒}

Thomas and Montgomery ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเป็นครูที่ดี ผลสะท้อนจากการปฏิบัติงานของครูในทัศนะของเด็กนักเรียน เขาได้ทำการวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีควรมีอะไรบ้าง จากการสัมภาษณ์เด็กได้ข้อสรุปว่า ครูจะเป็นครูที่ดีต้องมีคุณลักษณะ ๔ ประการ คือ ๑. มีความสุภาพอ่อนโยน ๒. ต้องสนใจและเอาใจใส่ดูแลเด็ก ๓. ต้องมีความเข้าใจเด็ก ๔. ต้องมีอารมณ์สนุกสนานและรักเด็ก^{๑๓}

Chester ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีสมรรถภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลายๆ วิธี อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการเรียนการสอนในที่ประชุมจัดปฐมนิเทศ เพื่อช่วยเหลือครูใหม่หาวิธีวิจารณ์งานของครูแบบติเพื่อก่อโดยไม่ให้เสียกำลังใจ จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการให้การศึกษาเพิ่มเติมแก่คณะครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอนจ่ายเงินค่าเบี้ยเลี้ยงค่าพาหนะและค่าที่พักให้แก่ครูที่ไปอบรมทางวิชาการ^{๑๔}

^{๑๑}Smith, Robert Timothy, "Characterics of Effective School System in Georgia", (Dissertation Abstracts International, 1991, January), p. 228-A.

^{๑๒}Caldron, "Characteristics of the excellent teacher as perceived by student, Los Angeles Community College", (Dissertation Abstracts International: March, 1989), P.49.

^{๑๓}Thomas & Montgomery, "On becoming a good teacher: Reflective practice with regard to children's voice", (Journal of Teacher Education, June, 1998), P.48.

^{๑๔}Chester, N.M. **An Introduction to School Administration: Selected Reading**, (New York: Mcmillan Company, 1996), p. 286,-287.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

ศุภลักษณ์ ทิพย์วงศ์, การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยใช้บทเรียน E-Learning ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓, วิทยานิพนธ์ ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕

คริสอากริส (Chris Argris). อังโน ภารตี อนันต์นาวิ. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร การศึกษา. (ชลบุรี: บริษัท สำนักพิมพ์มนตรี จำกัด. ๒๕๕๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

Taro Yamane. ธาณินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS.

พิมพ์ ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๑.

(๒) วิทยานิพนธ์:

สุวิมล ว่องวานิช, “การสังเคราะห์เทคนิคที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นใน วิทยานิพนธ์ของนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, รายงานการวิจัยวารสารวิธีวิทยาการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

พิมพ์ลักษณ์ เสงสมบุรณ์, “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณเพื่อพัฒนาครู มืออาชีพ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยสำหรับนักศึกษาครู: การ ประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ”, รายงานวิจัย, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

นันทิมา ศรีสุวรรณ, “ความต้องการจำเป็นเพื่อการปรับปรุงการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไข เพิ่มเติม. (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุชิตา สาทารม, การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษโดยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖, วิทยานิพนธ์ปริญญา

กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

ชฎารัตน์ สุขศีล การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนผ่านสื่ออีดีแอลทีวีโดยใช้
โรงเรียนเป็นฐานด้วยเทคนิคพี่เลี้ยง วิทยานิพนธ์ ปริญญา: ประ.ด. (คอมพิวเตอร์ศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ๒๕๕๙.

ศุภลักษณ์ ทิพย์วงศา, การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการเรียนรู้แบบนำตนเองโดย
ใช้บทเรียน E-Learning ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓, วิทยานิพนธ์ ปริญญา กศ.ม. สาขาวิชา หลักสูตรและ
การสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕.

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ และที่แก้ไข
เพิ่มเติม. (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

๒. ภาษาอังกฤษ

Raby, Françoise. (2007). A Triangular Approach to Motivation in Computer Assisted Autonomous Language Learning (CAALL), ReCALL. 19(2): 181-201; May

Smith, Robert Timothy, “Characterics of Effective School System in Georgia”, (Dissertation Abstracts International, 1991, January), p. 228-A.

Caldron, “Characteristics of the excellent teacher as perceived by student, Los Angeles Community College”, (Dissertation Abstracts International : March, 1989), P.49.

Thomas & Montgomery, “On becoming a good teacher : Reflective practive with regard to children’s voice”, (Journal of Teacher Education, June, 1998), P.48.

Chester, N.M. An Introduction to School Administration : Selected Reading, (New York : Mcmillan Company, 1996), p. 286-287.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
(สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและทดสอบเครื่องมือ
รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแก้ไข และทดสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก จ

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC

ภาคผนวก ฉ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)

ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out)

Scale: ALL VARIABLES
Case Processing Summary

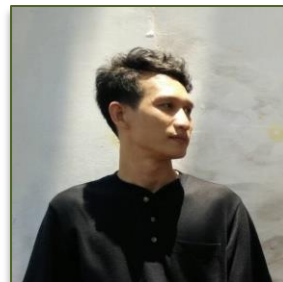
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Exclude d(a)	0	.0
	Total	30	100.0

a Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.899	40

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล : นายวัชรพล อร่ามเรือง
เกิด : ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๓
- การศึกษา : ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สาขาวิจิตรศิลป์)
ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ป.บัณฑิต (วิชาชีพครู) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- ประสบการณ์การทำงาน : หน้าที่/ตำแหน่ง ครูผู้สอน
วิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕
โรงเรียนสุขุมนวพันธ์อุปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗
โรงเรียนวิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ปัจจุบัน
- ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ ๑๔๐/๑ หมู่ ๑
ซอยโพธาราม ถนนโรจนะ ตำบลไผ่ลิง
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๐๐๐
- ติดต่อ : เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๕ - ๙๓๕ - ๗๕๑๘
Email: aofdachainz@gmail.com
LINE ID: PB.1980